

SPIEGEL VAN DE

DE TRANSFORMATIE VAN EEN UNIEK UITERWAARDENGEBIED

MARS

IN ZUTPHEN

**MASTERPLAN EN
DEELUITWERKING**

Tuinarchitectuur
juni 2013
Vincent Hensen

*“Wat ooit een bolwerk was dat dorpje op de Mars
Het Rooie Dorp, de Voor- en Achtermars
voelden zich koninkjes, in witte woninkjes
weg gaat dat mooie dorp daar op de Mars*

*Negentienhonderd sloeg men aan ‘t werk
over de spoorweg heen, het Coenenspark
Men ging daar bouwen een hele klus
huizen wel stevig, maar klein en knus*

*Wie ging daar wonen daar op de ‘mast’
veel arbeiders en zo, dat stond al vast
Het werd een buurtje, geweldig fijn
soms veel gezelligheid, maar ook venijn*

*En het Be Quickveld lag daar centraal
een topclub in die tijd, fenomenaal
d’andere blauwwitten zaten daar mee
want heel de Mars was haast voor AZC*

*Veel duivenmelkers, een dertigtal
dus spannend was ‘t altijd, zondags vooral
Werd je de snelste van het legioen
was je heel de week kampioen*

*Veel industrie ook, van alles wat
fabrieken groot en mooi, kantoren zat
de industrie zorgt naar dat het schijnt
de woonwijk op de Mars geheel verdwijnt”*

Gedicht ‘de Mars’, uit ‘Zutphen de Mars, 125 jaar wonen en werken tussen water en spoor’
door de revitalisering nu slechts een herinnering aan de 471 arbeiderswoningen

Colofon

Titel:	Spiegel van de Mars (Masterplan en deeltuitwerking)
Versie:	01
Datum:	21/06-2013
Auteur:	Vincent Hensen
Richting:	Tuin- en Landschapsinrichting
Major:	Tuinarchitectuur
Fase:	4e jaars, afstudeerfase
Illustraties:	Vincent Hensen (indien anders vermeldt)
Foto's:	Vincent Hensen (indien anders vermeldt)
Opleidingsinstantie:	Hogeschool Van Hall-Larenstein Larensteinselaan 26a 6880 GB Velp

Toen ik voor de eerste keer in de Mars-
uiterwaarden liep kon ik niet begrijpen
dat in de 125 jaar dat bedrijventerrein de
Mars bestaat, en juist door de conser-
vatie houding van de gemeente Zutphen
(zie het historisch centrum) en ook met
allerlei stedenbouwkundige uitbreidingen
en ontwikkelingen in Zutphen, nieuwe
woongebieden, ambitieuze groenvisies,
dat dit prachtige gebied is verloederd
en dat de gemeente de kansen die voor
het oprapen liggen niet willen oppakken.
Een prachtig gebied langs de IJssel vol
dynamiek, rust en ruimte, dicht bij het
historisch centrum met vele kansen laat
toch niemand liggen?

Dit project heb ik ervaren als een kans
om Zutphen weer in relatie te brengen
met de industrie, te laten zien dat recre-

atie in een uiterwaardegebied geen taboe
is en dat de rol van dit uiterwaardegebied
ook op stadsniveau een belangrijke is.

Dit rapport is tot stand gekomen door
kaartstudies, beleidsrapporten, literatuur,
historisch materiaal, gebiedsbezoeken,
een ontwerpgerelateerd onderzoek en
praten met belanghebbenden. Daarbij
zijn de begeleidingen vanuit de major
Tuinarchitectuur belangrijk geweest voor
de voortgang en de kwaliteit sturing van
het project.

Ik wil Ard Middeldorp, Theo Reesink,
Willem Verhoeven en Lilian van Oos-
terhoudt bedanken voor hun wekelijkse
opbouwende kritiek over mijn werk en
voortgang van dit afstudeerproject. Ze

hebben mij geholpen om in de Master-
planfase grip op de opgave te krijgen en
steeds verder te komen door middel van
het toereiken van handvatten voor de
opgave. In de deeltuitwerking fase gelde dit
voor door de schalen heen ontwerpen.
Ik wil Ben ter Mull bedanken voor zijn
enthousiasme voor het gebied en zijn
contactpersoon in de museumhaven.
Verder heeft de samenwerking met de
drie groepsleden (Bas van Eck, Melanie
Goed en Marijke de Jong) project veel
opgeleverd. Vooral op inventarisatiegebied
en samen discussiëren over de opgave en
oplossingen.

Vincent Hensen, juni 2013

Inhoudsopgave

H1. Verkenning blz

I.1 Partijen met belangen	6
I.2 Problematiek	7
I.3 kwaliteiten	8
Marsuiterwaarden	
I.4 IJssel als stadsvormer	10
I.5 Transformatie Zutphen	11
I.6 Transformatie de Mars	12
I.7 Relatie Mars-IJssel	12

H2. Visie en Concept blz

2.1 Visie	12
2.2 Concept	14

H3. Masterplan blz

3.1 Plan in hoofdlijnen	18
3.2 Noorderhaven	20
3.3 Marshaven	22
3.4 Natuurgebied	24

H4. Faserings- en ontwikkelingsstrategie blz

4.1 Ontwikkelingen	26
4.2 Structuurmatige ontwikkelingen	26
4.3 Incidentele ontwikkelingen	26

H5. Schakelen Masterplan-uitwerking blz

5.1 Masterplan in hoofdlijnen	28
5.2 Aanpassingen masterplan	30

H6. Uitwerking Marsdijk als str. drager blz

6.1.1 Inrichting Marsdijk	34
6.1.2 Technische eisen	37
6.1.3 Beplanting Marsdijk	37
6.2.1 Stedelijke aansluiting	38
6.2.2 Technische eisen	40
6.2.3 Beplanting aansluitin	41
6.3.1 Landsch. aansluiting	46
6.3.2 Technische eisen	48

H7. Marsdijk door Noorderhaven blz

7.1 Noorderhaven zuid	52
7.2 Noorderhaven mid.	54
7.3 Noorderhaven noord	56
7.4 vervolg noord	60

H8. Marsdijk door watersportgebied blz

8.1 Marsdijk bij recreatiestrand	68
8.2 Marsdijk bij watersportgebied W.S.V.	72

H9. Marsdijk door Natuurgebied blz

9.1 Entree natuurgebied	78
9.2 Marsdijk in natuurgebied zuid	82
9.3 Aansluiting Marsdijk met landschap: vogelkijkhut	84
9.4 Aansluiting met natuurgebied	86

H10. Bronnen blz

Literatuur	88
URL's	88
Beeldmateriaal	88

H12. Bijlagen blz

Ruimte voor de Rivier	89
Structuurplan de Mars	90
SP Noorderhaven	91
Historische foto's	92
Scenario's Workshop	94

Aanleiding opgave

Bij de herontwikkeling van bedrijventerrein de Mars in Zutphen hebben de Marsuiterwaarden en zijn gebruikers de 'trein gemist' doordat de problematiek en de kansen (p.6) van het gebied door de gemeente niet zijn opgepakt. De Marsuiterwaarden maken nagenoeg geen deel uit van de plannen voor herontwikkeling van De Mars.

Huidige ontwikkelingen

De Mars in Zutphen is een meer dan 125 jaar oud bedrijventerrein en is met 200 hectare grootschalig in zijn soort. Naast de bedrijvigheid van de (zware) industrie, groothandels en dienstverleners is er in de toekomst een nieuwe woonwijk te vinden; Noorderhaven (zie bijlage afb.3). In 2011 is gestart met de bouw van de eerste woningen. Het plan zet ambitieus in op de transformatie van een voormalig industrieterrein naar een hoogwaardig, divers en levendig centrumstedelijk milieu om in te wonen, werken en te verblijven. Dit levert een nieuwe 'stadse' buurt op die met de binnenstad, IJssel en stations-omgeving een geheel gaat vormen. Een kwart van de 1400 nieuwe woningen zijn verkocht en de nieuwe haven is gekocht door een onderneming. Daarmee wordt de kans op de realisatie van Noorderhaven steeds reëler.

In de wijk komen daarnaast twee nieuwe spooronderdoorgangen, en komt er een netwerk van openbare ruimte met straten, pleinen en parken die verbinding met het centrum leggen.

Het gehele bedrijventerrein zal 'gerevitaliseerd' worden, doordat het na decennia lang bedrijvigheid verouderd is. De gemeente Zutphen wil naar eigen zeggen de beschikbare ruimte op het bedrijventerrein De Mars optimaal benutten. Met als resultaat: een aantrekkelijk en goed bereikbaar gebied met een mix van bedrijven, winkels, woningen, natuur, cultuur

en recreatie. Het gebied zal in directe verbinding staan met de binnenstad van Zutphen. Deze ontwikkelingen zullen plaatsvinden in de komende 10 à 15 jaar.

In het verjongingsproces van bedrijventerrein De Mars wil de gemeente een aantal deelgebieden geheel opnieuw ontwikkelen: Fort de Pol in het noorden (industrie), de Industriehaven, de woonwijk Voor- en Achtermars en de nieuwe woonwijk Noorderhaven in het zuiden. De Voor- en Achtermars worden gesloopt. Er zijn op dit moment (maart 2013) voor alle bovengenoemde locaties geen initiatieven of plannen. De gemeente Zutphen liet weten te wachten op initiatieven van belanghebbenden. De infrastructuur van de gehele Mars wordt vernieuwd. Er is al een nieuwe rondweg (N348) gerealiseerd, en een nieuwe verbinding tussen de Mars en het oude centrum onder het spoor door. De bestaande IJsselboulevard wordt aan de noordzijde omgevormd en verlengd voor fietsers- en wandelaars. De Mars moet plaats bieden aan recreatievoorzieningen, kantoren, kleinschalige bedrijfsruimten, detailhandel, middelbare scholen en culturele voorzieningen.

Leeswijzer

Dit rapport borduurt voort op de huidige plannen en ontwikkelingen van de Mars. (zie bronnenlijst p.)

In hoofdstuk 1 zal de problematiek op verschillende schalen worden uitgezet. Daarna zal een globale historische verkenning worden behandeld. Door middel van deze onderdelen wordt de 'vinger op de zere plek' gelegd.

In hoofdstuk 2 wordt aangeduid in welke richting het plangebied op zal gaan om te resulteren in verbetering. Er wordt afgebeeld en beredeneerd hoe het plangebied zal worden verbeterd en wat er mee wordt bereikt. De uit hoofdstuk 1

problematiek en analyses worden als uitgangspunten genomen. Vervolgens wordt er een conceptoplossing behandeld welke conceptvorm- en gedachte passend is om de problematiek op te lossen en nieuwe kansen in het gebied creëert.

In Hoofdstuk 3 wordt het Masterplan afgebeeld. Hierop staan alle ingrepen die de Marsuiterwaarden en de Mars moeten ondergaan om de visie te bewerkstelligen. De plankaart wordt op een thematische manier uiteengehaald om zo de verschillende bouwstenen en onderdelen te behandelen. Zo wordt de gehele plankaart makkelijker te begrijpen en te lezen.

In hoofdstuk 4 wordt een faseringsplan en ontwikkelingsstrategie voor het plangebied en een gedeelte van de Mars behandeld. Er is een hierbij een middenweg gevolgd tussen een incidentele en structuurmatige planontwikkeling. In hoofdstuk 5 wordt het masterplan in hoofdlijnen uitgezet en worden wijzigingen in het Masterplan toegelicht. In hoofdstuk 6 wordt verder ingezoomd op de Marsdijk. Er is doorontworpen op detailniveau. In hoofdstuk 7, 8 en 9 wordt het ontwerp voor de Marsdijk specifiek doorvertaald naar de verschillende plekken in het plan.

afb. 1: Ligging Zutphen

afb.2: Locatie Marsuiterswaarden (wit vlak) De Mars oostelijk, centrum Zutphen zuidelijk

afb. 3: Partijen met belangen in het gebied

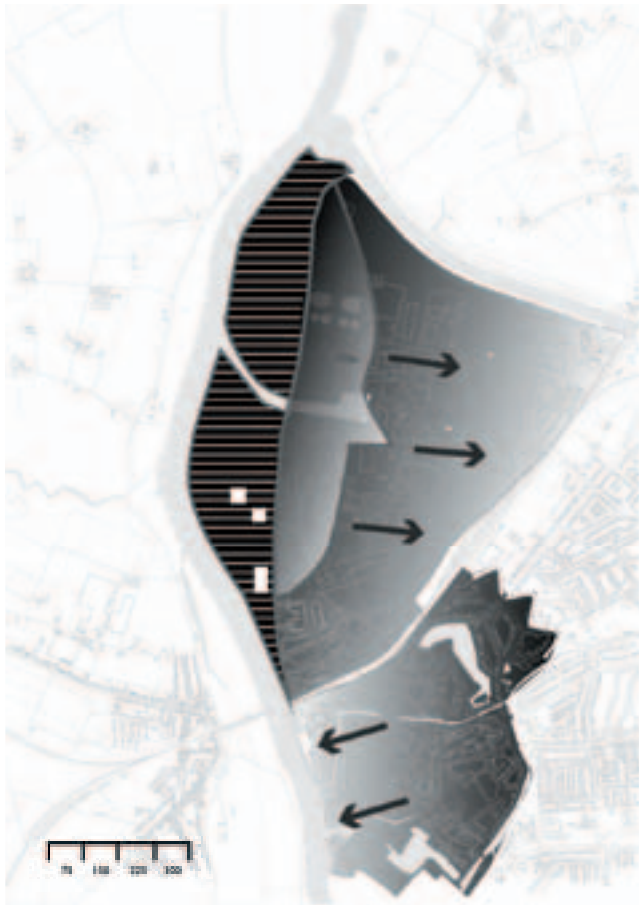
I.1 Partijen met belangen

De betrokken partijen (afb.3) hebben vastgesteld dat ze door hun activiteiten en aanwezigheid essentieel zijn voor het duurzaam ontwikkelen en borgen van de huidige (natuur)waarden van het gebied (rapport Zutphens Verscholen Havengebied, Wetenschapswinkel Wageningen 2011). Deze particuliere partijen in de Marsuiterswaarden 'drijven' op eigen inzet en middelen. Met het doortrekken van de IJsselboulevard vanuit het centrum t/m Noorderhaven komt het gebied iets meer in de schijnwerpers te staan. Hiermee wordt het gebied interessanter voor een bredere groep recreanten en de rol van de betrokken partijen in de kwaliteit van het gebied nog waardevoller. De partijen

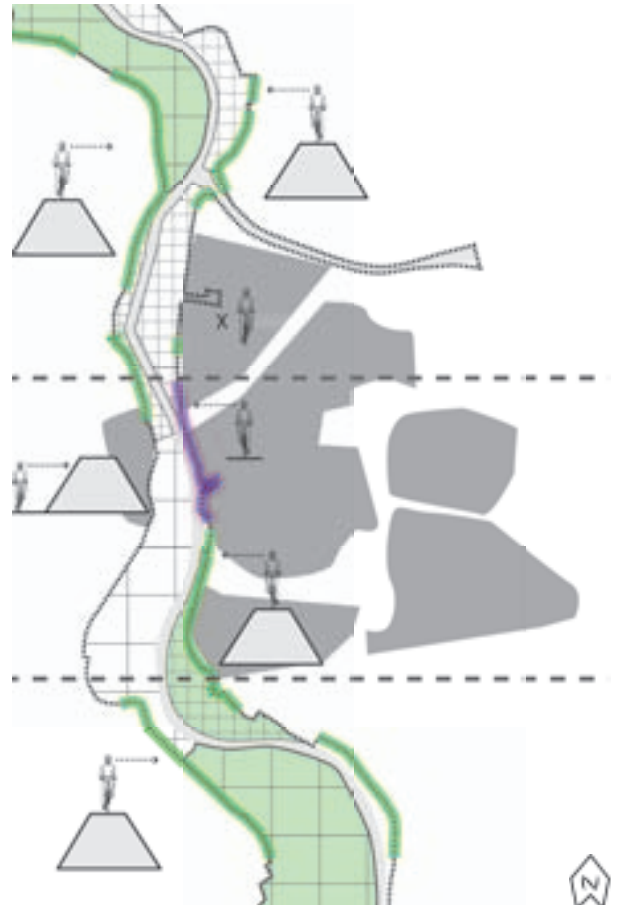
in het gebied zijn over het algemeen tevreden met hun huidige ligging. Verschillende verenigingen geven aan te willen groeien. Daarnaast zijn er wensen voor aanvullende voorzieningen in het gebied, zoals vloten, passantenligplaatsen, een publieke boothelling en publiek sanitair. Uit inventariserende gesprekken met de betrokken partijen en belanghebbenden bleek dat er duidelijke overeenkomsten, maar ook verschillende belangen zijn. Er is een sterke, gedeelde trots over de rust, het licht, de vrijheid, het water en het natuurpanorama. Iedereen benadrukt het belang van het vasthouden van het 'koe-in-de-wei gevoel'. Verschillende partijen zoeken naar ruimte om uit te breiden. Iedereen maakt daarbij aanspraak op

dezelfde beperkte overheidssubsidies en de beschikbare ruimte. Door het proces begeleid vanuit de Wetenschapswinkel is een burgerinitiatief ontstaan dat echt iets heeft te bieden. Op dit moment borgen ze geheel op eigen kracht de kwaliteit van een gebied dat bepalend zal worden voor de kwaliteit van de leefomgeving en de waarde van onroerend goed in de nieuw te ontwikkelen Noorderhaven.

Tijdens het participatieproces is door de partijen duidelijk gemaakt welke ontwikkelingsvoorkeur ze hadden. Er is duidelijk gemaakt dat voor het ontwikkelen van het gebied de bestaande kwaliteiten uitgangspunt moeten zijn.

afb.4: De industrie van De Mars heeft tegenwoordig weinig belang meer bij de IJssel en havens

afb.5: Marsuiterwaarden zeer slecht beleefbaar in relatie tot andere uiterwaarden

1.2 Problematiek in het gebied

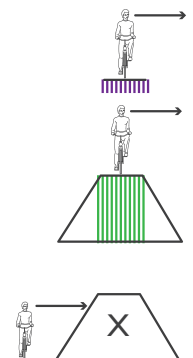
Een uniek uiterwaardengebied in de stad Zutphen is in een isolement geraakt en maakt geen volwaardig onderdeel uit van de stad (afb. 4). Daarbij is de bereikbaarheid en de toegankelijkheid van de vier watersportverenigingen en de scoutingvereniging slecht. Tevens hebben de verenigingen op een kampeer-achtige manier het gebied bezet. Dit maakt het gebied rommelig.

Oorzaak isolement

Industrieterrein De Mars is de eerste uitbreiding van Zutphen na de afbraak van de stadswallen (1874). De functie is al 125 jaar industrie. De bedrijvigheid van de Mars werd decennia lang enkel gevoed door het spoor en de waterwegen (IJssel en later Twentekanaal). Na de industriële revolutie werden er steeds meer zaken gedaan via wegtransport en diensten op afstand. Hierdoor heeft het gebied zijn economische functie voor de Mars verloren. De relatie van de gehele stad met de IJssel is verzwakt. De Mars heeft zijn gezicht weggekeerd van de uiterwaarden, terwijl de rest van het stadsfront zich naar de IJssel keert (afb. 5).

- Winterdijken
- ||||| Zichtbaarheid IJssel/uiterwaarden vanaf dijken
- ||||| Zichtbaarheid IJssel/uiterwaarden vanaf kades
- ■ ■ Beleving stadsfront
- □ □ Uiterwaarden large
- □ □ Uiterwaarden medium
- □ □ Uiterwaarden small
- Beleefbaarheid*
- Stedelijk gebied
- IJssel

* zichtbaarheid + gebruiksmogelijkheid = beleefbaarheid

afb.6: Bouwgrond gereserveerd voor woonwijk Noorderhaven, en de museumhaven met museale boten

afb.7: Natuurgebied met vogelpas, struweel en weiland met achter zware industrie

1.3 Kwaliteiten Marsuiterwaarden Unieke mix in Zutphen

De Marsuiterwaarden staan in verbinding met de IJssel. In de Marsuiterwaarden is de dynamiek van de IJssel sterk aanwezig, maar zeer beperkt zichtbaar en beleefbaar*, voor de inwoners van Zutphen (*beleefbaarheid is een combinatie van zichtbaar en een mogelijkheid tot gebruiken).

Het gebied heeft een unieke mix van

bijzondere natuurwaarden (afb. 7, 9 en 12), verschillende tijdslagen in cultuur (afb. 15) en biedt rust- en ruimte voor de stadsbewoners. Het bijzondere van de ligging van de Marsuiterwaarden is ook dat het aan de rand van Zutphen ligt (afb. 6 en 8). Nog essentiëler is het feit dat deze groene ruimte in (of net buiten) de stad op loopafstand van het centrum van Zutphen ligt. Het gebied roept bij de bezoeker een 'Koe in de Wei' gevoel op (afb. 10) wat een groot contrast biedt met de stad.

De Marsuiterwaarden biedt samen met

de IJssel veel kansen in combinatie met waterrecreatie. Ook ligt er een twintig meter hoog grondtalud (oude vuilstort) welke in potentie een grandioos uitzichtpunt over het IJsseldal en het omringende oude cultuurlandschap kan bieden (afb. 12). Een dergelijk uitzichtpunt is nergens in Zutphen te vinden. Er kan worden geconcludeerd dat de landschappelijke, ecologische en economische kwaliteiten grotendeels aanwezig zijn.

afb. 8: Luchtfoto industriehaven, de huidige jachthaven en de bebouwingsrand (achterkantsituatie)

afb. 12: Prachtig uitzichtpunt op natuur/cultuurlandschap bij knooppunt Twentekanaal en IJssel

afb.9 Oude cultuurbeplanting in natuurgebied

afb. 10: Koe in de wei gevoel

afb. 11: Bijzondere natuurwaarden (bijv. glanshaverhooiland)

afb.13: Zutphen en IJssel 900

afb.14: Zutphen en IJssel 1350

afb.15: stad en IJssel 1400-1600

1.4 IJssel als stadsvormer

Zutphen ligt vanaf zijn ontstaan rond het jaar 300 al aan de IJssel. De IJssel is een aftakking van de Rijn, één van de twee rivieren die de delta van de lage landen maakt. Bij Westervoort splits de Rijn zich op naar de IJssel en vervolgt zijn traject van zo'n 70 km naar het noorden toe om uit te monden in het IJsselmeer. De IJssel is een gletsjerrivier waar in het vroege voorjaar het smeltwater uit Zwitserland, Duitsland en Nederland zorgt voor overstromingen in de uiterwaarden en vroeger grote delen van het land en de stad. Dit duurt slecht een aantal weken per jaar.

De IJssel is de grondlegger van het rivierenlandschap dat nu bij Zutphen te zien is. Een deel van het materiaal dat hij meevoert van hoger gelegen gebieden komt tot de lage stroomsnelheid tot sedimen-

tatie. Zo is het rivierenlandschap rondom Zutphen gevormd. De IJssel heeft zich in de loop van de tijd (10.000 jaar) vele keren verlegd, waardoor er een systeem is ontstaan van oeverwallen en kommen. Langs de gehele IJssel liggen zeven Hanzesteden (een verbond van kooplieden tussen de 14de en 16de eeuw), waaronder Zutphen.

De IJssel betekende tot zeker eind 20ste eeuw voor de stad een grote bron van inkomsten wat betreft watervoorziening, voedsel, bouwmaterialen en transportmogelijkheden.

Naast deze gunstige ligging is het, ironisch genoeg, ook een gevaarlijke zaak om je langs een rivier te vestigen. De constante dynamiek van de river kan voor grote verwoesting zorgen. Het is dan ook altijd

een strijd geweest (in heel Nederland) om de 'wandelende' IJssel aan het lijntje te houden. Door middel van dijken en kribben is dit na vele honderden jaren gelukt. De IJssel blijft nu binnen de perken en fluctueert slechts enkele meters per jaar. Toch heeft Zutphen er nog jaarlijks last van.

Er wordt in de komende jaren een stijging van het niveau verwacht. Op rijksniveau heeft dit geleid tot het 'Ruimte voor de Rivier' project. Binnen dit kader zijn een tweetal dijkverleggingen te vinden ten noorden en ten zuiden van Zutphen. Dit moet zorgen voor een snellere afvoer van het water en voor een lagere waterstand (64 cm).

afb. 16: historische kaart verdedigingswerken op hoogtepunt (Coehoorn) 1841

afb. 17: tolhuisje Verdedigingswerk Fort de Poll

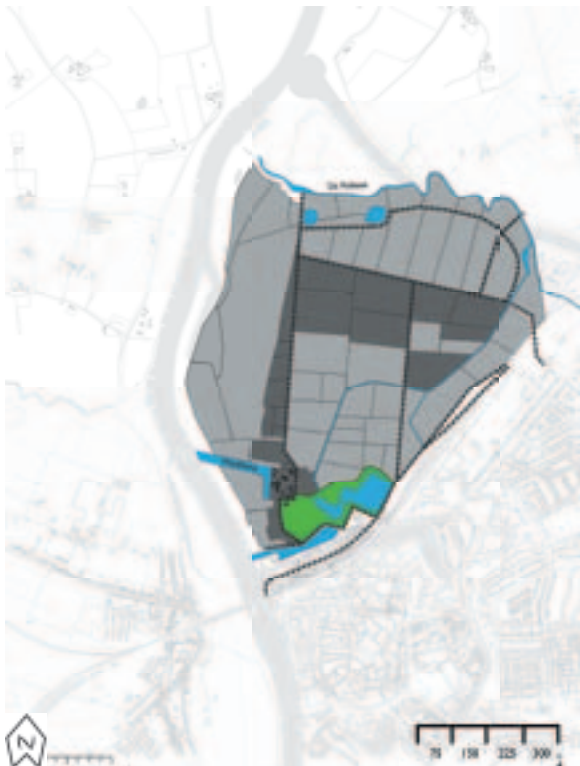
afb. 18: tolbruggetje over Polbeek (vanaf 1960 Twentekanaal)

1.5 Transformatie Zutphen

Zutphen begon haar verdediging met het opwerken van aarden wallen, van waar de vijand bestookt kon worden. In de twaalfde eeuw toen Zutphen de woonplaats van de graven van Zutphen werd, bleek deze verdediging niet genoeg en werd de stad voorzien van een stenen muur. (afb. 16). Na de 80 jarige oorlog volgde een periode van rust tot de fransen de stad in 1672 veroverden. Aan deze bezetting kwam in het begin van de achttiende eeuw een eind. Binnen de Lage Landen ontstond na de val van Napoleon in 1814 voorzichtig een centrale regering, de Staat der Nederlanden, met eigen centrale regels. Het eeuwenlange strijdtoneel kwam tot rust en Zutphen had haar stenen vestingwallen niet meer nodig. In 1874 werden de muren afgebroken met de komst van de woningwet.

afb. 19: één van de eerste bedrijven op het bedrijventerrein (gasfabriek, nu Lander)

afb. 20: transformatie landbouw en kleinschalige industrie naar bedrijventerrein rond 1920

afb. 21: verschillende schalen tussen de Marsuiterwaarden en bedrijventerrein de Mars

1.6 Transformatie de Mars

Een gevolg voor vestingsteden zoals Zutphen was dat stadsuitbreiding lange tijd niet mogelijk was en de stad dus vrij abrupt overging in het platteland. In 1865 (nog voor de woningwet) besloot het Rijk om een spoorweg langs Zutphen te leggen. De spoorweg stopte bij de centrumrand en moest dwars door de vestingmuur heen. De muur werd verlegd naar het noorden. Na 1874 werden de vestingmuren geleidelijk afgebroken. De komst van het spoor was een grote economische impuls en Zutphen besloot zich te gaan richten op industrie ten noorden van de stad. Op de oude vestingwallen tussen het spoor en de industrie heeft nog 70 jaar het Coenenspark gelegen en is helaas door industrie geweken. De eerste bedrijven vestigde zich, zoals een gasfabriek plus haven (afb. 19, huidige houthaven) broodfabriek en staalfabriek. De Noorderhaven werd parallel aan het

spoor gegraven (efficiënt voor overslag) en zorgde voor veel werk. Deze is halverwege de jaren 50 weer gedempt. De staalfabriek Reesink heeft ook voor veel werkgelegenheid gezorgd en bouwde in samenwerking met de gemeente zo'n 500 arbeiderswoningen in de Mars (Witte Huisjes, Voor- en Achtermars). Begin 20ste eeuw werd er steeds meer ontwikkeld in de Mars, met in 1920 een eerste structuurplan (afb.20). De Voor- en Achtermars was een echt levendig dorp met op z'n hoogtepunt zo'n 500 adressen, met eigen voorzieningen en een eigen voetbalvereniging. Nu zijn daar slechts enkele woningen van over, welke eind 2013 allemaal gesloopt zijn. Hier komen bedrijven voor in de plaats. De verdedigingswerken genaamd Fort de Pol met tolbrug over de Polbeek, ten noorden van de Mars was tot halverwege de 20ste eeuw gebleven (afb. 17 en 18).

Fort de Pol moest wijken voor de aanleg van het Twentekanaal in de 60er jaren, wat zorgde voor bouwgrond bestemd voor zware industrie. Tussen nu en 2018 worden er 1400 nieuwe woningen gebouwd waardoor Zutphen de relatie met de Mars terug krijgt.

1.7 Relatie Mars-IJssel

Tijdens de ontwikkeling van het bedrijventerrein tot de zestiger jaren van de 20ste eeuw hebben de Houthaven en de Marshaven in de Marsuiterwaarden een belangrijke functie gehad. De bedrijven langs de rand van de Mars (binnendijks) waren er grotendeels van afhankelijk. Een verklaring waardoor de havens de functie verloren en het bedrijventerrein zijn relatie met de Marsuiterwaarden

afb. 22: winterdijk en kades langs de Mars niet lineair

afb.23: Barrières op dijk en kades langs IJssel en uiterwaarden

afb.24:Verbinding op dijk- en kade langs IJssel en uiterwaarden

verloor is bijvoorbeeld dat het wegtransport steeds goedkoper werd. Een tweede verklaring is dat bestaande bedrijven, die met hun gezicht naar de havens lagen, uit hun voegen groeiden en verhuisden. Hier kwamen bedrijven voor terug met hun gezicht naar het wegtransport. Het enige wat over is gebleven is een verborgen relatie. De verbindingen op de Marsdijk enerzijds, de relatie in schaal anderzijds. Met de bouw van Noorderhaven wordt deze schaalrelatie versterkt. De schaalrelatie is op te delen in vier stukken, vanaf het centrum t/m de industrie (afb. 21)

1. Het cultuurhistorische centrum met een knusse sfeer, die zich door zet in de IJsselkade met een directe relatie met de IJssel (extra small)
2. De nieuwe wijk Noorderhaven met de stedenbouwkundige 'schaal en korrel' van het centrum. Een klein-

schalig stuk uiterwaarden vormt een prettige stadsrand en overgang van de wijk naar de IJssel (small)

3. Het bedrijventerrein met middelgrote tot grote bedrijven, vooral bezet door dienstverleners, groot-handels en detailhandels, loopt vanaf Noorderhaven tot de industriehaven. Hier ligt een 'bedrijvige' middelgrote uiterwaarde (agrarisch) met een grote haven die veel wordt gebruikt door watersportverenigingen en pleziervaart (medium)
4. Het industriegebied is grootschalig en heeft een industriële sfeer. De grote windturbines en schoorstenen zijn van ver te zien. Het natuurgebied loopt parallel aan dit gebied en is grootschalig, maar erg rustig. Het contrast tussen de twee is qua sfeer erg groot, maar qua schaal heeft het relatie (large),

De relatie tussen de Marsuiterwaarden en de Mars wordt ook verzwakt doordat de Marsdijk en kades niet lineair langs de Mars lopen (afb. 22). De barrières zijn te vinden langs de Museumhaven en industriehaven en de toekomstige Noorderhaven (afb. 23). Het huidige programma in het gebied bestaande uit de watersportvereniging en de Museumhaven kan niet optimaal functioneren door de fysieke barrière van de Marsdijk en de slechte bereikbaarheid en toegankelijkheid ervan (afb. 24).

Op grotere schaal bekeken, maar niet voor deze opgave, is de IJsselkade naast het centrum en verder naar het zuiden toe niet lineair en op plaatsen verknijpt.

H 2. Visie en Concept

afb.25: beleefbaar maken Marsuiterwaarden = vergroten beleving uiterwaarden gehele stad

afb.26: relatie Marsuiterwaarden met bedrijventerrein de Mars terugbrengen

2.1 Visie

In de visie wordt uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- De gemeente Zutphen het belang inziet van de initiatieven die zijn genomen in de Marsuiterwaarden
- De Mars als bedrijventerrein de komende 50 jaar blijft en intensief gebruikt blijft.
- Het plan van Noorderhaven wordt uitgevoerd
- De wensen van de betrokken partijen, welke gerapporteerd zijn in het rapport 'Verscholen Havengebied' van de Wetenschapswinkel, gelden nog steeds
- De uiterwaarden zijn gemiddeld 46 weken per jaar te gebruiken (de andere 6 weken zijn hoogwater)
- Er wordt niet gebouwd in de uiterwaarden

Visiepunt 1 (afb. 25)

Het beleefbaar maken van de Marsuiterwaarden. De beleving van de IJssel en uiterwaarden langs de stadsrand van Zutphen optimaliseren. De verschillende gebieden onderscheiden zich door de verschillende sferen en kenmerken.

Visiepunt 2 (afb. 26)

Relatie Marsuiterwaarden met bedrijventerrein de Mars terugbrengen. Niet alleen de Marsuiterwaarden, maar ook de context bekijken (waar de stad is en de mensen zijn).

Visiepunt 3 (afb 27)

Relatie centrum met Marsuiterwaarden versterken. De nieuwe wijk Noorderhaven doorbreekt de spoorbarrière en zorgt voor een relatie tussen het centrum van Zutphen en de Mars. De vervolgstap is zorgen voor een relatie tussen het centrum- de Mars en de Marsuiterwaarden. Daarbij wordt de IJsselkade, Noorderhaven en de Marsdijk als uitgangspunt genomen.

Visiepunt 4 (afb. 28)

Gebruiker onderdeel laten uitmaken van Marsuiterwaarden. Noorderhaven gebruik laten maken van uiterwaarden. Bedrijventer-

rein, verenigingen en recreanten gebruik laten maken van de mix van watersport en recreatie. Gebruiksrelatie met industrie is er niet en hoeft er niet te zijn. Natuurgebied + agrarisch gebruik laten maken van uiterwaarden, recreanten plekgewijs gebruik laten maken van de uiterwaarden.

Visiepunt 5 (afb. 29)

Openheid gebied handhaven + ruimte voor agrarisch en natuur laten. Openheid is waardevol in kader van Ruimte voor de Rivier en voor behoud landschapskwaliteiten. De Marsdijk en kades als overgang van de Mars naar de uiterwaarden. Natuur door laten ontwikkelen in combinatie met agrarische functie (begrazing).

Visiepunt 6 (afb. 30)

Zichtbaarheid natuur- en cultuurlandschap in Marsuiterwaarden mogelijk maken. Dit is erg waardevol voor aantrekkelijkheid en identiteit van de plek. Het decor is aanwezig als natuur en cultuurlandschap, het is een mooie plek waar je heen wilt gaan, het hoort bij Zutphen. Daarom kan er gebruik van worden gemaakt. Maak het mogelijk om er naar te kijken en het te beleven.

afb. 27: relatie centrum met Marsuiterwaarden versterken

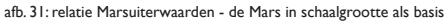
afb. 28: gebruiker onderdeel laten uitmaken van Marsuiterwaarden door koppelen zonering (zie analyse zonering)

afb. 29: openheid IJsselkarakter handhaven + ruimte voor natuur en agrarisch behouden

afb. 30: zichtbaarheid natuur- en cultuurlandschap in Marsuiterwaarden mogelijk maken

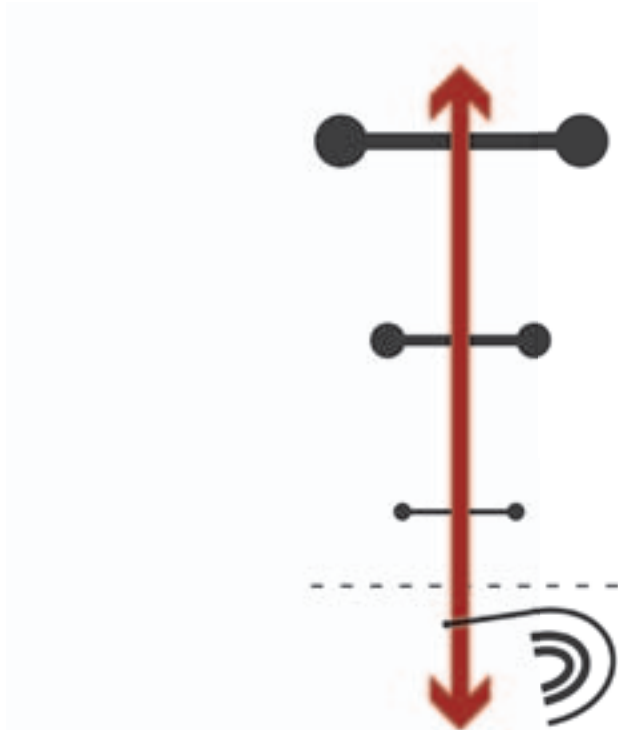

afb. 32: Overgang programma-densiteit (gebruikersdruk en inrichting)

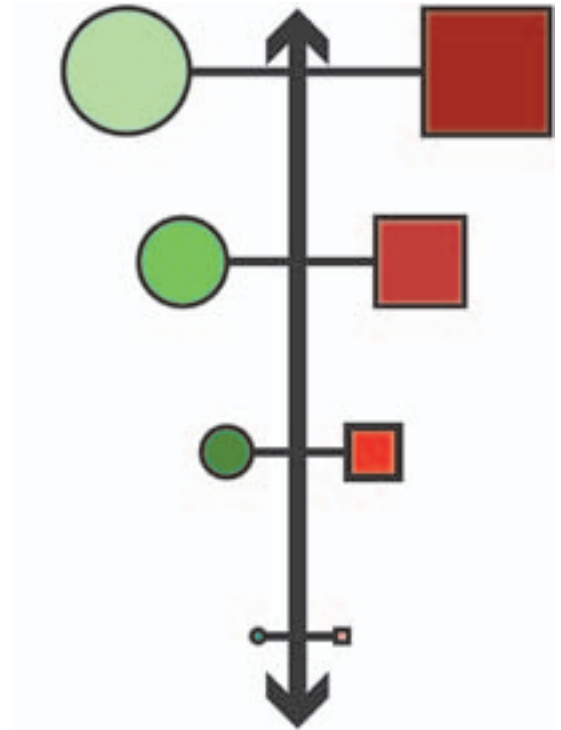
Het concept is een mal waarin de oplossingsrichting wordt gegoten. Ze zijn gebaseerd op de analyse en de visiepunten. De vragen die het concept beantwoordt:

- ## Viersprong

- 16

afb. 33: cultuurhistorische lijn doorzetten en programma aan koppelen

afb. 34: resulterend: samenhangend gebied Marsuiterwaarden, de mars en centrum

H 3. Masterplan

afb. 35: luchtfoto huidige situatie (noord-zuid)

3.1 Plan in hoofdlijnen

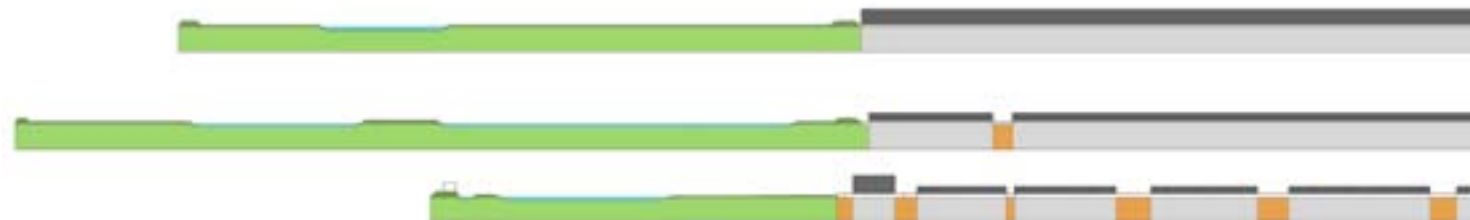
Het masterplan (losse bijlage) richt zich op een sterkere relatie tussen de Marsuiterwaarden, de Mars en het centrum van Zutphen (afb. 36)

Het centrum van Zutphen is een recreatief knooppunt voor heel Zutphen en de dorpen rondom Zutphen. Door de IJsselboulevard, bij het centrum, waar gewandeld en gefietst kan worden, door te trekken naar de Noorderhaven wordt het recreatief knooppunt als het ware

uitbreid. Vanaf Noorderhaven zal de boulevard overlopen in de bestaande Marsdijk. Aan de gehele lengte van de IJsselboulevard en de Marsdijk zal programma worden gekoppeld. Het cultuurhistorische element speelt een hoofdrol op de dijk en boulevard.

De relatie met de Mars wordt enerzijds door de aanwezige schaalgrootte te benadrukken. Ook worden er op een aantal punten wandel, fiets en autoverbindingen gerealiseerd. Ook is er een nieuw ontwik-

kelingsprogramma. De woonwijk Voor- en Achtermars wordt eind 2013 gesloopt. In de plaats daarvan zullen watersport en recreatie gerelateerde bedrijven worden gebouwd. Essentieel hieraan is dat de gevels van deze nieuwe gebouwen aan de IJssel liggen. Op deze manier wordt het gezicht van de Marsuiterwaarden teruggebracht. Bij Noorderhaven gebeurt dit met de nieuwbouw (2018 klaar).

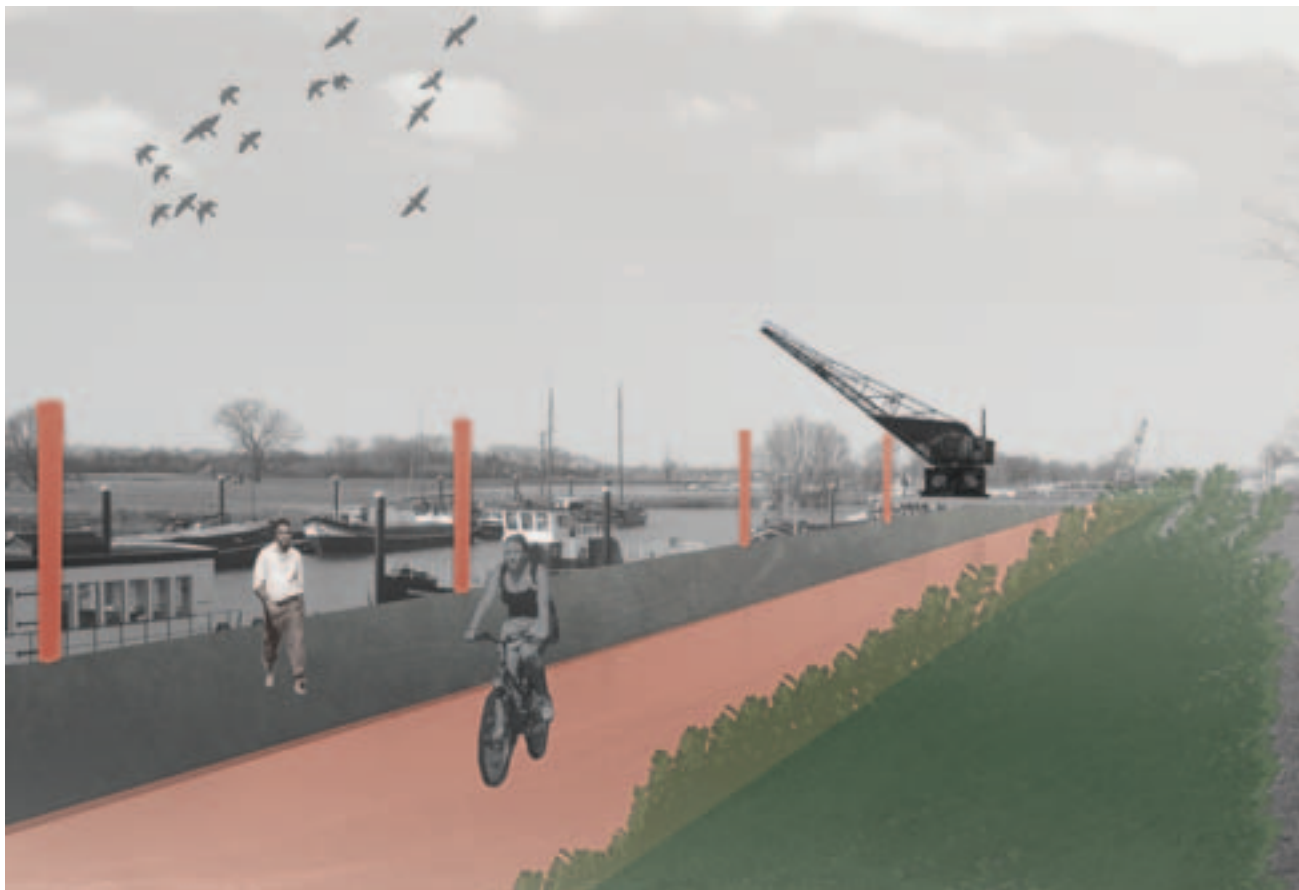

afb.36: relatie centrum, Marsuiterwaarden en bedrijventerrein de Mars

afb.37: profielen verschillen in schaalgroottes gebieden

afb. 37: impressie nieuwe kade houthavenmuseum

3.2 Noorderhaven

In het perspectief van de gehele Marsuiterwaarden heeft het gedeelte bij Noorderhaven een relatief kleine schaal. De kleinschaligheid en knusheid zet zich vanaf het centrum door in de wijk. Deze schaal past bij de schaal en korrelgrootte waar de nieuwe wijk op gebaseerd is. In Noorderhaven is een intensief programma aanwezig van wonen, werken en recreëren. Om Noorderhaven te relateren (afb. 38 en 39) aan de Marsuiterwaarden zal deze intensiviteit worden doorgezet in de inrichting van de uiterwaarde naast de wijk. Door de waterveiligheidsaspecten van de uiterwaarden (buitendijks) betekend het echter niet dat het vol wordt gebouwd. De bestaande IJsselboulevard vanaf het

centrum van Zutphen wordt doorgetrokken. Onder de oude spoorbrug wordt autoverkeer verworpen en er wordt ingericht als fiets -en wandelroute. Noorderhaven heeft zijn straten georiënteerd op de IJsselboulevard. De bewoners van Noorderhaven maken gebruik van boulevard en Marsuiterwaarden (afb. 43). Er is ruimte voor vrije recreatie (afb. 40 en 41). Dagelijks de hond uitlaten (in een afgebakende zone), barbecueën op warme dagen in de uiterwaarden, vliegeren op een warme dag met veel wind, balspellen en van de dijk afglijden als er sneeuw ligt.

De huidige museumhaven wordt uitgebreid en als volwaardig (kleinschalig) museum ontwikkeld. De museumboten komen aan een volwaardige kade te liggen, aangesloten aan de IJsselboulevard. (afb. 37). De oude loods naast het Liander kantoor wordt omgevormd als museumterrein. In het kader van de cultuurhistorische elementen langs de IJsselboulevard kan een arbeiderswoning van de Mars worden omgevormd tot entreegebouw.

afb.38: functionele relatie - IJsselboulevard - Marsuiterwaarden

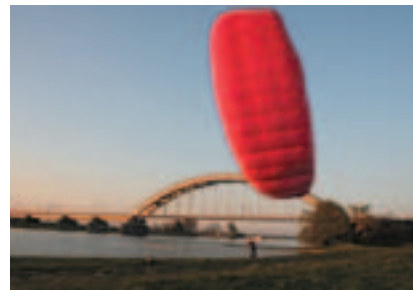
afb. 39: ruimtelijke relatie IJsselboulevard- Marsuiterwaarden

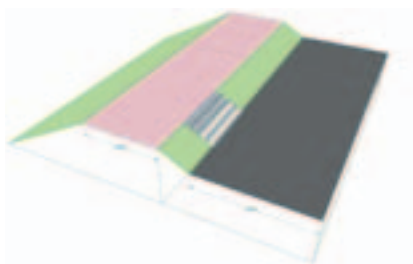
afb.39:intensief gebruik nieuwe kade door bewoners Noorderhaven

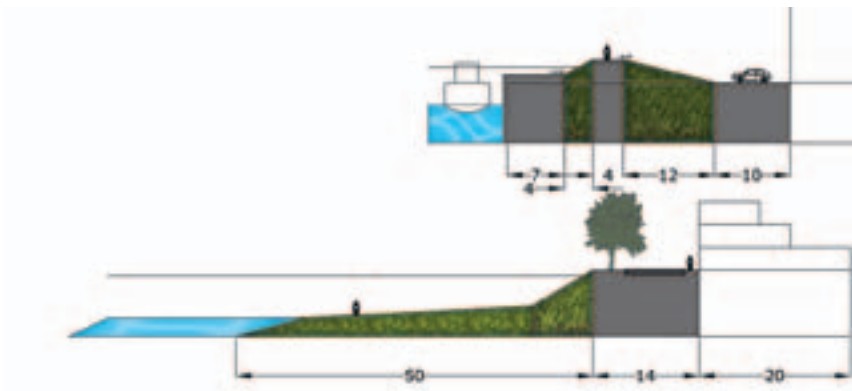
afb.40: vrije gebruikruimte uiterwaarden Noorderhaven

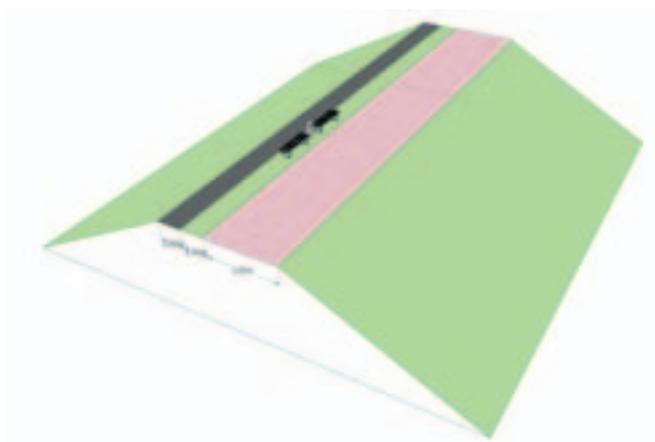
afb.41: vrije gebruikruimte uiterwaarden Noorderhaven

afb. 42: profiel houthavenmuseum nieuwe kade

afb. 43: onder: profiel uiterwaarden Noorderhaven, boven: profiel kade houthavenmuseum

afb. 44: eerste model profiel dijk bij het watersport-recreatiegebied

afb.45: referentie uitbreiding jachthaven en passantenhaven W.S.V. De Mars

3.3 Marshaven

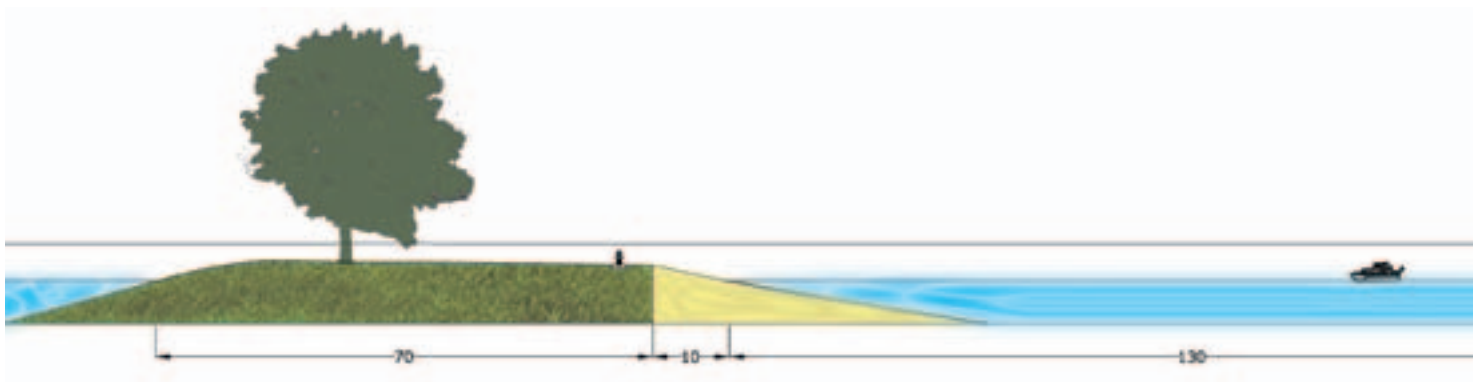
In het perspectief van de gehele Marsuiterwaarden heeft het gebied rondom de Marshaven bij het bedrijventerrein een middelgrote schaal. De bedrijvigheid en de middelgrote schaal van het bedrijventerrein zet zich door naar de Marsuiterwaarden. Rondom de Marshaven liggen verschillende watersportverenigingen. Zij zijn hier al jaren lang gevestigd en willen uitbreiden. W.S.V. De Mars krijgt een nieuwe haven met passantenhaven (afb. 45) als alternatief voor de passantenhaven in het centrum. Deze wordt verder naar de winterdijk gelegd wat zorgt voor betere toegankelijkheid, minder rommelige uiterwaarden en meer ruimte voor open-

bare en vereniging gebonden watersport in de Marshaven. Er komen een aantal nieuwe autoverbindingen vanuit de Mars die zorgen voor een betere relatie met het bedrijventerrein (afb. 46). Uiteindelijk zorgt het voor een betere identiteit van het gebied en meer inkomsten voor de verenigingen.

De oeverwal, gevormd door de IJssel, rondom de Marshaven wordt omgevormd tot een aantrekkelijk uitloopgebied, watersportgebied en recreatiepunt voor de gehele stad. De agrarische functie van de oeverwal wordt gemixt met recreatie (afb. 48 t/m 50). Op deze manier wordt

het koe-in-de-wei gevoel en de weidsheid behouden en beleefd (afb. 47). Het nieuwe recreatiestrand loopt parallel aan de IJssel. Het gebied is goed bereikbaar en toegankelijk voor heel Zutphen.

De woonwijk Voor- en Achtermars wordt eind 2013 gesloopt. In de plaats daarvan zullen watersport en recreatie gerelateerde bedrijven worden gebouwd. Essentieel hieraan is dat de gevels van deze nieuwe gebouwen aan de IJssel liggen. Op deze manier wordt het gezicht van de Marsuiterwaarden teruggebracht.

afb.46: functionele relatie Marshaven met bedrijventerrein

afb.47: ruimtelijke relatie Marshaven met bedrijventerrein

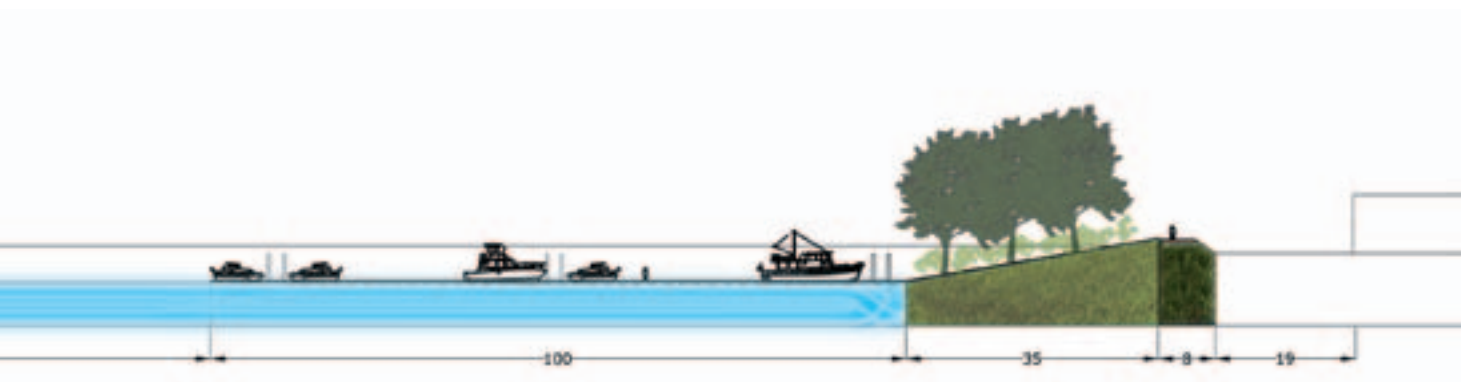
afb. 48: referentie mix recreatiestrand en agrarische functie

afb.49: referentie recreatiestrand en watersportgebied

afb.50: referentie behoudt agrarische (koe in de wei gevoel)

afb.51: v.r.n.l.: profiel teruglegging en uitbreiding jachthaven en passantenhaven W.S.V. De Mars, Marshaven en oeverwal met mix recreatiestrand en agrarisch

afb.52: impressie uitzichtpunt en evenementenheuvel Fort de Pol

3.4 Natuurgebied

In het perspectief van de gehele Mars- uiterwaarden heeft het gedeelte bij het industrieterrein een grote schaal. De relatie tussen het industriegebied en de uiterwaarden, bestempeld als natuurgebied, is alleen te vinden in schaal, niet in functie of sfeer. De twee vormen een groot contrast met elkaar, wat het een plek met een bijzondere sfeer maakt. Het gebied kenmerkt zich door weidsheid (afb. 55). Het gebied wordt zichtbaar en beleefbaar gemaakt door een fietspad op de Marsdijk aan te leggen (afb. 54). Er komt een wandelpad in het gebied dat parallel aan de IJssel loopt en uitkomt op het knooppunt van het Twentekanaal en de IJssel. Dit knooppunt is interessant

omdat er veel dynamiek is, door water en scheepsverkeer.

Het gebied blijft natuurgebied. Aan de dijk komen er twee vogeluitzichthutten (afb. 57). In het gebied zitten bijvoorbeeld ganzen, havikken, buizerds, mussen en ooievaars en de zeldzame kwartelkoning. De kwaliteiten en interessante plekken in dit gebied zullen dus beleefd kunnen worden, maar op een extensieve manier.

Aan het einde van de IJsselboulevard en Marsdijk ligt op de oude locatie van Fort de Pol een heuvel (afb. 52). Deze is door de jaren heen gecreëerd door de vervuilde grond van de achterliggende industrie. De heuvel is nu afgedekt met schone grond. De grond is van de gemeente

en kan worden gebruikt voor verschillende doeleinden. In het masterplan is gekozen voor een combinatie van nieuwe bedrijfslocaties en een unieke manier om cultuur en natuur te beleven vanaf dit uitzichtpunt waar heel Zutphen en omgeving gebruik van kan maken. Het is letterlijk het hoogtepunt van de routing vanuit het centrum. Er is de meeste weidsheid en de meeste cultuurbeleving. Het is een plek tot nadenken. De bovenkant is weids en vlak en kan worden gebruikt voor verschillende evenementen. De cultuurhistorische referentie kan zorgen voor een extra belevingslaag.

afb.54: functionele relatie natuurgebied-industriegebied

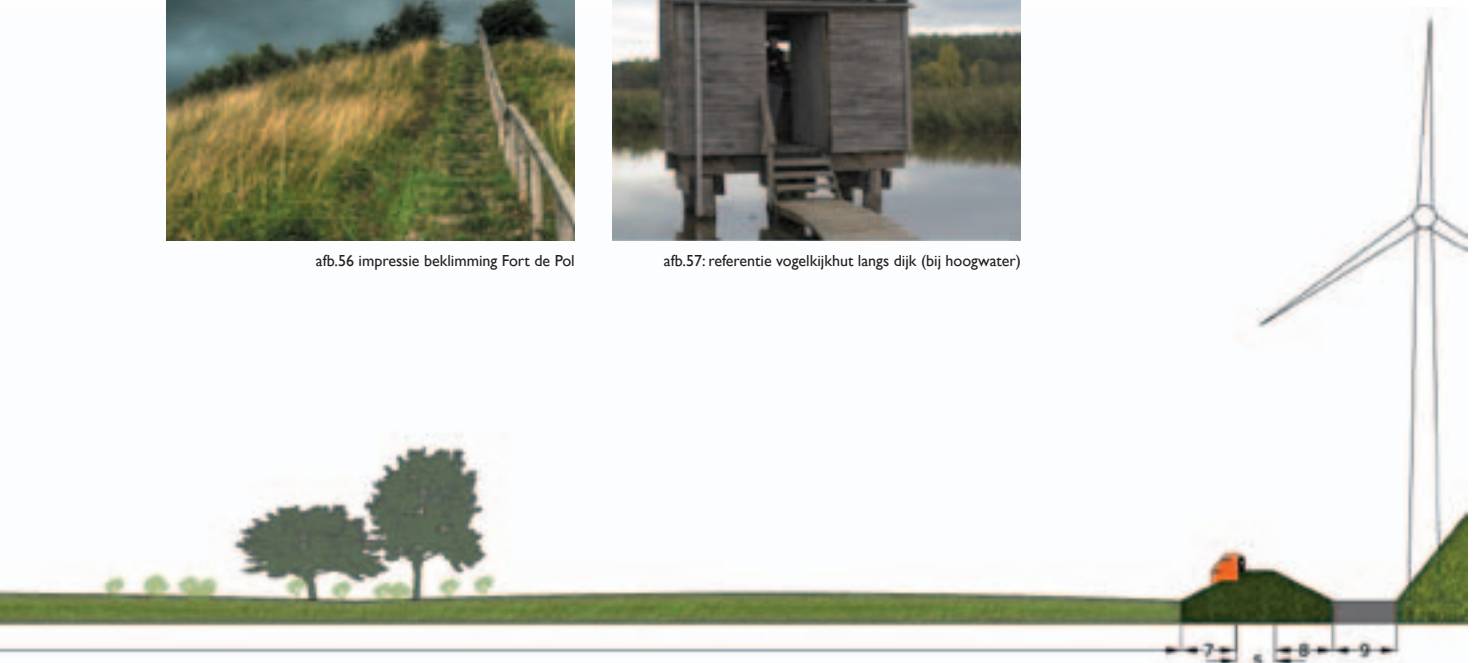
afb.55: ruimtelijke relatie natuurgebied met cultuur-en natuurlandschap

afb.56 impressie beklimming Fort de Pol

afb.57: referentie vogelkijkhut langs dijk (bij hoogwater)

afb. 58: profiel schaal (large) reliëfrijk natuurgebied

4. Fasering- en ontwikkelingsstrategie Masterplan

4.1 Ontwikkelingen

Om het gehele masterplan te realiseren, moeten er afspraken worden gemaakt met de grondeigenaar (de agrariër) en het waterschap, over de recreatievoorzieningen in de Marsuiterwaarden (recreatiestrand en recreatiepad). De uiterwaarden kunnen nog steeds worden beheerd door de agrariër, maar in iets mindere mate.

4.2 Structuurmatige ontwikkelingen

De bouw van de nieuwe woonwijk Noorderhaven en de revitalisering van de Mars zullen de komende jaren doorgaan. Naar verwachting zijn alle projecten op de Mars in 2018 klaar. In de ontwikkelingsstrategie van het Masterplan voor de Marsuiterwaarden komt vooral het recreatiegedeelte aan bod. Deze kunnen parallel aan de werkzaamheden van de Mars en Noorderhaven worden gerealiseerd.

De gemeente wil de IJsselkade de komende jaren vanaf het centrum naar de Mars doortrekken. Er zijn initiatieven voor een fietspad op de dijk. De kans dat deze wordt gerealiseerd is meest reëel. Op de dijk t.h.v. het natuurgebied kunnen vogelkijkhutten worden gerealiseerd. Deze staan los van de andere recreatievoorzieningen in het gebied.

De nieuwe kade van het museum is een zodanig grote investering dat de gemeente Zutphen er zorg voor moet dragen. De houthavenkade is een waardevolle aanvulling op de IJsselboulevard. Als de kade is gerealiseerd kan de gemeente het opnemen in haar openbare ruimte.

De wens van WSV de Mars voor het uitbreiden komt tot uiting in vergraving van de Marsuiterwaarden tot een jachthaven en passantenhaven wat dichterbij tegen de dijk aan ligt. De voorzieningen voor deze uitbreidingen zal op eigen initiatief van de vereniging moeten komen. De gemeente kan zorgen voor de vergraving in het kader van stimulering van het recreatiegebied. Hieraan worden recreatievoorzieningen gekoppeld zoals een recreatiestrand, passantenhaven en een horecavoorziening.

De voormalige vuilstort Fort de Pol is gedeeltelijk in het bezit van de gemeente. Het is nu afgedekt met schone grond en kan voor recreatiedoeleinden worden gebruikt.

4.3

Incidentele ontwikkelingen

Het Houthavenmuseum (werknaam) moet grotendeels op eigen initiatief worden uitgebreid. Er moet blijken of er een samenwerkingsverband kan ontstaan met een ander watergerelateerd en/of historisch museum. De leegstaande loods met verhard terrein kan uitstekend worden gebruikt voor het nieuwe museum. Er kan met de eigenaar van dit terrein worden gesproken over verhuur of verkoop.

De huurwoningen van de Voor- en Achtermars worden eind 2013 gesloopt. Hierbij komt ruimte vrij voor nieuwe bedrijven (volgens de structuurvisie van de Mars). Er is nog geen bestemmingsplan voor. Omdat er veel onzekerheid is over de verkoopssnelheid van de bouwgrond is er tijdelijke natuur mogelijk totdat de kavels zijn verkocht. Op dit terrein zijn in kavels gepland voor watersportgerelateerde bedrijven die baat hebben bij de haven en het recreatiegebied. Bedrijven zoals een botenverkoop, verhuur en onderdelenverkoop. Ook is er ruimte voor een horecavoorziening.

De voormalige vuilstort Fort de Pol is afgedekt met schone grond en kan grotendeels worden vrijgegeven als bouwlocatie voor bedrijven. Dit is een inkomstenbron voor de gemeente, en kan worden gebruikt voor het realiseren van recreatievoorzieningen in het gebied.

afb. 59: meeste zekerheid gemeente Zutphen

afb. 60: grondvergraving en recreatievoorzieningen in overleg met agrariër en waterschap

afb. 61: eigen initiatieven museum, watersportgerelateerde bedrijven en verenigingen

afb. 62: financiering recreatievoorzieningen als impuls voor Marsuiterwaarden (belang voor burger en stadsgezicht)

5. Schakelen Masterplan-uitwerking

afb. 63 de Marsdijk als verbindingselement (structuurdrager)

5.1 Masterplan in hoofdlijnen

Het plan in hoofdlijnen is tijdens de deel-uitwerking ontstaan. Het is een aanvulling op het masterplan. Om deze reden is het niet verwerkt in het hoofdstuk 'masterplan'.

Het plan in hoofdlijnen is een abstractie van het masterplan. De belangrijkste ingrepen worden hieronder uitgezet.

De Marsdijk (afb. 63) gaat in het gebied dienen als rode draad. Deze nieuwe loper wordt op de bestaande dijk geplaatst. Ze wordt uitgerold vanuit het centrum en wordt de structuurdrager van het gebied. Het verbindt het centrum met de Marsuiterwaarden en bedrijventerrein de Mars en brengt weer samenhang in het gebied. Er komen verschillende zijtakken vanuit het bedrijventerrein de Mars en vanuit het landschap. (afb. 64). Deze maken een aansluiting met de Marsdijk.

Het uiterlijk van de zijtakken volgen het zoneringsconcept.

Langs de Marsdijk als structuurdrager komt verschillend nieuw programma. Zo krijgt de bestaande museumhaven een passende nieuwe kade (afb. 65). De sfeer van de bestaande houthaven en de bezigheden van de museumhaven maken dit een interessante plek als stadsrand. Er zijn hier goede initiatieven gaande en er is kans om uit te breiden. Door de leegstaande loods en terrein naast de haven nieuw leven in te blazen wordt de stadskant meer bij de uiterwaarden betrokken.

De watersportverenigingen liggen nu op een kluitje en kunnen moeilijk uitbreiden. Die wens is er wel. De W.S.V. (Watersportvereniging de Mars) krijgt

een nieuwe haven wat gaat dienen als jacht- en passantenhaven (afb. 66). De passantenhaven bij de Vispoorthaven in het centrum wordt hierdoor ontlast. Het recreatieverkeer op de IJssel krijgt hiermee een extra voorziening.

Om de relatie met de Mars en de Marsuiterwaarden te versterken wordt er langs de Marsdijk een nieuwe rand bebouwd. Hier komen watersport gerelateerde bedrijven die het watersportgebied een impuls gaan geven. Deze bedrijven staan op de Marsdijk gericht (afb. 67).

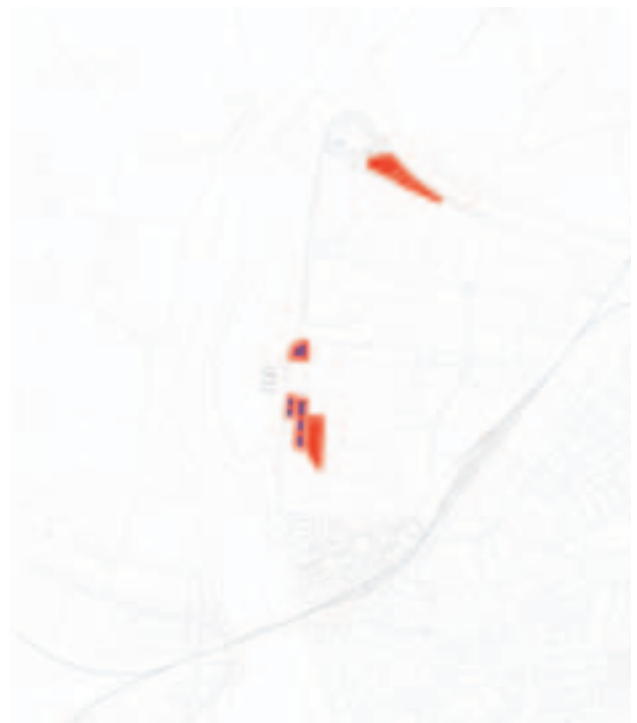
afb. 64: aansluitingen op Marsdijk stadskant en landschapskant verschillen

afb. 65: uitbreiding houthavenmuseum met kade. Meer bij centrum betrekken

afb. 66: nieuwe passantenhaven en uitbreiding jachthaven W.S.V.

afb. 67: nieuwe watersportgerelateerde bedrijven naar het uiterwaardengebied richten

MASTERPLAN VERSIE 1 (MAART 2013)

afb.68a: het profiel van de Marsdijk beslaat hier de hele breedte van de nieuwe boulevard in Noorderhaven

MASTERPLAN VERSIE 2 (JUNI 2013)

afb.68b: de maatvoering van het nieuwe profiel van de Marsdijk is in het plan van Noorderhaven ingepast. Zo blijft het profiel van de Marsdijk continu en blijft het cultuurhistorische element hiervan zichtbaar.

5.2 .Aanpassingen Masterplan

Na de masterplanfase is de onderzoeksfase van start gegaan. Ik heb een onderzoek gedaan naar 'structuurdragers' die verbinding kunnen leggen tussen stad en landschap. Dit onderwerp heeft het meeste raakvlak met de ontwerpogave in dit gebied. De Marsdijk (als structuurdrager) kan de oplossing bieden in het verbinden van de verschillende gebieden.

Na het ontwerpondersteunend onderzoek hebben nieuwe of aangescherpte inzichten geleid tot een kleine aanpassing van het masterplan. Er zijn nieuwe inzichten over hoe de Marsdijk als structuurdrager een leidend element in het gebied kan zijn (afb. 68 t/m 71).

Dit hoofdstuk wordt tevens in de structuur van het rapport gebruikt als schakel-hoofdstuk naar de detailwerking. Er wordt een schaa sprong gedaan in de uitwerkingen van het masterplan. Deze zijn echter uitgewerkt in het verlengde van de visie en het concept. De belangrijkste punten waarop wordt geschakeld zijn:

1. de visie zoekt naar de relatie tussen de Mars, centrum en Marsuiterwaarden. De oplossing ligt in de Marsdijk. Op detailniveau wordt hier antwoord op gegeven. (Hoe? Zo!)
2. de Marsdijk wordt een rode draad in het gebied. Op detailniveau wordt

de Marsdijk hier naar ingericht door middel van een passende maatvoering en materialisering. Er is gezocht naar een consequente inrichting van de Marsdijk die van begin tot einde herkenbaar is.

3. voor de zijtakken wordt hetzelfde gedaan. Belangrijke conclusies van het onderzoek waren dat een structuurdrager verbinding kan leggen tussen stad en landschap door middel van een tweedeling (stad en landschap). Op detailniveau wordt er onderscheid gemaakt in de stedelijke aansluiting en de landschappelijke aansluiting.

MASTERPLAN VERSIE 1 (MAART 2013)

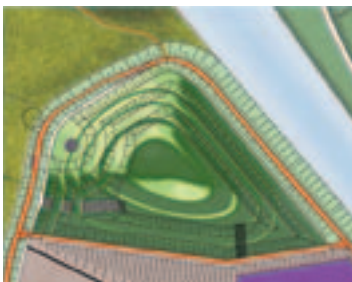

afb. 69a: de structuurdrager wordt hier opgenomen in de bestaande IJsseldijk

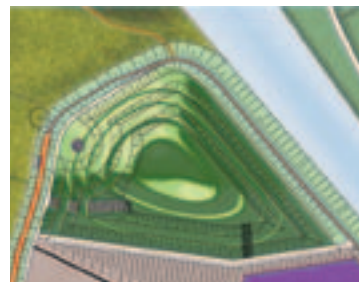
MASTERPLAN VERSIE 2 (JUNI 2013)

afb.69b: de structuurdrager begint in het verlengde van de IJsseldijk. Dit is omdat de cultuurhistorische positie van de Marsdijk/weg vroeger op dezelfde manier op de stad aantakt. Het is vanuit cultuurhistorisch oogpunt een logisch startpunt.

afb.70a: het nieuwe profiel van de Marsdijk loopt om de historische plek van Fort de Pol heen en loopt verder in het bestaande recreatieve netwerk

afb.70b: het nieuwe profiel van de Marsdijk stopt op de historische plek van Fort de Pol waardoor het een markeringsplek wordt. Het heeft hierdoor in het oogpunt van de cultuurhistorie een logische beëindiging.

afb.71a: de aansluiting met de Marsdijk wordt hier als verlenging van de industrieweg gezien

afb. 71b: de aansluiting met de stad wordt hier in relatie met de Marsdijk gemaakt. Op deze manier wordt de aansluiting van de Marsdijk met de stad logischer (er komt een overgang in).

H6. UITWERKING MARSDIJK ALS STRUCTUURDRAGER

afb. 72: overzichtskaart traject Marsdijk met historisch verantwoord begin en einde

afb. 73: historisch kaartje (1842) positie Marsdijk/weg naar Deventer

6.1.1 Inrichting Marsdijk

Uit de cultuurhistorische analyse van het hele gebied werd duidelijk dat de Marsdijk tot 50 jaar geleden een belangrijke functie had. Het was de hoofdweg van Zutphen naar Deventer (afb. 73). Het was ook de belangrijkste waterkering voor het achterliggende gebied (het huidige bedrijventerrein de Mars). Het economisch nut van de dijk spreekt voor zich. De dijk had een duidelijke relatie met Zutphen en het was de structuurdrager van de noordelijke landbouwgronden van Zutphen.

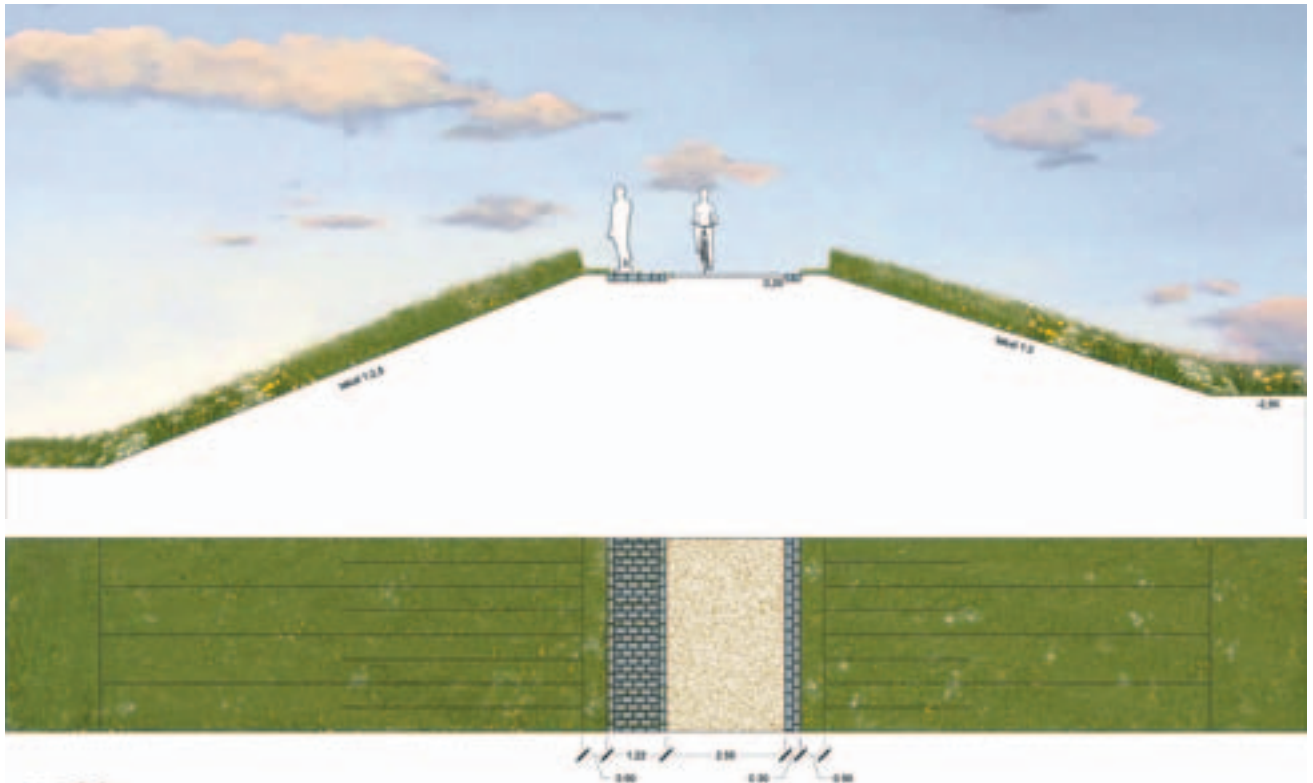
Tegenwoordig is de Marsdijk enkel begroeid met hoge bloemen en grassen maar is vrijwel onbegaanbaar. Het grootste probleem is dat het een scheiding vormt tussen het centrum, de Mars en

het Marsuiterwaardengebied. In het kader van de probleemstelling is gekozen om deze dijk als structuurdrager terug te brengen en een recreatieve functie te geven.

De Marsdijk krijgt weer een prominente rol in het gebied. Ze wordt een bijzondere weg die past in zijn huidige omgeving en historische context. Uit het afstudeeronderzoek 'De structuurdrager, het verbindelement tussen stad en landschap (B. van Eck en V. Hensen)' is gebleken dat 'herkenbaarheid' en continuïteit van groot belang is. De Marsdijk is door haar bochten nu niet geheel overzichtelijk en herkenbaar. In het nieuwe profiel (afb. 74) wordt de herkenbaarheid bewerkstelligd door de continuïteit van de materialise-

ring en de maatvoering over de gehele lengte (2,5 km).

Hierbij veranderd 'de loper' op de Marsdijk niet, maar de omgeving veranderd naar mate men er over beweegt. Ook de dijk veranderd mee. Het planconcept van de drie zoneringen (sferen, functies) wordt hierbij niet gerealiseerd in de inrichting van de Marsdijk zelf maar in de routing. De drie verschillende zones met verschillende sferen en functies brengen een grote variatie in de structuurdrager.

afb.74: de principe-oplossing is doorgevoerd van het begin (centrum Zutphen) naar het einde (Fort de Pol)

Het principe van dit profiel wordt vanuit het centrum uitgerold over deze cultuurhistorische Marsdijk, in het verlengde van de IJsselkade. Dit historische aspect wordt zichtbaar in de materialisering en de zonering van het profiel. Om dit zichtbaar te maken wordt het profiel opgedeeld in 2 onderdelen; wandel- en fietspad. Het fietspad bestaat uit een geelkleurig asfalt met een grofkorrelige structuur. (afb. 77). De kleur van het gele asfalt zorgt voor een rustige sfeer wat in harmonie is met de groene kleuren van het omringende rivierenlandschap. Ook wordt er gebruik gemaakt van porfier keien; een type materiaal dat al eeuwenlang o.a. in het centrum van Zutphen wordt gebruikt (en nog steeds) (afb:75 en 76).

In het profiel wordt gezocht naar een tweedeling om de verbinding tussen stad en landschap te optimaliseren; de landschappelijke kant en de stedelijke kant.

Aan de landschappelijke kant van het nieuwe profiel op de Marsdijk is er een geleidelijke overgang van het keien-wandelpad naar de dijk. De weide voegen tussen de keien zorgt er voor dat het gras van de dijk zich daar kan nestelen. Hierdoor krijgt het pad een natuurlijke uitstraling en daarbij ook een cultuurhistorische uitstraling (paden werden vroeger niet schoongehouden van onkruid).

Aan de stadskant is er een smallere rand porfier keien om drie redenen. Ten eerste

wordt het profiel steviger aangezet. Ten tweede wordt de scheiding fietspad/wandelpad minder hard. Tot slot kan er een betere aansluiting met de zijtakken worden gezocht.

Door de porfier keien wordt de lijnvorming van de dijk goed zichtbaar en komt de vorm van de cultuurhistorische dijk beter tot zijn recht.

Marsdijk als structuurdrager

afb. 75: porfier keien als materiaalgebruik in historisch centrum Zutphen

afb. 76: porfier keien als materiaalgebruik IJsselkade Zutphen

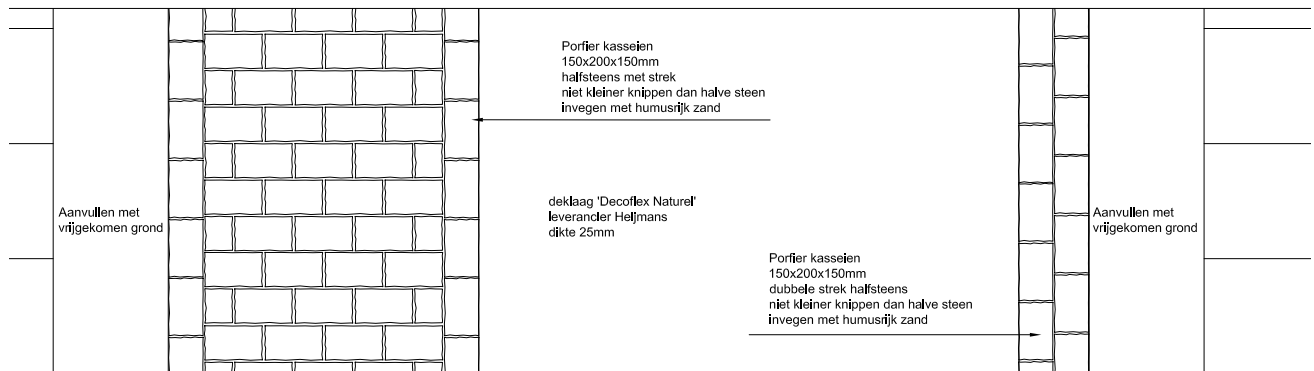
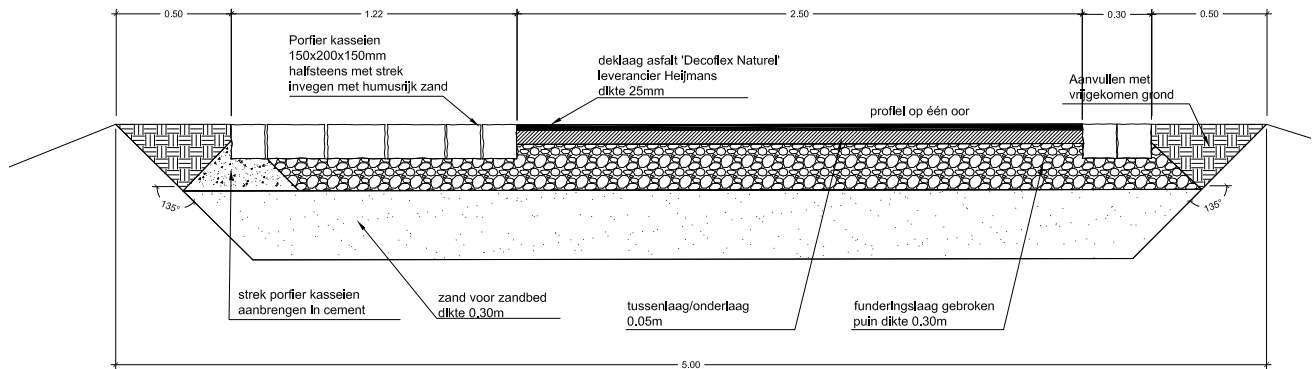

afb. 77: asfalt 'Decoflex'

Kostenraming

De kostenraming is los bij het rapport gevoegd.

Het gehele plan van de Marsdijk inclusief alle zijtakken en deeluitwerking is er in berekend.

afb. 78: profielopbouw loper Marsdijk

6.1.2 Technische eisen

Ondanks dat de Marsdijk een cultuurhistorisch karakter krijgt, is het ondergronds aangepast voor de hedendaagse eisen tot het gebruik.

De hoofdgebruikers van de Marsdijk worden voetgangers en fietsers (recreanten). Echter, de fundering is sterk genoeg om hulpdiensten en onderhoudswagens te ondersteunen zonder dat de verharding wordt beschadigd. Het profiel ligt op één oor zodat hemelwater via de dijk naar de uiterwaarden wordt afgevoerd. Hierdoor blijft de Marsdijk droog en begaanbaar.

6.1.3 Bepanting Marsdijk

In het nieuwe profiel sluit op sommige plekken (zie verder rapport) gelijkvloers aan op de stadskant. Hier komt een nieuwe strook vrij van ongeveer 3m. Dit wordt ingezaaid met een grasmengsel. Dit is beter dan wachten tot het gras van de dijk uitzaait. Algemeen blijft het gras langs de Marsdijk zoals het is; een mix van grassen en bloeiers zoals de boterbloem en fluitekruid. Wellicht zal er kruisbestuiving plaatsvinden. Het beeld van gras met wilde bloemen past dan ook bij het gebied. Uiteindelijk moet het originele gras van de dijk de mix aan de rand overnemen. (zie staalkaarten)

afb. 79: één type aansluiting stadskant op Marsdijk (oranje aangegeven)

6.2.1 Stedelijke aansluiting met de Marsdijk

Waar de Marsdijk zorgt voor de rode draad in het gebied zorgen verschillende zijtakken voor de daadwerkelijke aansluitingen tussen de Marsuiterwaarden en de Mars (stad en landschap).

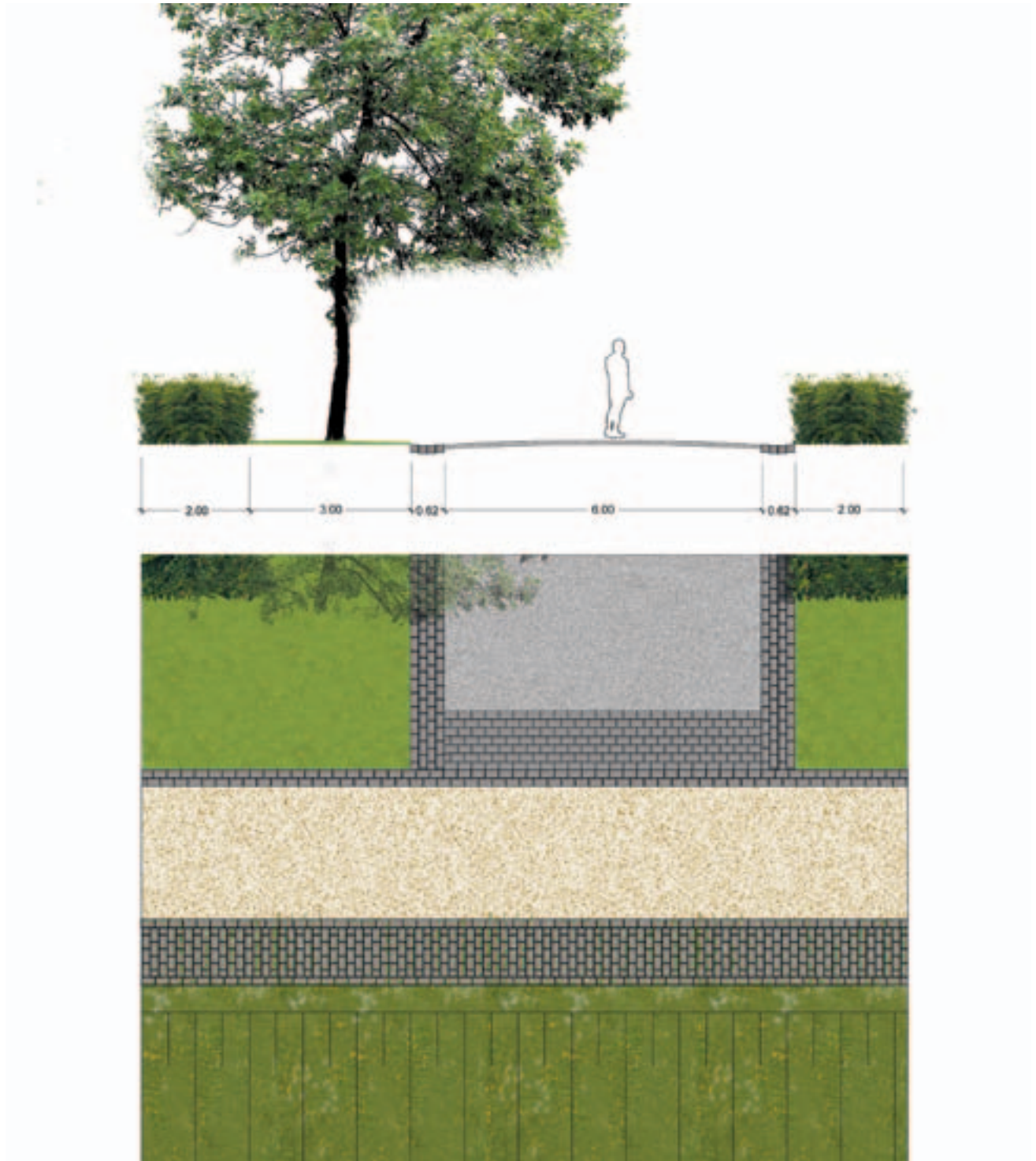
Er is gezocht naar een I type basisprincipe voor de stedelijke aansluiting (afb. 80). Hier zijn verschillende uitgangspunten voor gemaakt.

De Marsdijk als structuurdrager takt een aantal keren af naar logische en interessante plekken in de toekomstige wijk Noorderhaven en het bedrijventerrein de Mars. Om naar het concept van de zoneringen terug te refereren verschillen de zijtakken van uiterlijk en functie per zone (small, medium of large).

De aansluitingen worden gemaakt door rechte wegen die haaks op de structuurdrager liggen. Ze hebben een relatie met de Marsdijk door middel van hetzelfde materiaaltype. Deze zijwegen zijn echter ondergeschikt aan de Marsdijk. Hierdoor komt de Marsdijk enigszins los van de stad en blijft een prominente positie behouden.

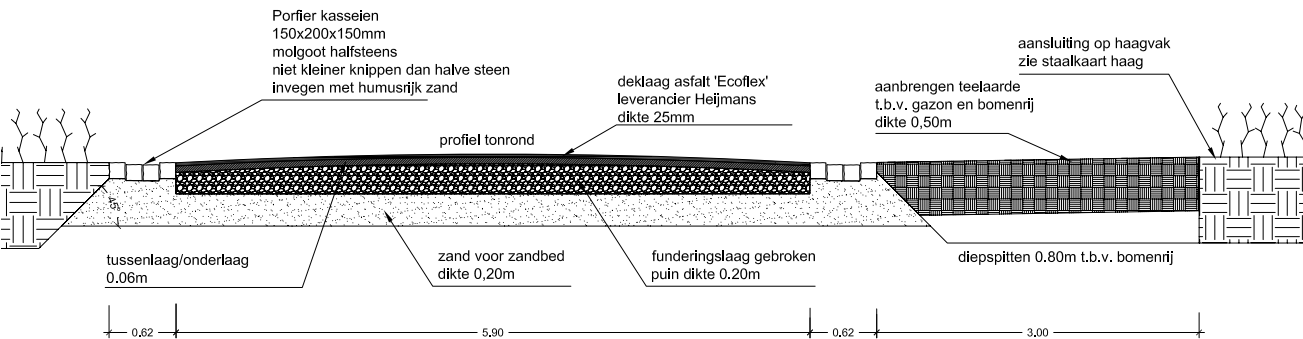
Deze zijwegen zijn in ruimtelijk contrast met de Marsdijk. Ze geven door middel van de bomenrijen en hagen een besloten gevoel en ingekaderd gevoel. De bomenrijen bestaan uit populieren die van imposante omvang zijn. Vanaf de Mars gezien

ontstaat aan het einde van zo'n weg een open plek als overgang naar de landschapelijke kant (contrast besloten-open). Er wordt een markeringsplek gemaakt door middel van de porfier keien rand door te zetten naar de zijtak. Deze plek wordt een keuzemoment voor de recreant. Hierdoor worden deze plekken belangrijker dan de Marsdijk of de weg naar de Mars. De Marsdijk ligt hier het sterkste tussen het stedelijke en landelijke in. Het verhardingsmateriaal dat wordt gebruikt is asfalt in de kleur grijs. Dit contrasteert met de Marsdijk en maakt het ondergeschikt.

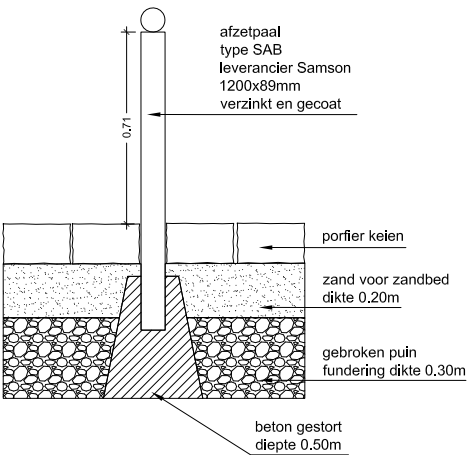

afb.80: de principe-oplossing van de aansluiting met de Mars

stedelijke aansluiting Marsdijk

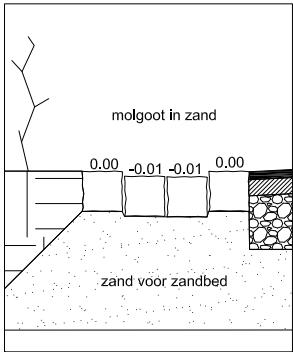
afb.81: profielopbouw stedelijke aansluiting

afb.82: detail afzetpaal met bol verzinkt en gecoat (lev. Samson)

afb.83: afzetpaal met bol verzinkt en gecoat (lev. Samson)

afb. 84: detail molgoot porfier keien

6.2.2 Technische eisen

De hoofdgebruikers van de stedelijke aansluitingen worden voetgangers en fietsers (recreanten) maar in veel gevallen ook auto's. De fundering moet sterk genoeg zijn om hulpdiensten (ambulance, politie, brandweer) en onderhoudswagens te ondersteunen zonder dat de verharding wordt beschadigd. Afzetpalen aan het einde van de zijweg moeten voorkomen dat er autoverkeer over de dijk kunnen komen (afb. 82 en 83). De afzetpalen hebben een klassiek karakter wat past bij het cultuurhistorische thema. Ze worden geïntegreerd in

het asfalt en verankerd door middel van beton. Eén afzetpaal kan worden afgenomen voor onderhoudswagens etc. Het profiel ligt op één oor zodat hemelwater via de dijk naar de uiterwaarden wordt afgevoerd (afb 84 en 85). Hierdoor blijft de Marsdijk droog en begaanbaar.

afb. 85: themakaart afwatering zijtakken naar riool hoofdweg

6.2.3 Beplanting stedelijke aansluitingen

Om continuïteit en herkenbaarheid op de Marsdijk en de zijwegen te hanteren worden bomen en gras in alle zijwegen volgens hetzelfde principe toegepast. Deze zijwegen zijn in ruimtelijk contrast met de Marsdijk. Ze geven door middel van de bomenrijen en hagen een besloten gevoel en ingekaderd gevoel.

Bomenrijen

De bomenrijen (afb. 93) bestaan uit populieren die van imposante omvang zijn. Voor de bomenrij (afb. 89) is de *Populus x canescens* zeer geschikt. De populier is een gebiedseigen soortkeuze die past bij het rivierenlandschap. De populier geeft door zijn omvang een besloten sfeer. Tevens is hij snelgroeiend en geen wortelopslag (geënt op de *P. Alba* 'Raket'). Zie afb. 92 voor een verwachting van de groeistadia.

Gras

De bomen staan in gras (afb. 90). In de zijweg zorgt dit voor een relatie met het uiterwaardenlandschap. Het beeld van gras met wilde bloemen past dan ook bij het gebied (afb. 86 en 87). Voor de nieuwe grasstroken is gekozen voor grasmengsel 'stroomdalflora' van ADVANTA. Afb. 88 is een overzichtskaart van de grasstroken.

Hagen

De hagen (afb. 94) die langs de Marsdijk staan hebben een geleidende functie. De bedrijven die daarachter staan hebben belang bij een ondoordringbare haag. De meidoornhaag is hier uitermate geschikt voor. Het is een gebiedseigen soortkeuze. De haag heeft een los karakter, heeft een variërend beeld wat per seizoen verschilt, is snelgroeiend en overzichtelijk. Deze haag wordt bij alle zijtakken en langs Marsdijk op dezelfde manier toegepast voor continuïteit en herkenbaarheid. Zie afbeelding 94 t/m 98 voor een gedetailleerde staalkaart en beheersmaatregelen om dit lossige en gevarieerde beeld te bereiken.

afb.86: grasmengsel ADVANTA 'stroomdalflora' inzaaien grasstrook

afb.87: bestaande dijkbegroeiing best. o.a. grassen, boterbloem en fluitekruid

afb. 88: themakaart nieuw gras

stedelijke aansluiting Marsdijk

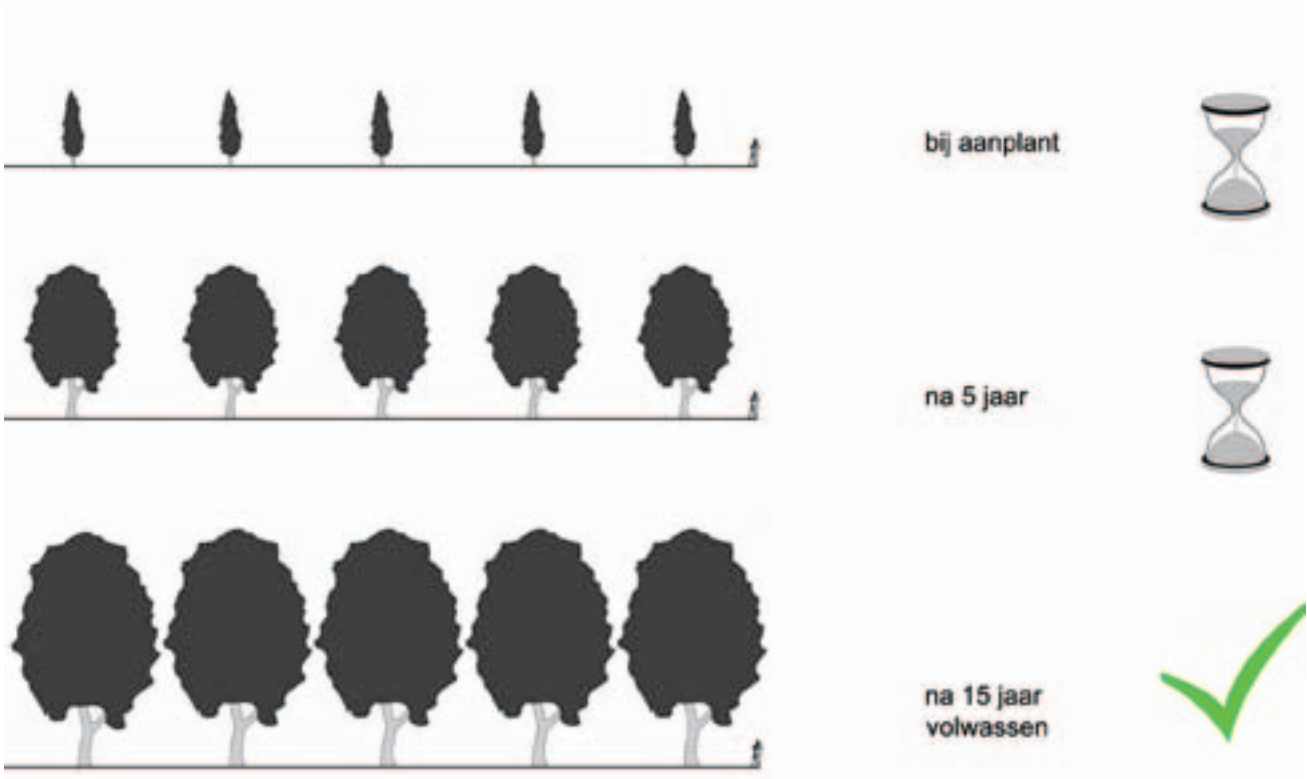
afb.89: besloten sfeer onder de kroon van deze boom

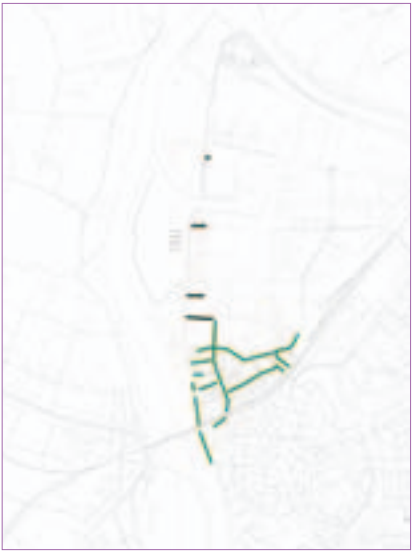
afb.90: referentiebeeld bomenrij in grasstrook

bestellijst beplanting					
naam	aantal	type	maat	kwaliteit	overig
bomen					
Crataegus x lavalleei	6	laanboom	18/20	geënt op P. Aba 'Raket' (geen wortelopslag), 3x verplant	wortelgoed
Populus x canescens	30	laanboom	18/20	3x verplant	wortelgoed
Tilia x cordata 'Greenspire'	8	laanboom	18/20	3x verplant	wortelgoed
hagen					
Crataegus monogyna	23520	haag	40-60		wortelgoed
gras					
type stroomdalflora leverancier AVANTA	2,5 kg	berm	7,5-10 kg/ha		

afb: 91: bestellijst beplanting aansluitingen stad en deulitwerking (verderop in rapport)

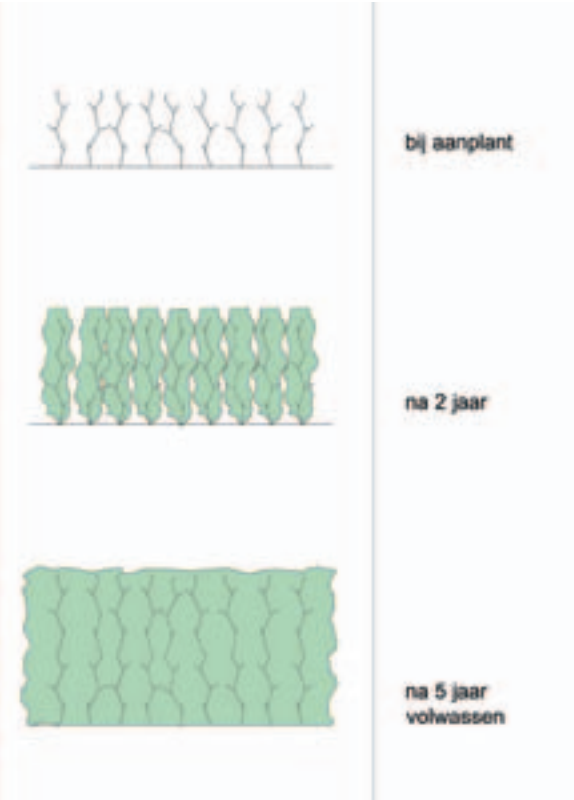

afb. 92: staalkaart bomenrij, groeistadia Populus x canescens tot gewenste eindbeeld

afb.93: themakaart nieuwe bomen (donkergroen) in relatie tot andere bomen in de Mars

stedelijke aansluiting Marsdijk

afb.94: staalkaart groeistadia 'haag' tot gewenste eindbeeld

afb. 95: themakaart nieuwe hagen

beheer meidoornhaag	beheerjaren	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sep	okt	nov	dec
schoffelen	tot 2 jaar na aanplant						x					x	
vormsnoei	vanaf 2 jaar na aanplant tot 15 jaar na aanplant						x						
afzetten	15 jaar na aanplant												x

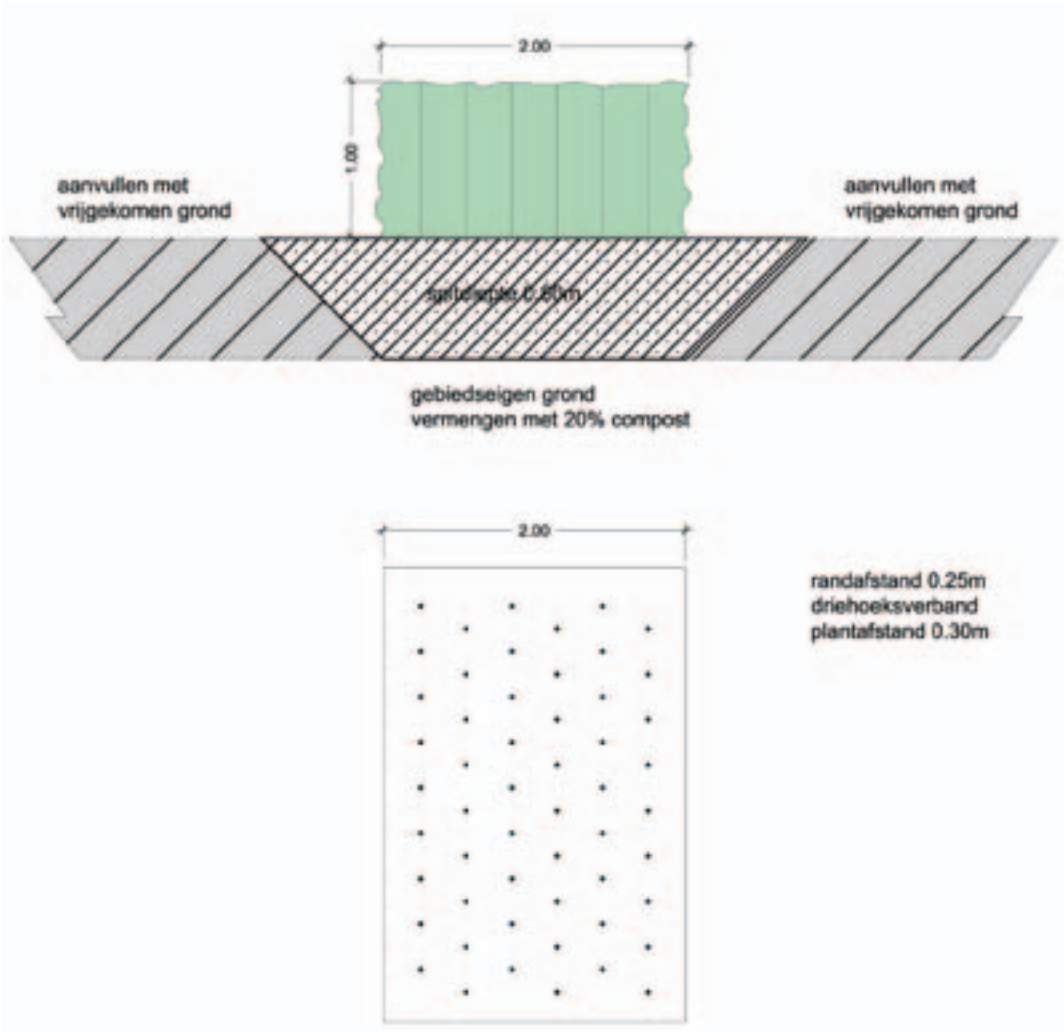
afb: 96: planning beheer meidoornhaag

afb.97a: beeld haag in juni na de snoei

afb.97b: beeld haag juni - september

afb.98: technische gegevens 'haag' totale gebied.

afb.97c: beeld haag in mei

afb.97d: beeld haag in oktober

afb.98 : overzichtskartaal drie typen aansluitingen landschap op Marsdijk (oranje weergegeven)

6.3.1 landschappelijke aansluiting op de Marsdijk

Waar de Marsdijk zorgt voor de rode draad in het gebied zorgen verschillende zijtakken voor de daadwerkelijke aansluitingen tussen de Marsuiterwaarden en de Mars (stad en landschap).

Er is gezocht naar drie typen basisprincipes voor de landschappelijke aansluiting. Hier zijn verschillende uitgangspunten voor gemaakt.

De Marsdijk als structuurdrager takt een aantal keren af naar interessante plekken in het landschap. Om naar het concept van de zoneringen terug te refereren verschillen de zijtakken van uiterlijk en functie per zone (small, medium of large).

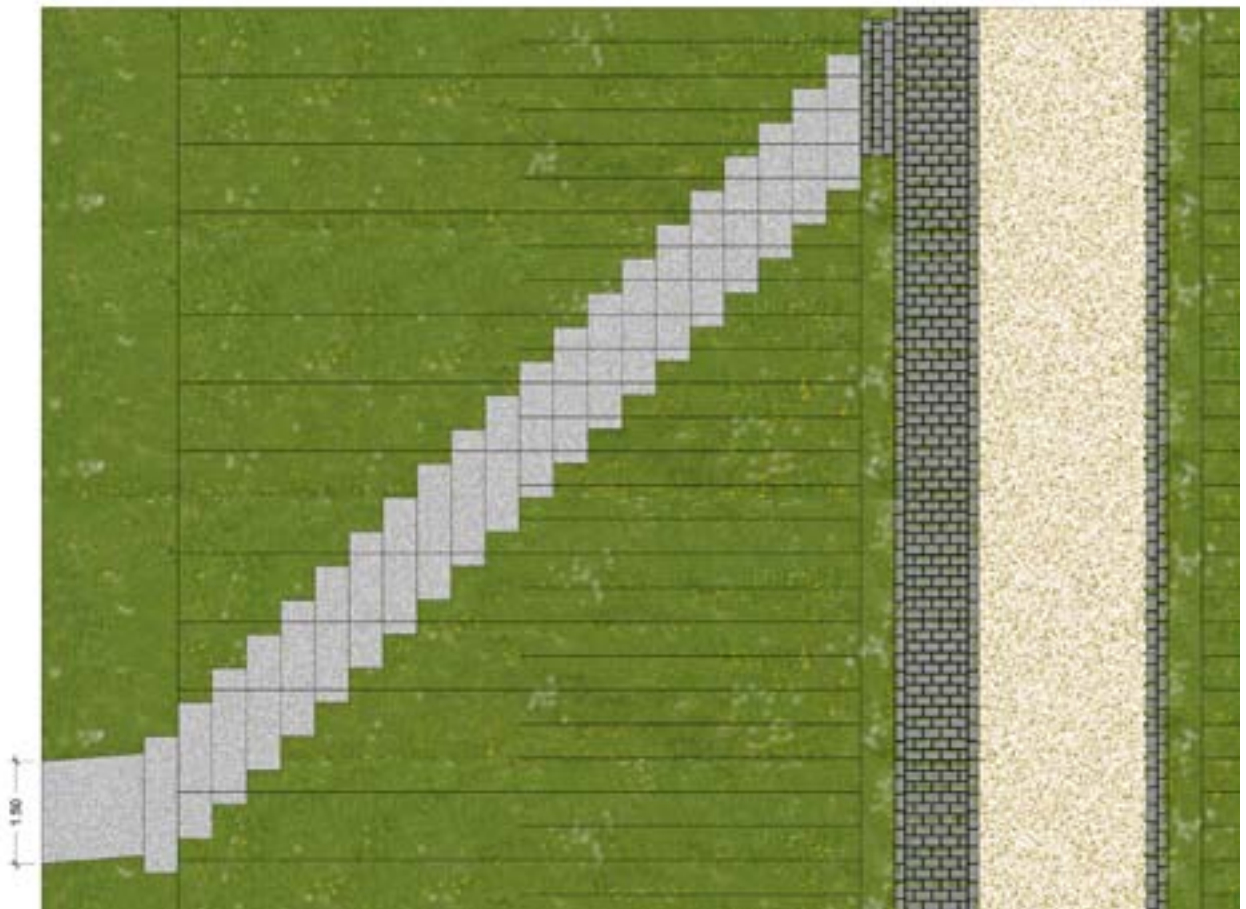
Type I (afb. 99) als aansluiting wordt gemaakt door trappen die op een luie manier van de dijk af lopen. Hierbij wordt

gebruik gemaakt van de dijk als beleefbare overgang naar het landschap. Deze trap sluit aan op een wandelpad die verder het landschap in loopt. Deze trappen zijn ondergeschikt aan de Marsdijk. De trappen zijn gemaakt van grassplittegels waar gras doorheen groeit. Hierdoor integreert het met de begroeiing van de dijk. De trappen zijn qua materiaalgebruik niet gerefereerd met de Marsdijk. Hierdoor komt de Marsdijk enigszins los van het landschap (ook van de stad) en blijft een prominente positie in het landschap behouden.

De positie van de trap maakt gebruik van de markeringsplek die is gemaakt bij de aansluiting met de stad. Deze plek wordt een keuzemoment voor de recreant. Hierdoor worden deze plekken belang-

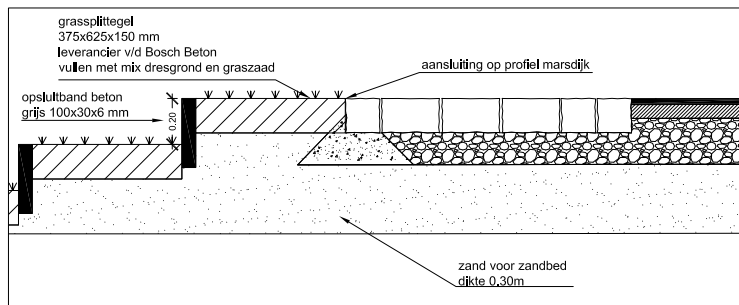
rijker dan de Marsdijk of de weg naar de Mars. De Marsdijk ligt hier het sterkste tussen het stedelijke en landelijke in.

Type 2 en 3 onderscheiden zich van de andere landschappelijke aansluitingen omdat ze een bijzondere inpassing vragen. Het betreft een kade en een tewaterlaatplaats. Ze bieden alle twee een specifiek programma. Ze liggen alle twee op de landschapskant van de Marsdijk en ze sluiten er op hun eigen manier op aan. Dit wordt in de volgende hoofdstukken apart genomen en geplaatst in relatie met de Marsdijk.

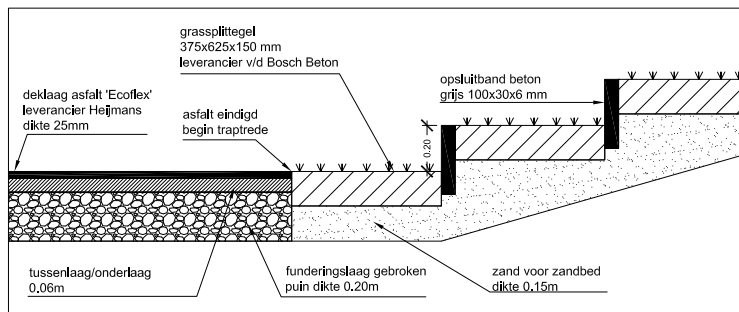

afb.99: principe-oplossing type I aansluiting landschap op Marsdijk

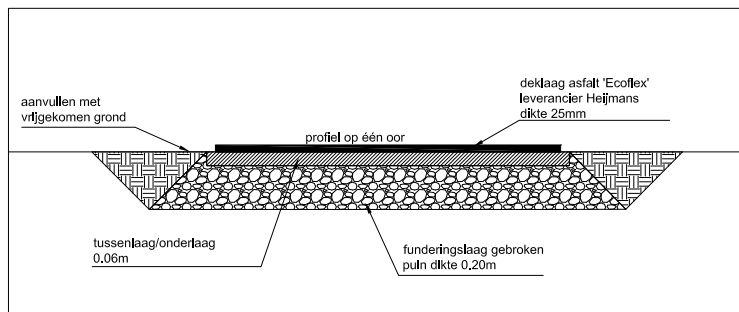
landschappelijke aansluiting Marsdijk

aansluiting bovenkant trap op Marsdijk

aansluiting onderkant trap op wandelpad uiterwaarden

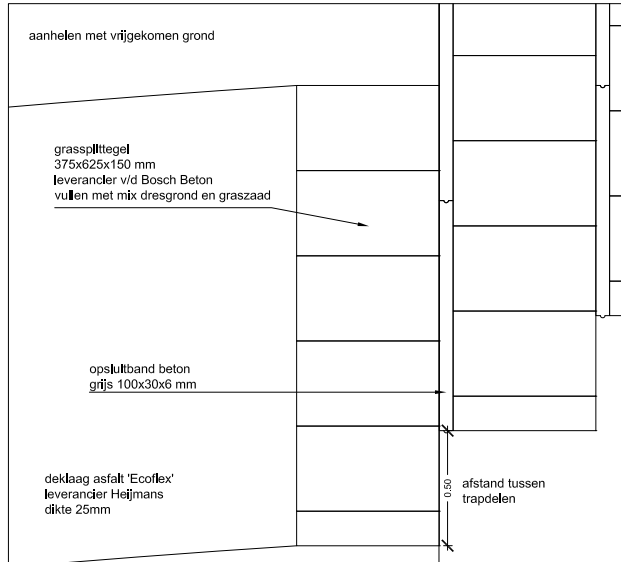

wandelpad uiterwaarden

afb. 100: opbouw profiel landschappelijke aansluiting

6.3.2 Technische eisen

De hoofdgebruikers van de aansluitingen (type I) naar het landschap worden voetgangers (recreanten). Het voetpad moet sterk genoeg zijn om de kracht van hoogwater op te vangen zonder dat de verharding wordt beschadigd. De paden zijn goed beloopbaar en zijn duurzaam. De grassplittegels zijn gevuld met grond en graszaad en zijn zo geconstrueerd (anders dan conventionele grasbetontegels) dat de wortel van het gras niet wordt beschadigd bij betreding. Dit zorgt voor een optimaal beeld (afb. 102).

49

H7. MARSDIJK DOOR NOORDERHAVEN

afb.103: impressie stedenbouwkundig en landschapsplan (Proper-Stok en Baljon, 2011)

7.1 Marsdijk door Noorderhaven zuid

De loper van de Marsdijk begint aan het einde van de IJsselkade (zie aanpassingen masterplan) en loopt eerst door de nieuwe woonwijk Noorderhaven heen. Er zijn een aantal uitgangspunten daarbij gemaakt.

Vanuit het zoneringsconcept is dit gebied 'small'. Dit betekent dat het uiterwaarde-landschap en ook de stedenbouwkundige opzet van Noorderhaven een kleinschalige sfeer heeft en het programma op een relatief kleine oppervlakte intensief is. Het stedenbouwkundig plan Proper-Stok

(afb. 103) en landschapsplan Baljon is als basis genomen waar de Marsdijk-loper is ingepast. De wijziging die gemaakt is het fietspad van het externe plan vervangen door de Marsdijk-loper. De materialisatie past bij elkaar.

Deze loper (fietspad en wandelpad) gaat over het plein heen en vervolgens de brug over de nieuwe Noorderhaven.

De kade (te zien op afb. 103 en 104) past bij de kleinschaligheid van het landschap en de stedenbouwkundige opzet. Men kan

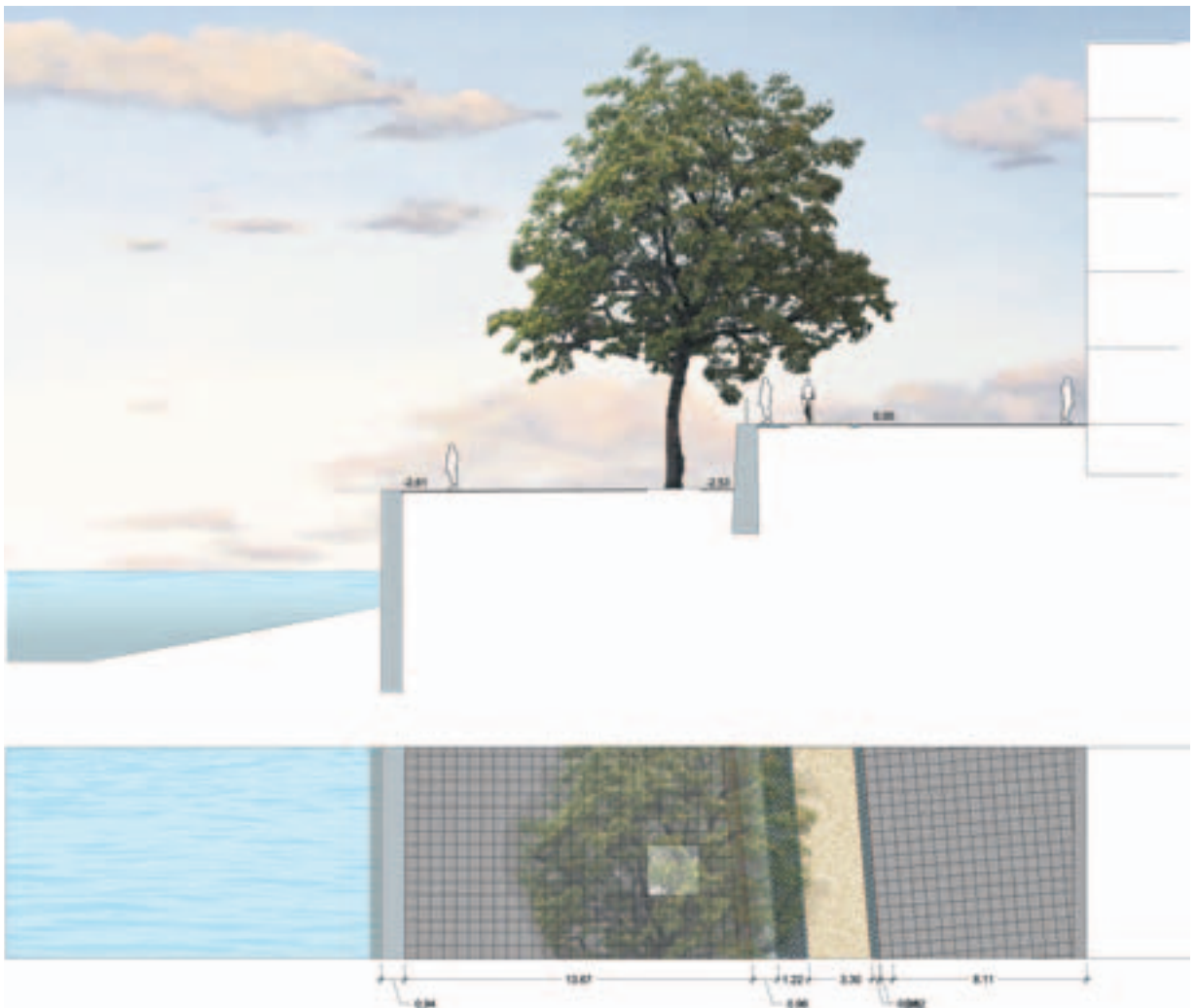
op de hoge of lage kade lopen.

De kade is gemaakt van betontegels die doorlopen op het plein. Via een trap kan men wisselen van niveaus (zie landschapsplan de Mars, Baljon 2011).

Met de bomenrijen is gezorgd voor een bijzondere sfeer op de kade. De bomenrij bestaande uit lindes zorgt voor een intieme sfeer die in het verlengde staat van de stad. Men kan er tijdens een wandeling of fietstocht nét onderdoor kijken.

afb. 105: overzichtskaart inpassing

afb. 104: inpassing Marsdijk-loper in externe plannen Proper-Stok en Baljon

afb. 105: overzichtskaart inpassing

7.2 Marsdijk door Noorderhaven midden

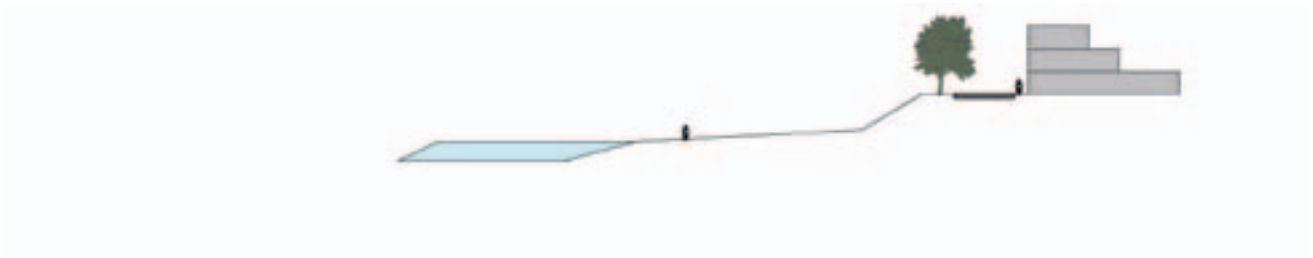
De loper van de Marsdijk gaat verder aan de noordkant van de nieuwe Noorderhaven. Er zijn een aantal uitgangspunten daarbij gemaakt.

Vanuit het zoneringsconcept is ook dit gebied 'small' (kleinschalige sfeer, intensief programma). Het stedenbouwkundig plan Proper-Stok (afb 107) en landschapsplan Baljon is als basis genomen waar de Marsdijk-loper is ingepast. Het profiel is ingepast in dit bestaande plan.

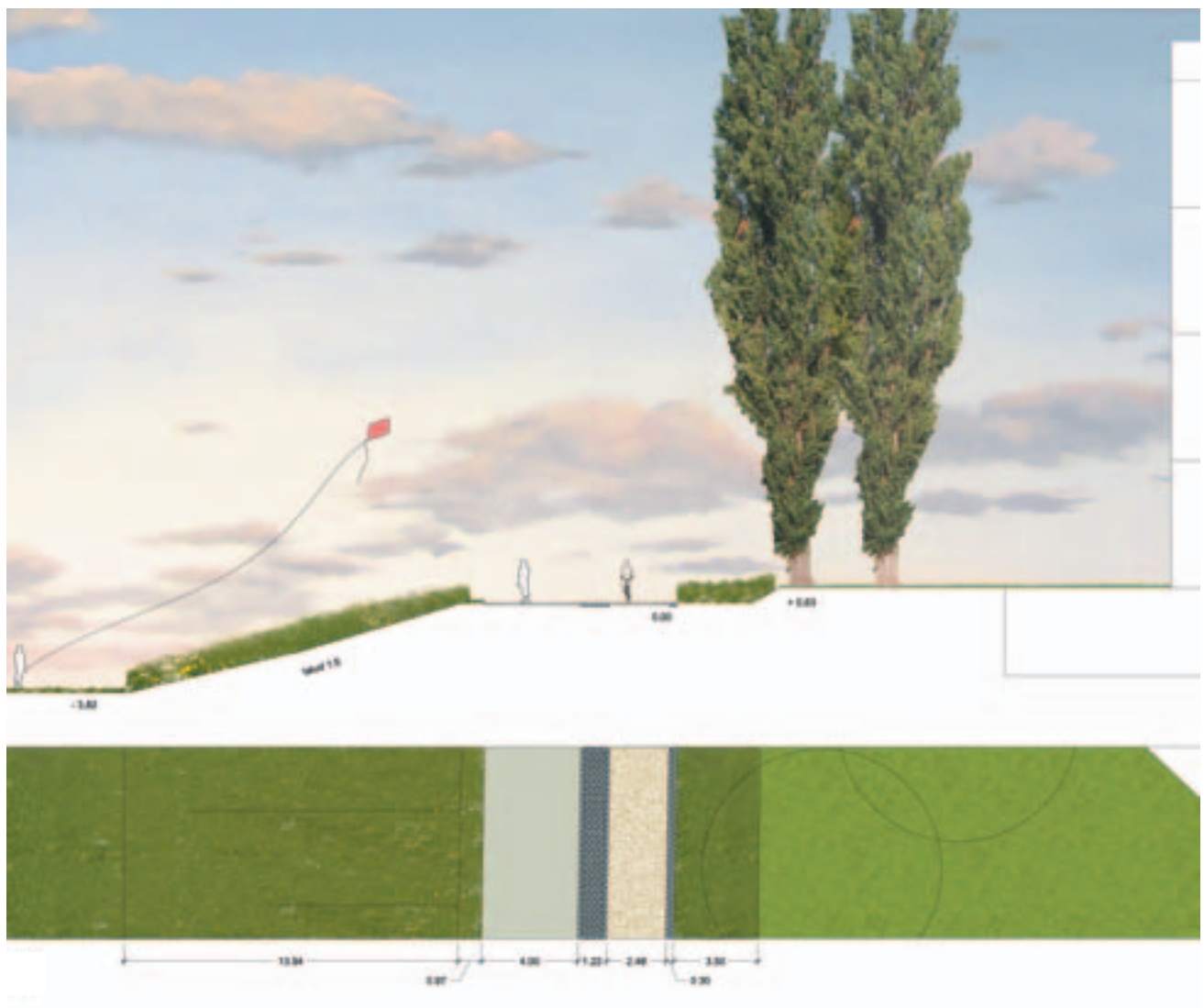
De loper gaat hier over de bestaande dijk. Daarachter is t.b.v. de nieuwe woonwijk Noorderhaven het terrein 2,5m opgehoogd.

Het naastgelegen park in de uiterwaarden (afb. 106) heeft aansluiting met de Marsdijk heeft aansluiting. Hierdoor wordt de Marsdijk onderdeel van de routing van dit park.

De solitaire flatgebouwen zijn in het plan los in het gras geplaatst. Hierdoor is het profiel van de Marsdijk hier ook wat breder. De Italiaanse populieren die eromheen worden geplant passen bij de schaal van de flatgebouwen.

afb. 106: Noorderhaven park en dijk relatie met de IJssel

afb.107: inpassing Marsdijk-loper in externe plannen Proper-Stok en Baljon

afb.108: impressie Marsdijk-loper geïntegreerd met nieuwe kade

7.3 Marsdijk door Noorderhaven noord

De loper van de Marsdijk gaat verder langs de Houthaven. In het plan is er voor gekozen om deze historische haven meer bij de stad te betrekken door ze aan een kade te leggen (afb. 108). Nu ligt ze nog vrij onbereikbaar midden in het landschap. Vanuit het zoneringconcept is dit gebied 'tussen small en medium in' (redelijk intensief programma met een weider uiterwaardenlandschap dan Noorderhaven).

De kade dient als schakel tussen Noorderhaven en het noordelijk gelegen watersportgebied. Ook zorgt de kade ervoor dat vanuit het centrum en vanuit Noorderhaven het contact met het landschap en het museum wordt geoptimaliseerd.

Het stedelijk karakter moet zich van de

stad doortrekken t/m de Houthaven. Hierdoor wordt de zonering die in het hele gebied gewenst is duidelijker.

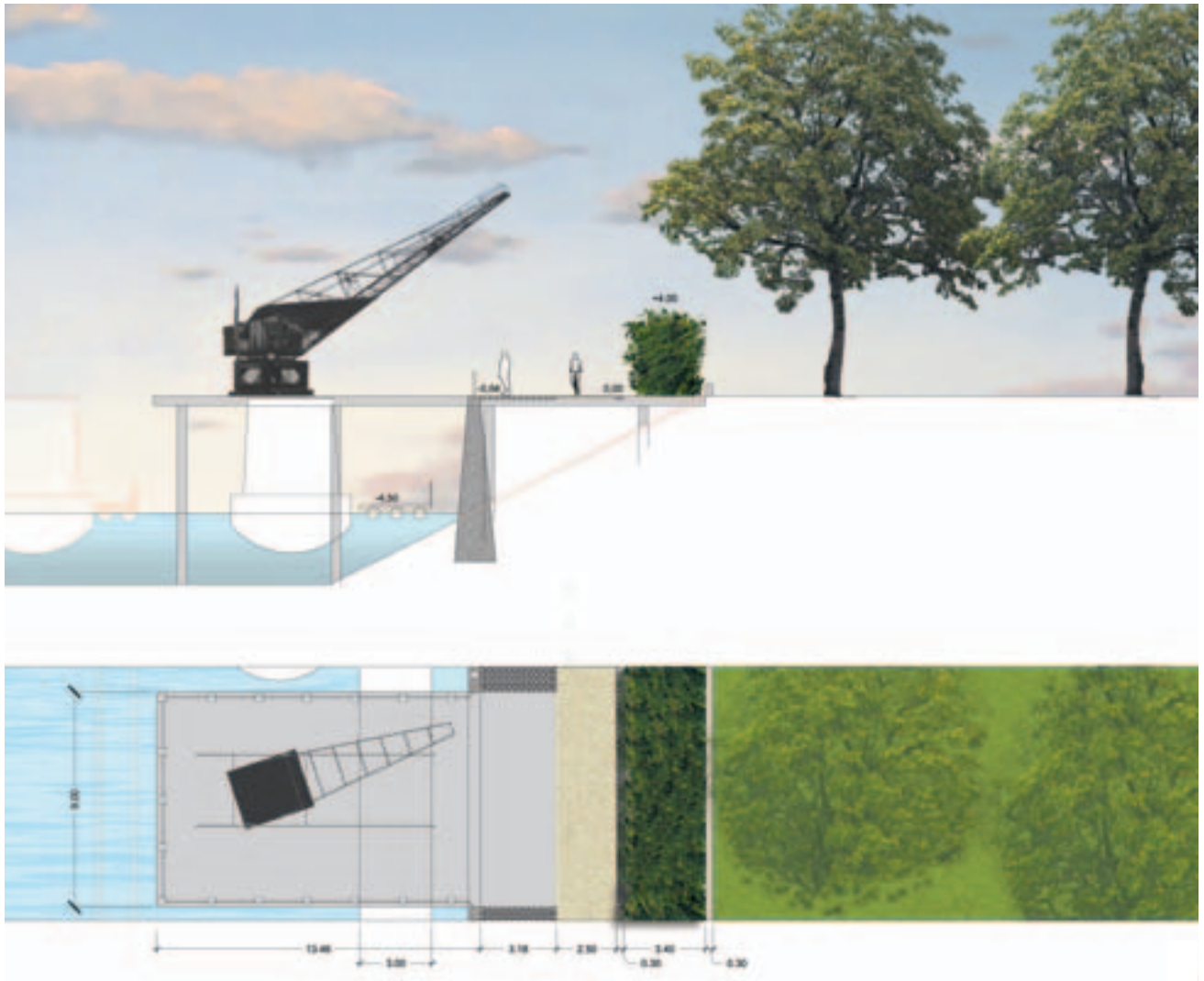
Het hele botenmuseum past in het cultuurhistorische karakter van de plek (vanouds een haven) en komt met de nieuwe kade en het historische karakter van de Marsdijk volledig tot zijn recht. Het museum is een initiatief van de museumbewoners en wordt met dit plan ondersteund en uitgebreid.

Er is gekozen om de voetgangersstrook in de Marsdijk-loper hier iets te verbreden voor een betere beleving van de kade en de Houthaven (afb. 110). Uit het ontwerpondersteunend onderzoek is gebleken dat een 'rand' van een kade de gebruikers uitnodigt over de rand te kijken. Daar-

mee is de connectie met het museum snel gelegd.

De kade is een waterkering en moet minimaal één keer per jaar hoogwater kunnen opvangen (afb. 112 en 115). Om deze reden is er een hoge en lage kade. De museumboten liggen vast aan flexibele steigers die met hoog- en laag water meezakken en steigen (afb. 116 en 125).

In de loper is een historische betonnen overslagsteiger geïntegreerd. Hierdoor wordt de cultuurhistorie van de Houthaven voelbaar en zichtbaar. Op deze steiger is een oude kraan (al aanwezig) geplaatst. Deze moet worden geprepareert voor de bezichtiging. Het grote kantoorgebouw van Nuon is hier grotendeels afgeschermd met meidoorn.

afb.110: inpassing Marsdijk-loper geïntegreerd met kade en historisch kraanelement met oude loskade Houthaven

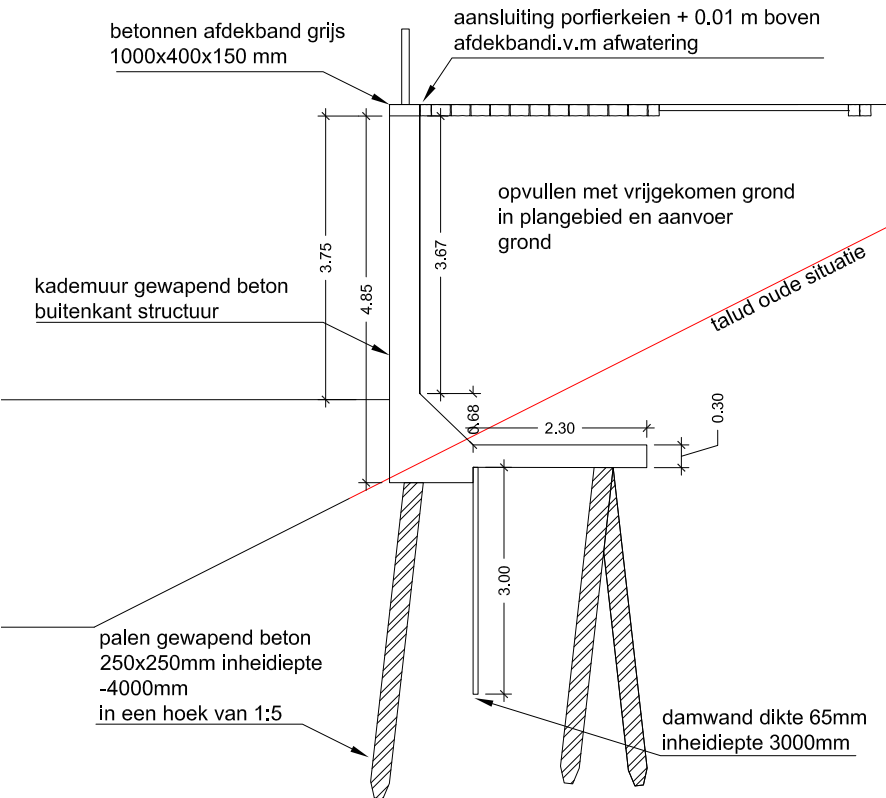

afb.109: overzichtskaart inpassing

afb.111: relatie Noorderhaven en IJssel

uitwerking Noorderhaven-houthaven

zijaanzicht

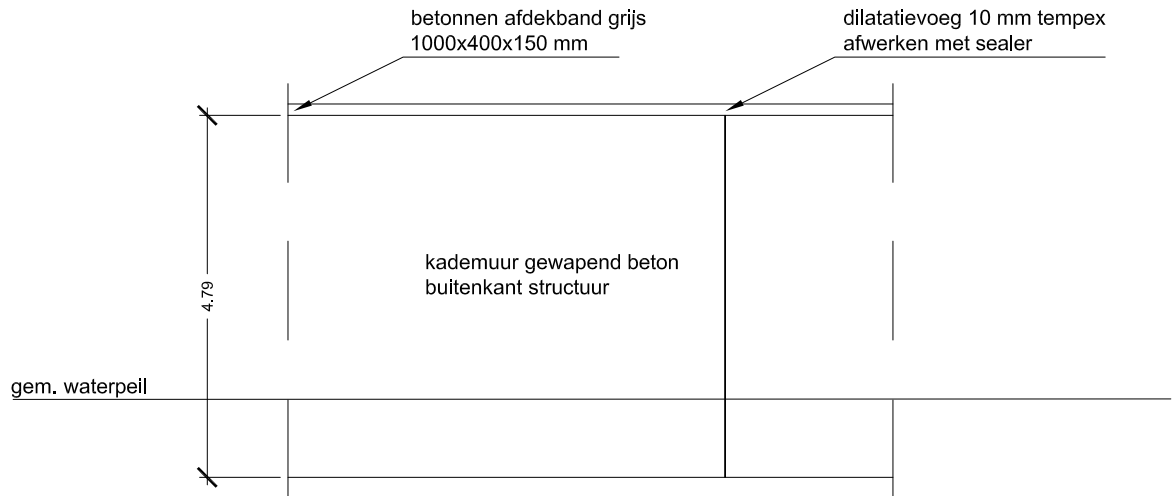
afb. I 12: technische principe-oplossing kademuur

afb. I 13: schaalonderbouwing kade, IJsselboulevard Doesburg (te breed voor de Houthaven)

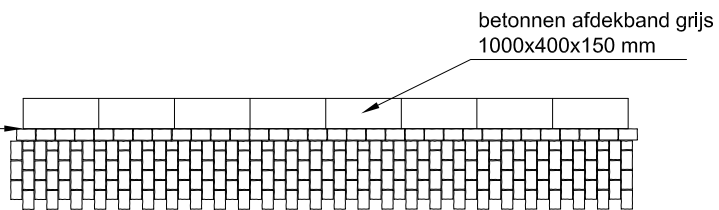
afb. I 14: schaalonderbouwing kade, Rijnkade Arnhem (te breed voor Houthaven)

vooraanzicht

bovenaanzicht

aansluiting porfierkeien + 0.01 m
boven afdekbands i.v.m afwatering

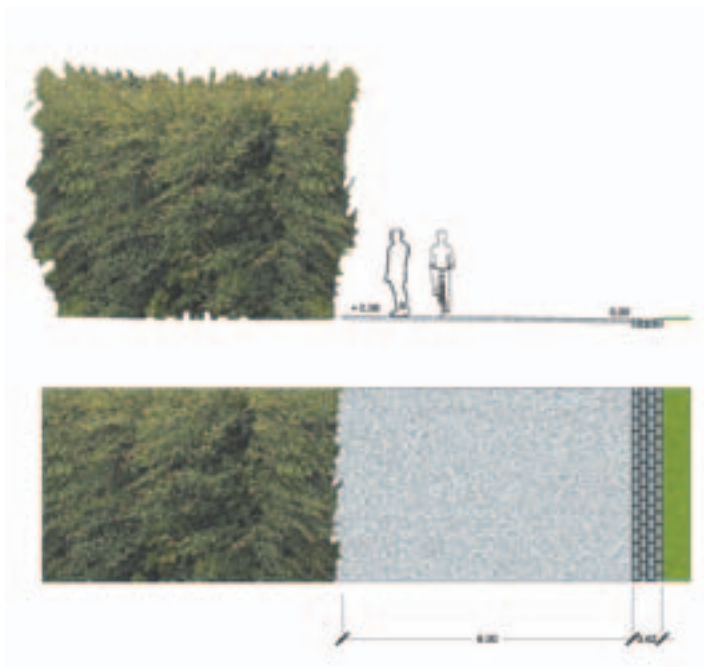
afb. 115: technische principe-oplossing aansluiting kade met Marsdijk

afb. 116: referentiebeeld drijvende steiger in combinatie met hoge kade

afb. 117: beeld structuurbeton voor buitenkant kade

afb. 118: aansluiting stad zijweg houthaven (museum)

7.4 Marsdijk door Noorderhaven Noord (aansluiting stad)

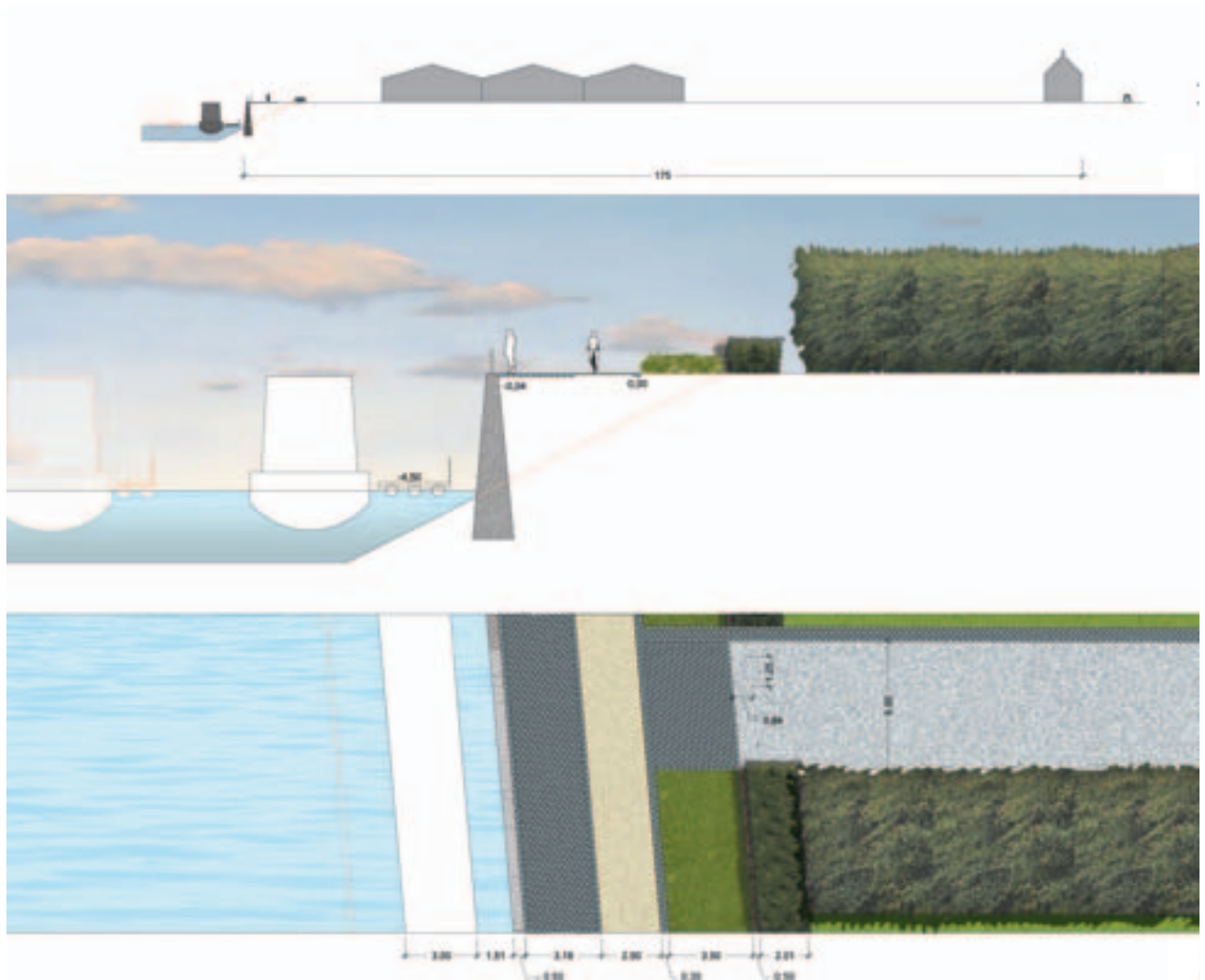
Het principe van type I stedelijke zijtak is doorvertaald naar de plek (afb. 119). Deze aantakking loopt naar het nieuwe houthavenmuseum en het bedrijventerrein de Mars. Deze zijtak (afb. 118) hoort nog steeds bij de zone small.

De aansluiting wordt gemaakt door een rechte wegen die haaks op de Marsdijk ligt. Ze hebben een relatie met de Marsdijk door middel van hetzelfde materiaal-type. Deze zijweg is echter ondergeschikt aan de Marsdijk. Hierdoor komt de Marsdijk enigszins los van de stad en blijft een prominente positie behouden.

Ze is in ruimtelijk contrast met de Marsdijk. Door middel van een hoge meidoornhaag ontstaat een besloten en ingekaderd gevoel. De meidoornhaag is opgeblazen vanuit het principe en heeft een afschermfunctie gekregen omdat de grote kantoorgebouwen van Nuon erg in het oog springen. Vanaf de Mars gezien ontstaat aan het einde van zo'n weg een openere plek als overgang naar de landschappelijke kant (contrast besloten-open). Er wordt een markeringsplek gemaakt door middel van de porfier keien rand door te zetten naar de zijtak. Deze

plek wordt een keuzemoment voor de recreant. Hierdoor worden deze plekken belangrijker dan de Marsdijk of de weg naar de Mars. De Marsdijk ligt hier het sterkste tussen het stedelijke en landelijke in.

Het verhardingsmateriaal dat wordt gebruikt is asfalt in de kleur grijs. Dit contrasteert met de Marsdijk en maakt het ondergeschikt.

afb.119: aansluiting zijweg op Marsdijk-loper

afb.120: overzichtskaart kade en zijweg

afb.121: overzichtskartaal deelopbouw langs Marsdijk

afb.124: referentiefoto kleinschalig paviljoen (hout en glas)

7.5 Marsdijk door Noorderhaven Noord

De deelopbouw (zie bijgevoegde tekeningset) van het Houthavenmuseum langs de Marsdijk is gekozen omdat deze op een bijzondere manier aansluit op de Marsdijk-loper en in directe verbinding staat met de Houthaven. Deze uitwerking hoort in het zoneringsconcept in de overgang van 'small' naar 'medium'.

Er komen hier veel aspecten samen, zoals het recreatiestrand op de oeverwal in de uiterwaarden. De houthaven met de museale boten, de nieuwe kade en dit terrein gaan het museum vormen. Het leegstaande pand wordt ingenomen als museumgebouw. Het wordt een kleinschalig centraal punt (recreatiepunt/knooppunt) langs de Marsdijk. Het dient als ontspanning- en ontmoetingsplek en is met de entree gericht op de Houthaven. Op de kade kan men wat drinken, net zoals in het naastgelegen paviljoen op het museumterrein. Dit paviljoen is gemaakt van glas en hout om een relatie met de weidsheid te krijgen (afb. 124) (weerspie-

geling en natuurlijke materialen).

De museumshop en tevens de entree zit prominent op de hoek om het knooppunt aan te zetten. Het parkeren kan aan andere zijde van het gebouw, waar de verkeersaansluitingen van de Mars zijn (niet uitgewerkt).

Het principe van de hagen (zie staalkaarten) is bij het gebouw doorgezet, maar doorbroken voor een verbinding tussen dit terrein en de kade. De hagen keren hier naar binnen toe om de plek meer te integreren met de Marsdijk. De geleidende werking op de Marsdijk blijft. Tussen de hagen in staat een enkele groep meidoorns om een mooie overgang naar het museumgebouw te krijgen.

De aansluitingen van de kade naar de drijvende steiger zijn flexibel en beweegt met het water mee (afb.125). De aansluitingen naar de benedenkade zijn op

logische plekken gepositioneerd namelijk de einden van de stedelijke zijtakken.

De betonnen zijmuur/keerwand aan het einde van de kade zorgt voor de overgang met de dijk (afb. 126, 127, 128). Door de keerwand is hier via de drijvende steiger een verbinding mogelijk naar het strand en watersportgebied.

Het huidige gebouw (leegstaand) wordt een werkplaats voor de museale schepen en hoort bij het museum. Aan de zijkant is ruimte gemaakt voor opslag van de boten en kunnen de bezoekers zien hoe er aan wordt gewerkt (afb. 123). De vloer is gemaakt van asfalt verharding met dezelfde ondergrondse opbouw als de stedelijke aansluitingen. De afwatering gaat via een lijngoot naar het riool (afb.)

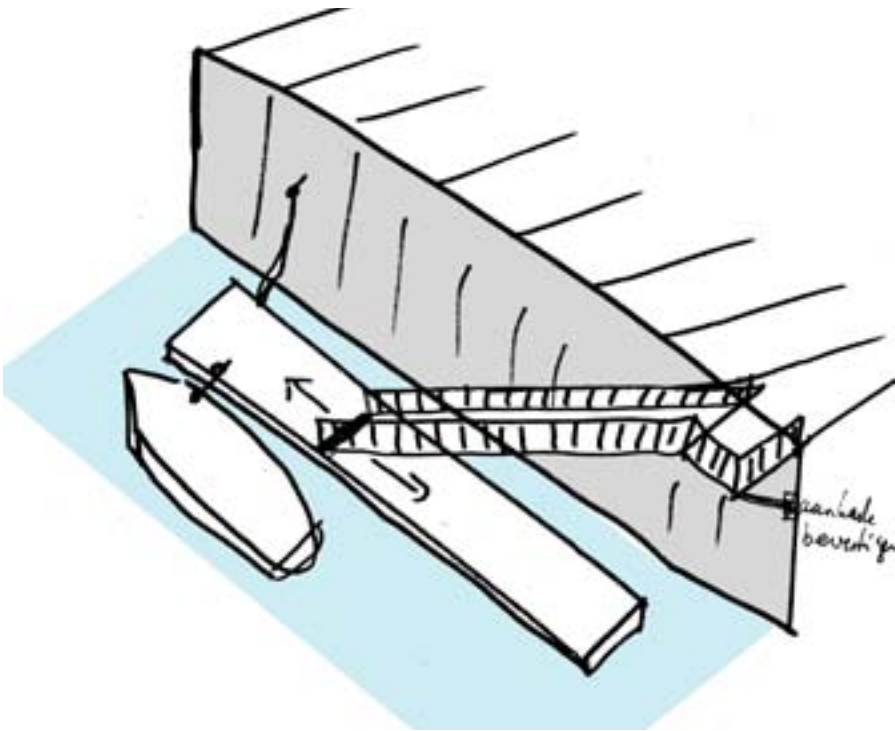
Bij deze uitwerking behoren de profielen zijtak houthaven, profielen van de kade en zijtak de mars met al hun aansluitingen.

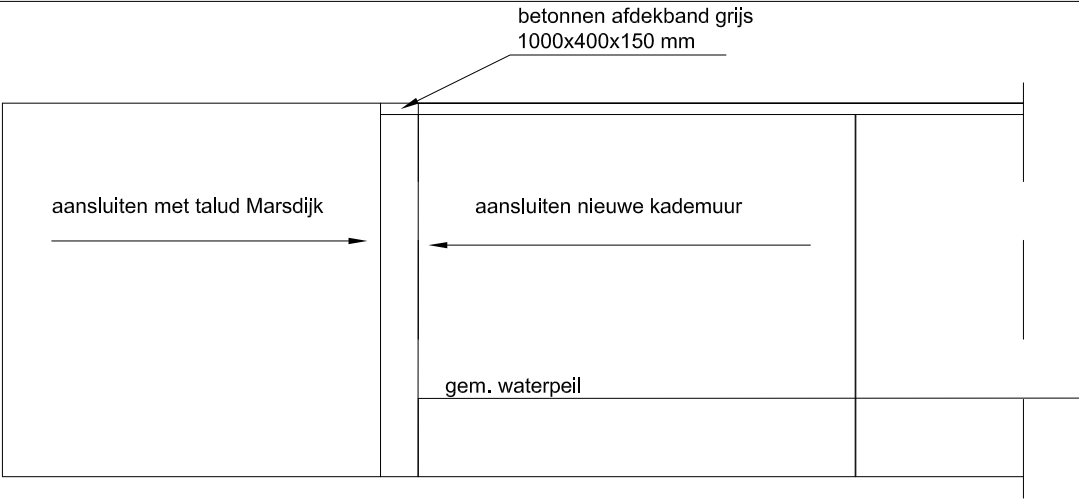
afb.122: impressie deeluitwerking houthavenmuseum aansluiting Marsdijk

afb.123: referentie spoorwegmuseum Utrecht uitstalling oude treinen

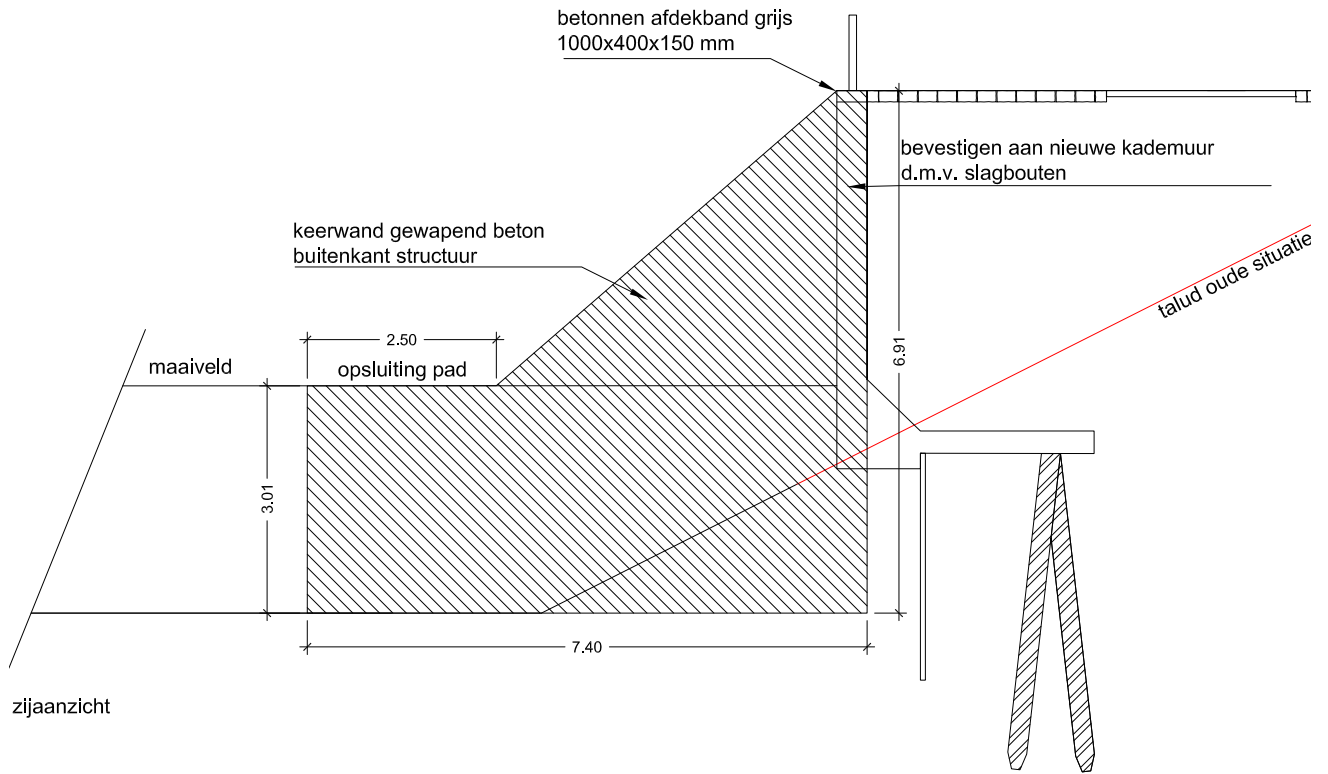

afb. 125: prinschets van werking drijvende steiger (beweegt mee bij hoog- en laag water van IJssel)

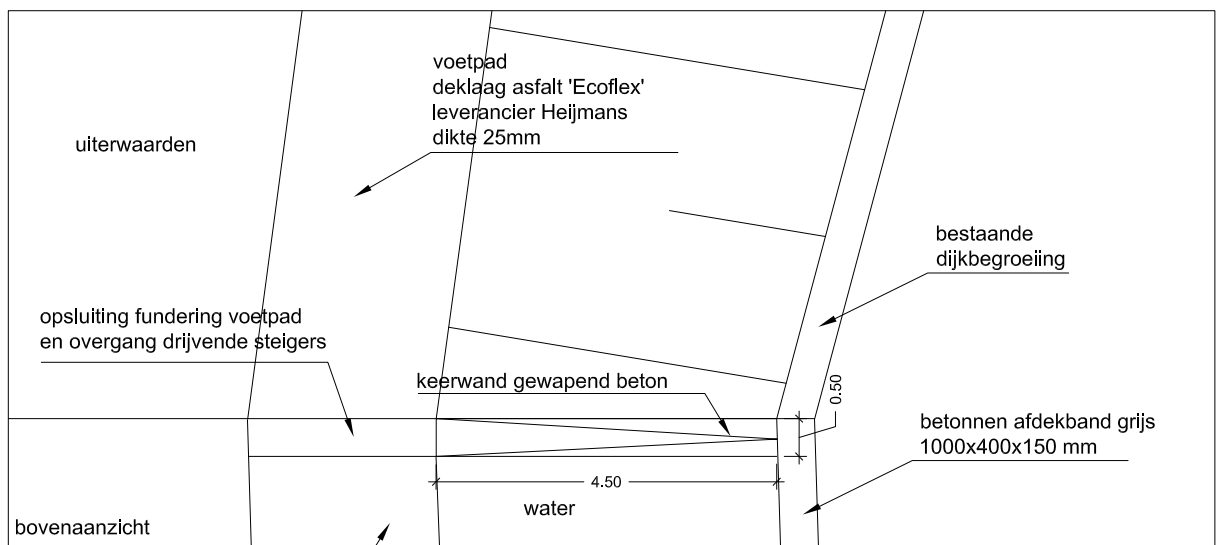
vooraanzicht

afb. 126: technische principe-oplossing kademuur en keerwand overgang kade met dijktaald

zijaanzicht

afb. 127: technische principe-oplossing kade aansluiting met keerwand overgang kade naar dijk

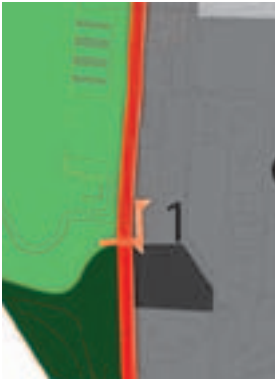
uit laten komen drijvende steigers
laten rusten op betonnen fundering

afb. 128: technische principe-oplossing kade aansluiting met keerwand overgang kade naar dijk

H8. MARSDIJK DOOR WATERSPORTGEBIED

afb. 129: overzichtskaart aansluiting stad de Mars

8.1 Marsdijk bij recreatiestrand

Het principe van type I stedelijke aansluiting is doorvertaald naar de plek (afb. 130). Deze aantakking loopt vanaf bedrijventerrein de Mars naar de markeringsplek (132 t/m 135). Er is hier parkeergelegenheid. Vanaf de parkeerplaats kan men de Marsdijk op en het landschap in waar een wandelpad en recreatiestrandje is. Het principe van type I landschappelijke aansluiting (trap) is doorvertaald naar de plek. Er is gekozen voor een brede trap omdat verwacht wordt dat dit een belangrijk knooppunt wordt. Het recreatiestrand is de belangrijkste recreatieve attractie in het landschap. Op deze brede trap op de Marsdijk ontmoeten mensen elkaar, maken afspraken en blijven nog

even hangen. Deze stedelijke en landschappelijke aansluitingen zijn vanuit het concept doorvertaald vanuit de zone medium.

De aansluiting op de stad wordt gemaakt door een rechte wegen die haaks op de Marsdijk ligt. Ze hebben een relatie met de Marsdijk door middel van hetzelfde materiaaltype. Deze zijweg is echter ondergeschikt aan de Marsdijk. Hierdoor komt de Marsdijk enigszins los van de stad en blijft een prominente positie behouden.

Ze is in ruimtelijk contrast met de Marsdijk. Door middel van een bomenrij be-

staande uit populieren en een meidoornhaag ontstaat een besloten en ingekaderd gevoel. Vanaf de Mars gezien ontstaat aan het einde van zo'n weg een openere plek als overgang naar de landschappelijke kant (contrast besloten-open). Er wordt een markeringsplek gemaakt door middel van de porfier keien rand door te zetten naar de zijtak. Hierdoor worden deze plekken belangrijker dan de Marsdijk of de weg naar de Mars. De Marsdijk ligt hier het sterkste tussen het stedelijke en landelijke in.

Het verhardingsmateriaal dat wordt gebruikt is asfalt in de kleur grijs. Dit contrasteert met de Marsdijk en maakt het ondergeschikt.

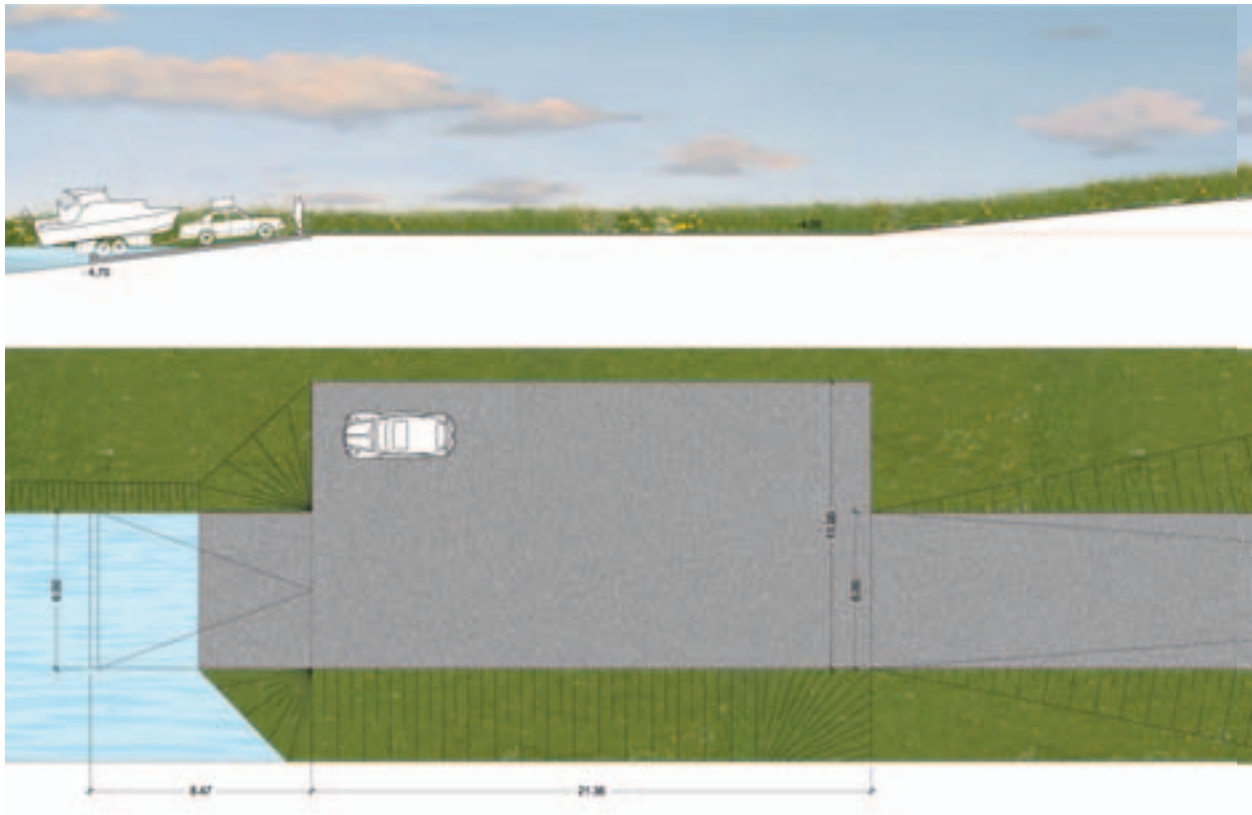

afb. 134: Impressie aansluiting vanuit de Mars op Marsdijk-loper (open plek, contrast met zijweg)

afb. 135: impressie zijweg met parkeren .Populieren maken het besloten en meidoornhaag ingekaderd

8.2 Marsdijk bij watersportvereniging W.S.V.

De looper van de Marsdijk gaat verder richting de industriehaven. Vanuit het zoneringsconcept is dit het gebied 'medium' (middelgrote sfeer; recreatief programma). Deze aantakkingen (afb. 136 en 138) zijn bedoeld voor fietsers/wandelaars die vanuit bedrijventerrein de Mars komen, voor de gebruikers van de jachthaven en passantenhaven en voor de toekomstige watersportgerelateerde bedrijven. Het principe van type I stedelijke aansluiting is doorvertaald naar de plek. Deze

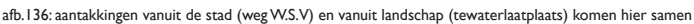
aantakking loopt vanaf bedrijventerrein de Mars naar de Marsdijk. Vanaf hier kan men met de auto en trailer de Marsdijk oversteken en de tewaterlaatplaats oprijden.

De uitwerking van type 3 landschappelijke aansluiting (tewaterlaatplaats) is specifiek voor deze plek. Er zijn commerciële redenen voor deze functionele plek. Toch is er een landschappelijke inpassing aan gegeven. Om praktische en esthetische redenen is gekozen om het asfalt vanuit de stedelijke aansluiting door te zetten in

het landschap.

Deze stedelijke en landschappelijke aansluitingen zijn vanuit het concept doorvertaald vanuit de zone medium.

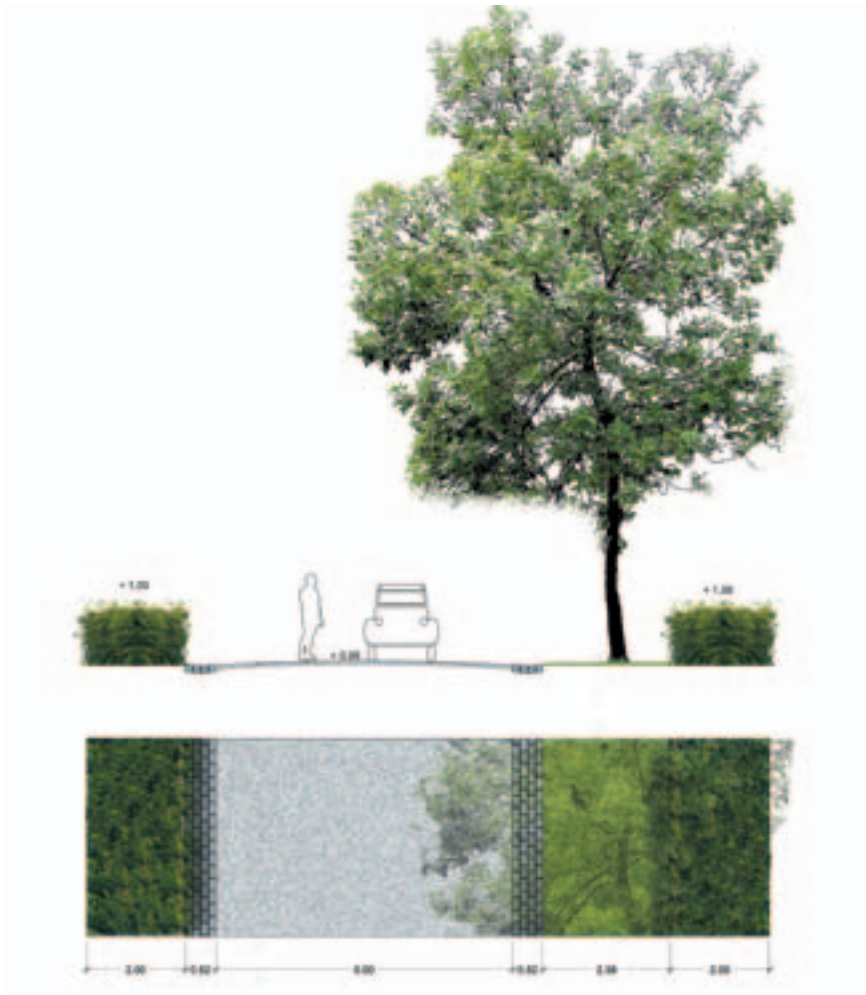
De stedelijke en landschappelijke aansluiting hebben een relatie met de Marsdijk door middel van hetzelfde materiaaltype te gebruiken. Deze zijwegen zijn echter ondergeschikt aan de Marsdijk. Hierdoor komt de Marsdijk los van de stad en landschap en blijft een prominente positie behouden.

met de Marsdijk en maakt het ondergeschikt.

De tewaterlaatplaats is een plein waar met de botentrailer gemanoeuvreerd kan worden. Het asfalt loopt hier het water in en heeft een opgestoken rand. Bij het achteruit rijden ligt de trailer met de boot in het water en kan met een katrol de boot in het water worden gelaten. Vanaf dit moment kan men parkeren op het terrein van de W.S.V.

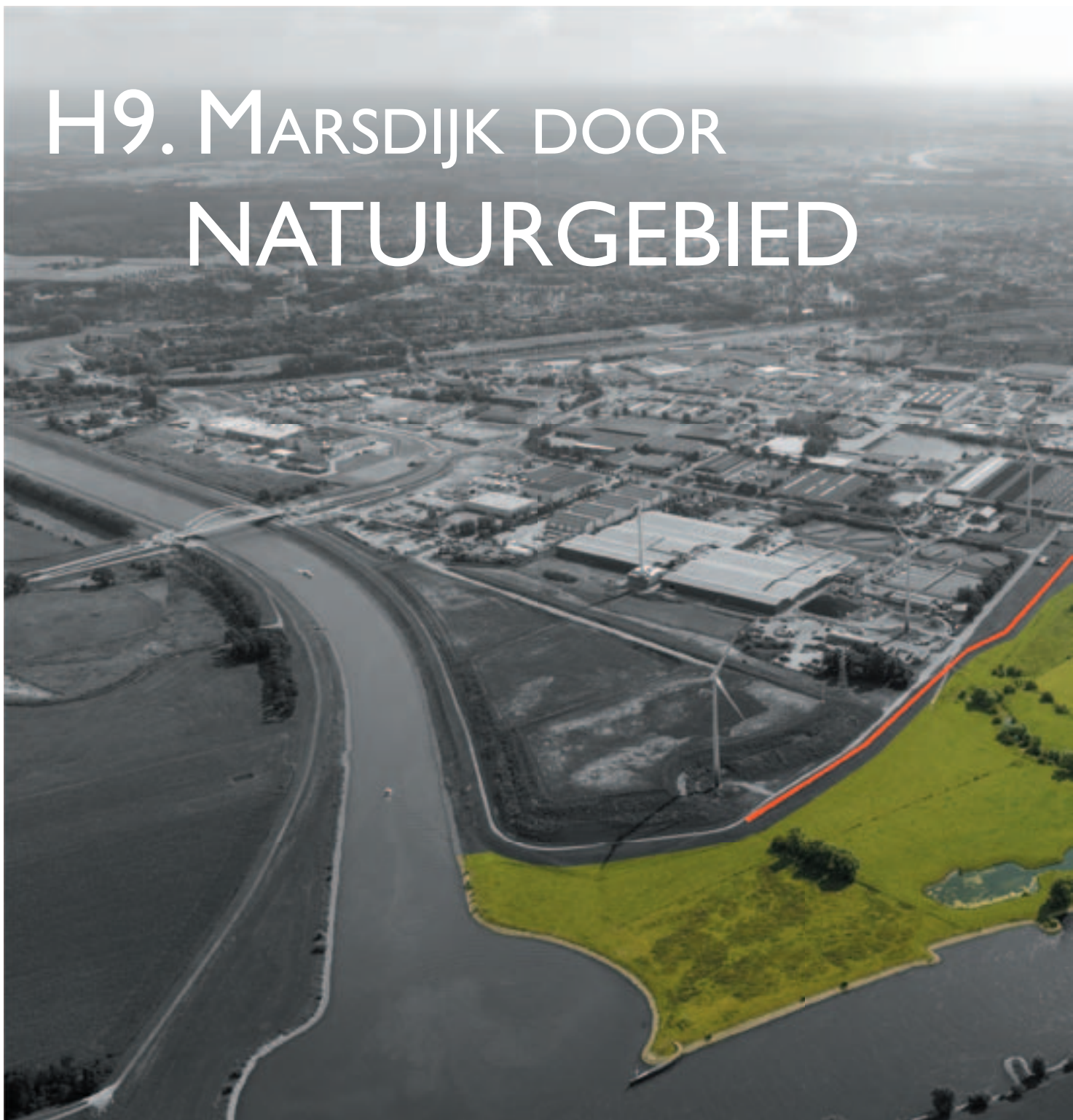

afb.138: profiel zijweg W.S.V.

afb.139: overzichtskaart aansluitingen W.S.V.

H9. MARSDIJK DOOR NATUURGEBIED

afb. 140: inspiratiefoto kraanvorm voor brug

afb. 141: referentiefoto industriële brug

afb. 142: overzichtskaart brug

9.1 Entree industriegebied

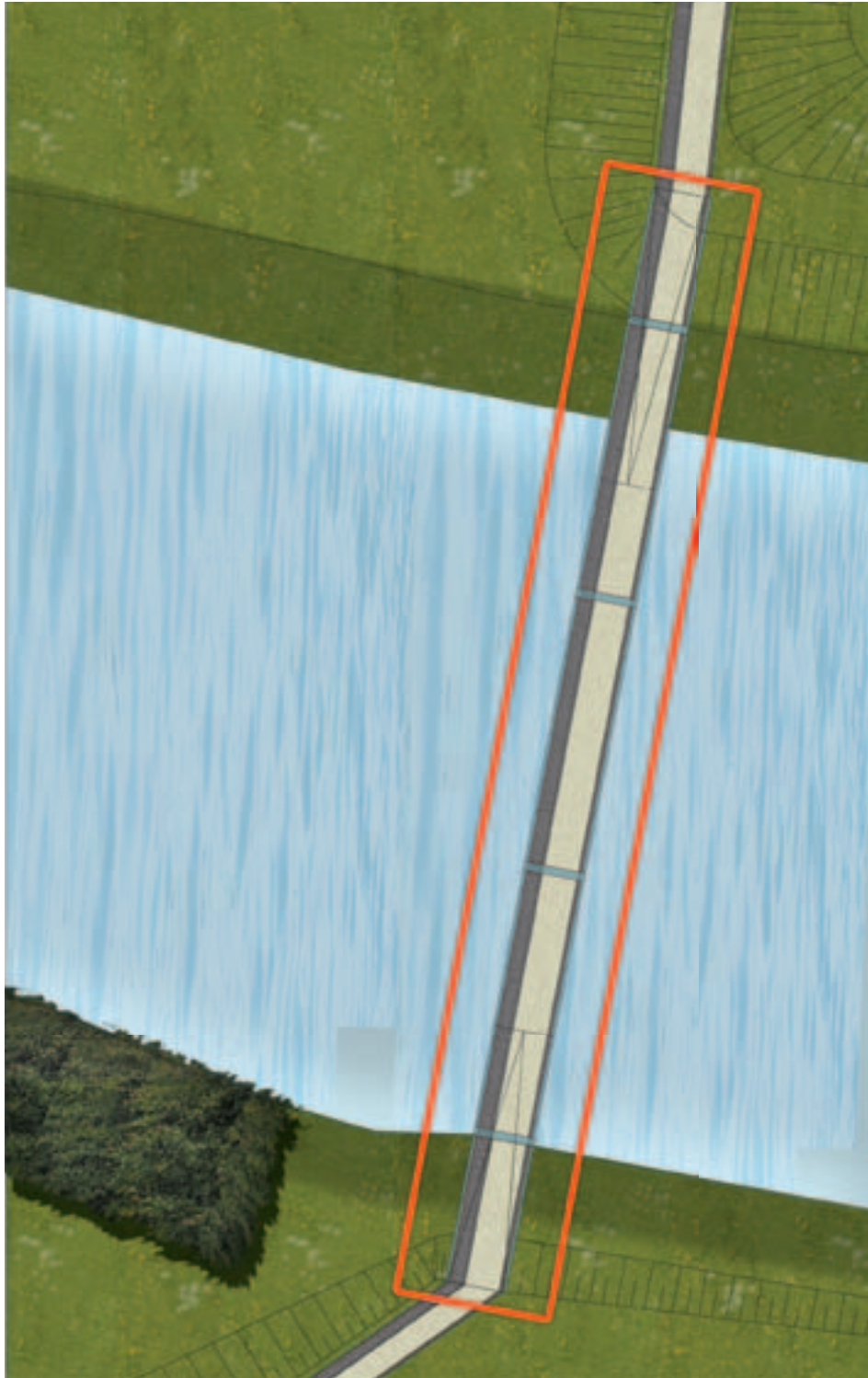
Uit de analyse is gebleken dat in het element Marsdijk een barrière aanwezig is. Deze is ten hoogte van de industriehaven. Het betreft een werkende haven als waterbarrière die niet omzeild kan worden. Er komt hier een stalen brug om de continuïteit van de Marsdijk voort de zetten. Deze stedelijke en landschappelijke aansluitingen zijn vanuit het concept doorvertaald vanuit de zone large in sfeer en functie.

De brug wordt gebruikt als een entree-

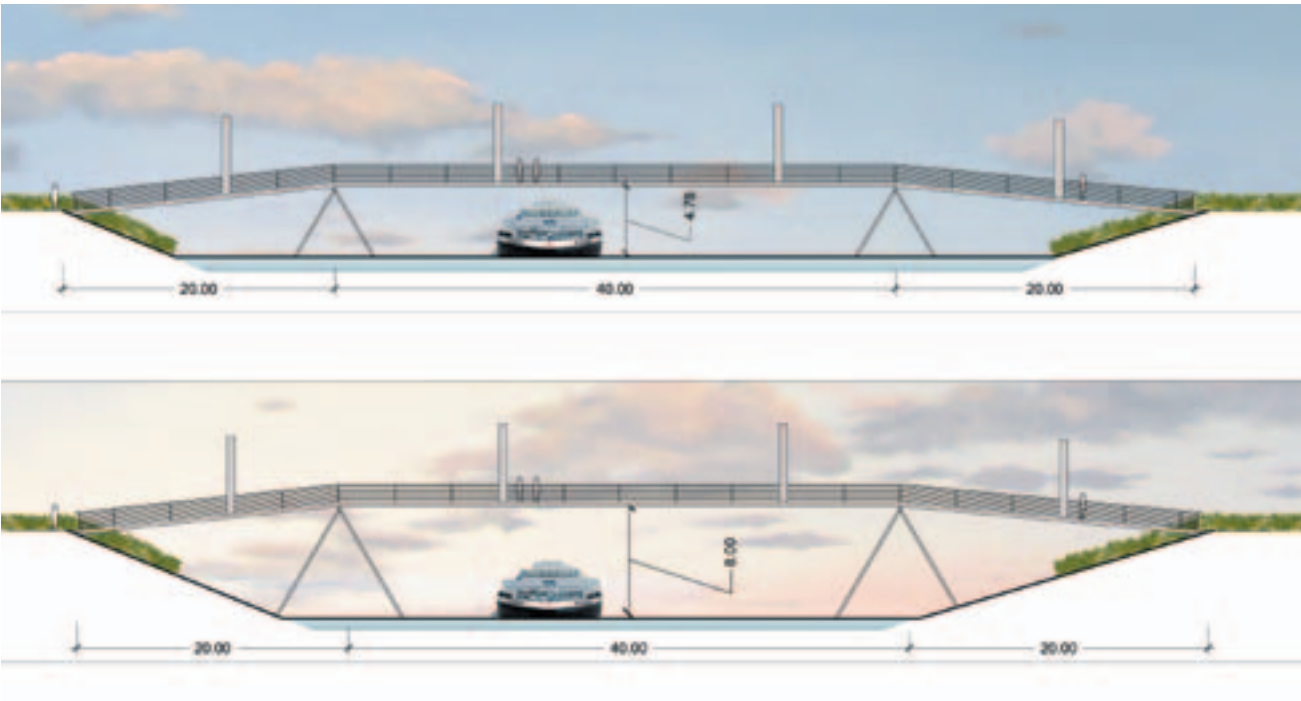
object als overgang van het watersportgebied (met de medium zonering) naar het natuurgebied (met de large zonering). De brug maakt een relatie tussen industrie en natuurbeleving. Dit maakt de overgang interessanter.

De brug heeft een industrieel karakter. (afb: 141). De brug is aangepast op de industriehaven dat bereikbaar moet blijven voor de binnenvaart (afb. 144). Dezelfde profielindeling is op de brugdekken toegepast (afb. 143). De porfier keien zijn echter vervangen door patronen hiervan.

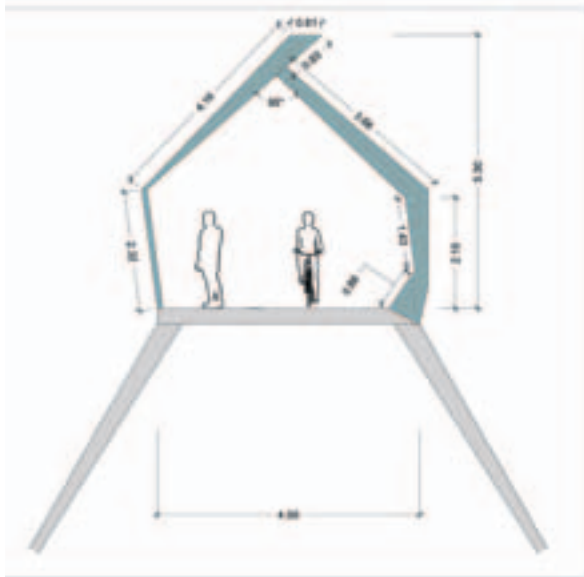
De vorm van de brug is geïnspireerd op een kraanarm (afb. 140). Dit past bij de cultuurhistorische geschiedenis van de plek. Uit de analyse is gebleken dat de hele Marsuiterwaarden en bedrijventerrein de Mars zijn veel op de schop gegaan. De brugarmen zijn hoog en breed genoeg voor fietsers en voetgangers. Er is gekozen voor een stoere maar rustige havengerelateerde kleur voor de brug ; staalblauw en gebroken wit

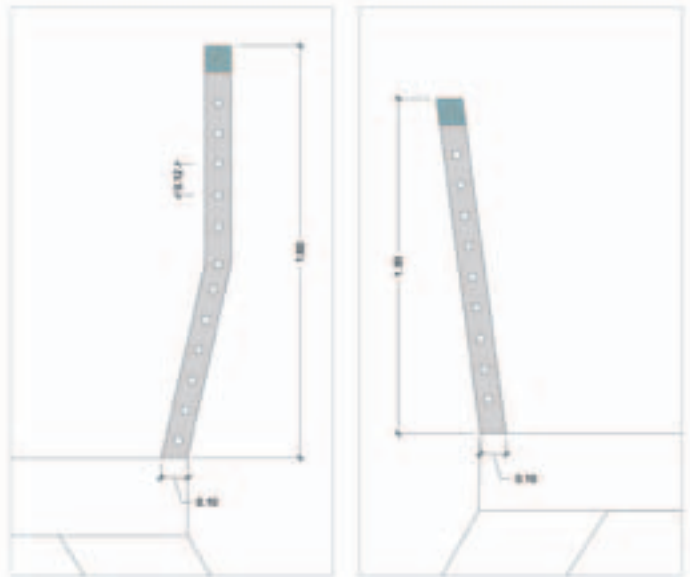
afb. 143: inpassing brug, aansluiting Marsdijk op brug over industriehaven

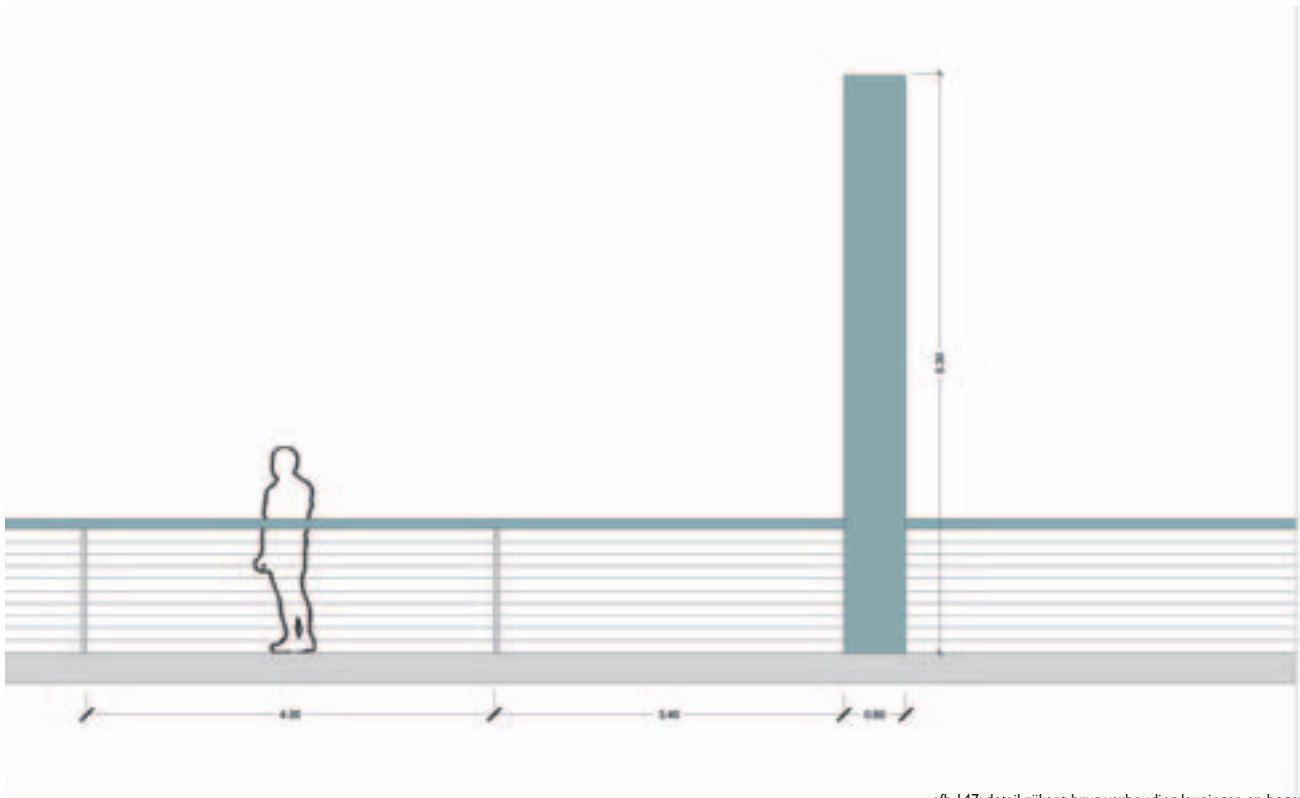
afb.144: doorsnede brug met hoogwater en laagwater

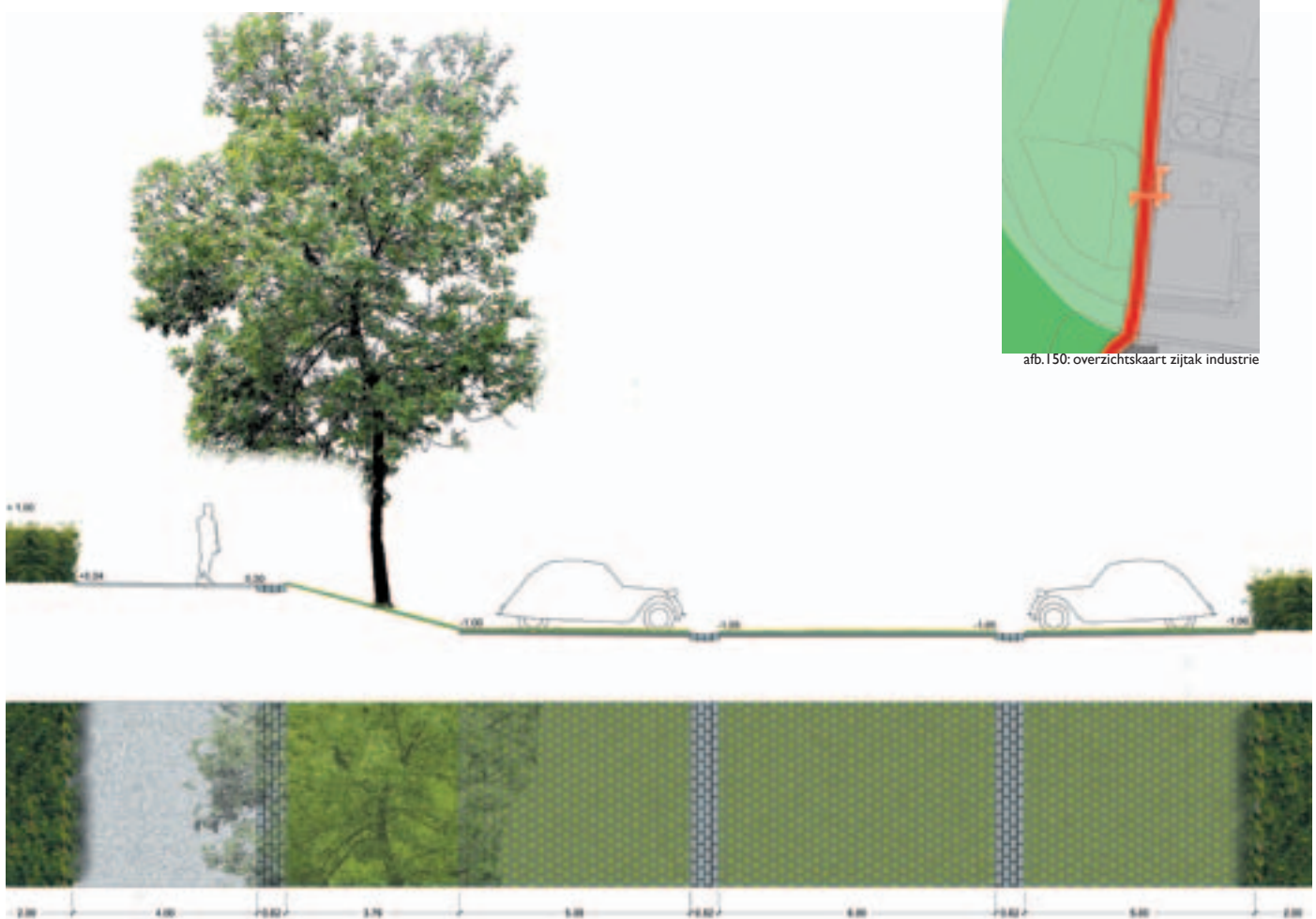
afb.145: principe vorm brug (kraanboog)

afb.146: principe leuningen rechts en links (zij aanzicht)

afb.147: detail zijkant brug verhouding leuning en bogen

9.2 Marsdijk in natuurgebied zuid

De loper van de Marsdijk gaat na de brug door een besloten stukje van staalfabriek en struweel. Vervolgens is er een stedelijke zijtak met parkeerplaats. Deze aantakkingen zijn bedoeld voor natuurgenieters die vanuit bedrijventerrein de Mars komen. Het principe van type I stedelijke aansluiting is doorvertaald naar de plek (afb. 148 en 149). Deze aantakking loopt vanaf bedrijventerrein de Mars naar de Marsdijk. Vanaf hier kan men parkeren op een deels natuurlijk uitziende parkeerplaats gemaakt van grassplittetegels.

Anderzijds takt deze aan met het asfalt op het bedrijventerrein de Mars. Deze stedelijke aansluitingen zijn vanuit het concept doorvertaald vanuit de zone large.

De stedelijke aansluiting heeft een relatie met de Marsdijk door middel van hetzelfde materiaaltype te gebruiken. Deze zijweg is echter ondergeschikt aan de Marsdijk. Hierdoor komt de Marsdijk los van de stad en landschap en blijft een prominente positie behouden. De stedelijke zijtak is in ruimtelijk contrast met de Marsdijk. Door middel van

de bomenrij bestaande uit populieren en een meidoornhaag ontstaat een besloten en ingekaderd gevoel. Vanaf de Mars gezien ontstaat aan het einde van zo'n weg een open plek als overgang naar de landschappelijke kant (contrast besloten-open). Er wordt een markeringsplek gemaakt door middel van de porfier keien rand door te zetten naar de zijtak. Het verhardingsmateriaal dat wordt gebruikt is asfalt in de kleur grijs. Dit contrasteert met de Marsdijk en maakt het ondergeschikt.

afb. 149: aansluiting op de Marsdijk, inrichting parkeerplaats en aansluiting met de bestaande Industrieweg

afb.151: referentiebeeld vogelkijkhut (foto: Belgiumdigital.com)

afb.152: kijkgaten om vogels te spotten

9.3 Aansluiting Marsdijk met landschap: vogelkijkhut

De loper van de Marsdijk gaat verder richting het Twentekanaal en het einde van de Marsdijk-loper.

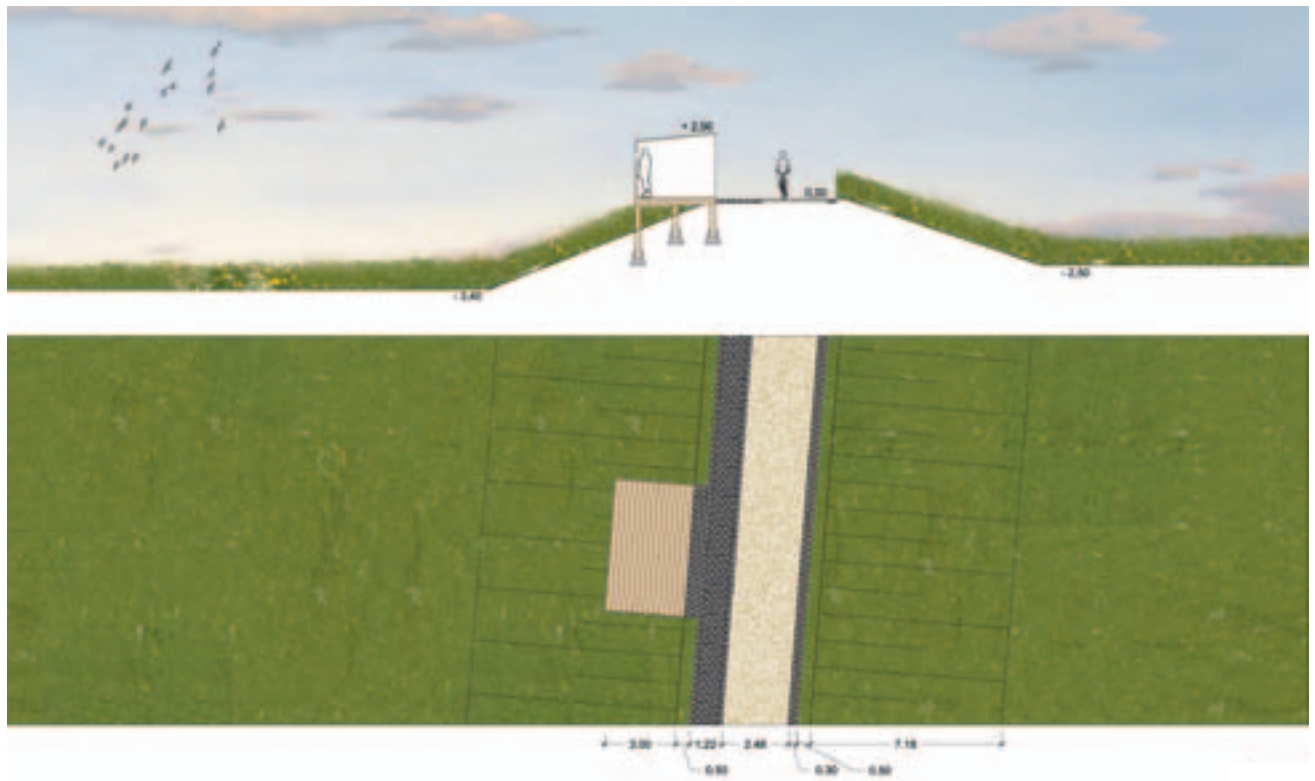
Vanuit het zoneringsconcept is dit het gebied 'Large' (natuurlijke weidse sfeer, extensief programma tegen over-industrie). De vogelkijkhut (afb. 154) is een landschappelijke aantakking die bedoeld

is voor natuurgenieters die vanuit het industriegebied de Mars of vanuit het centrum komen. Vanaf hier kunnen vogels en de natuur worden gespot. Uit de analyse bleek dat dit natuurgebied een grote soortenrijkdom heeft. Dit wordt de komende jaren uitgebreid door het huidige extensieve agrarische beheer. De vogelkijkhut is volledig van hout. Er zijn kijkgaten in uitgezaagd (afb. 151 en 152). De vogelkijkhut ligt direct aan de Marsdijk voor een interactie tussen de Marsdijk en de rest van het natuurgebied.

afb.153. overzichtskaat vogelkijkhut

afb.154: aansluiting weids natuurlandschap op Marsdijk

afb.155: relatie industriegebied met natuurgebied. Marsdijk met vogelkijkhut legt de link

afb. 156: aansluiting natuurlandschap op Marsdijk routing langs struweel (grotere schaal)

9.4 Aansluiting Marsdijk met natuurgebied

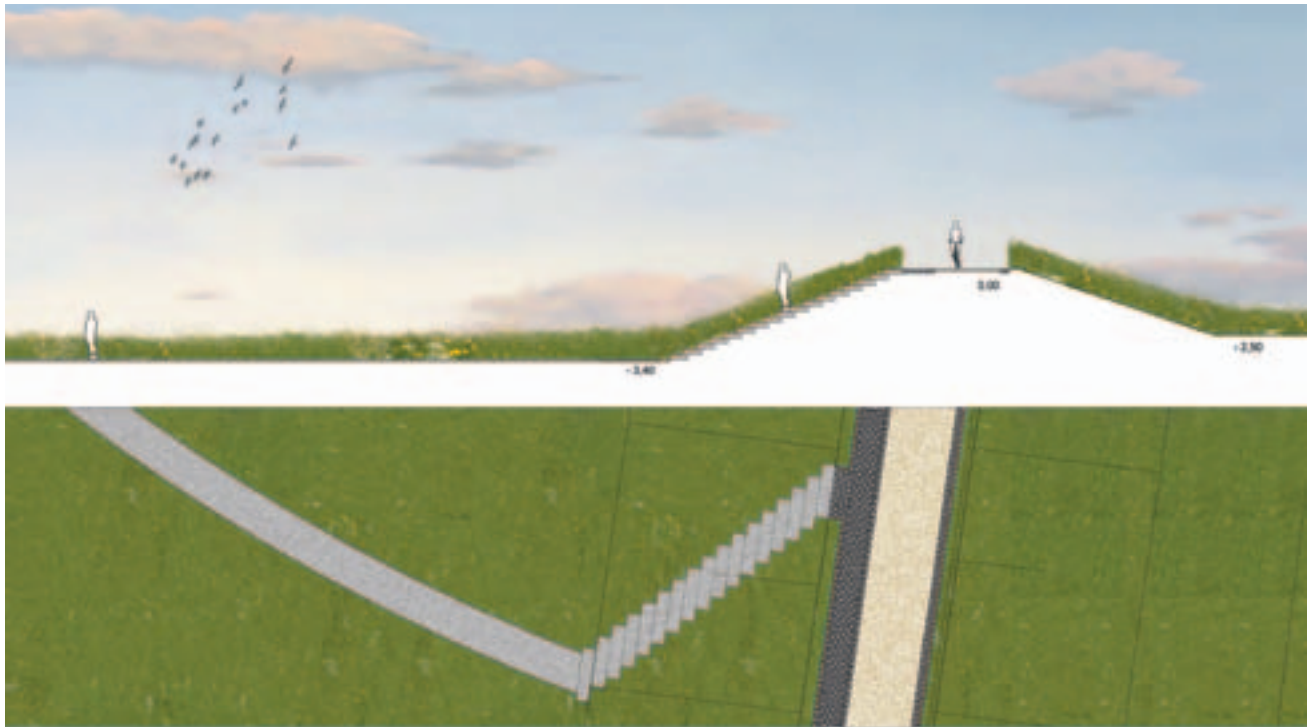
Deze landschappelijke aansluiting is ook vanuit het concept doorvertaald vanuit de zone large.

Type I als aansluiting wordt gemaakt door een trap die op een luie manier van de dijk af loopt (afb.158). Hierbij wordt gebruik gemaakt van de dijk als beleefbare overgang naar het landschap. Deze trap sluit aan op een wandelpad die verder het landschap in loopt. Deze trappen zijn ondergeschikt aan de Marsdijk. De trappen zijn gemaakt van grassplittetegels waar gras doorheen groeit. Hierdoor integreert het met de begroeiing van de dijk. De trappen zijn qua materiaalgebruik niet gerefereerd

met de Marsdijk. Hierdoor komt de Marsdijk enigszins los van het landschap (ook van de stad) en blijft een prominente positie in het landschap behouden. Deze plek wordt een keuzemoment voor de recreant. Hierdoor wordt deze plek belangrijker dan de Marsdijk of de weg naar de Mars. Het wandelpad volgt langs een cultureel bestaand struweel (afb. 156). Dit struweel volgt de natuurlijk onstane greppels die te vinden zijn in het natuurgebied. Dit is ecologisch een zeer interessante route. Er leven reptielen, amfibieën, vogels, zoogdieren, insecten en een grote soortenrijkdom aan planten.

afb.157: overzichtskaart aansluiting landschap

afb.158: aansluiting wandelpad en trap op Marsdijk en Marsdijk-loper (kleinere schaal)

H10. Bronnen

Literatuur:

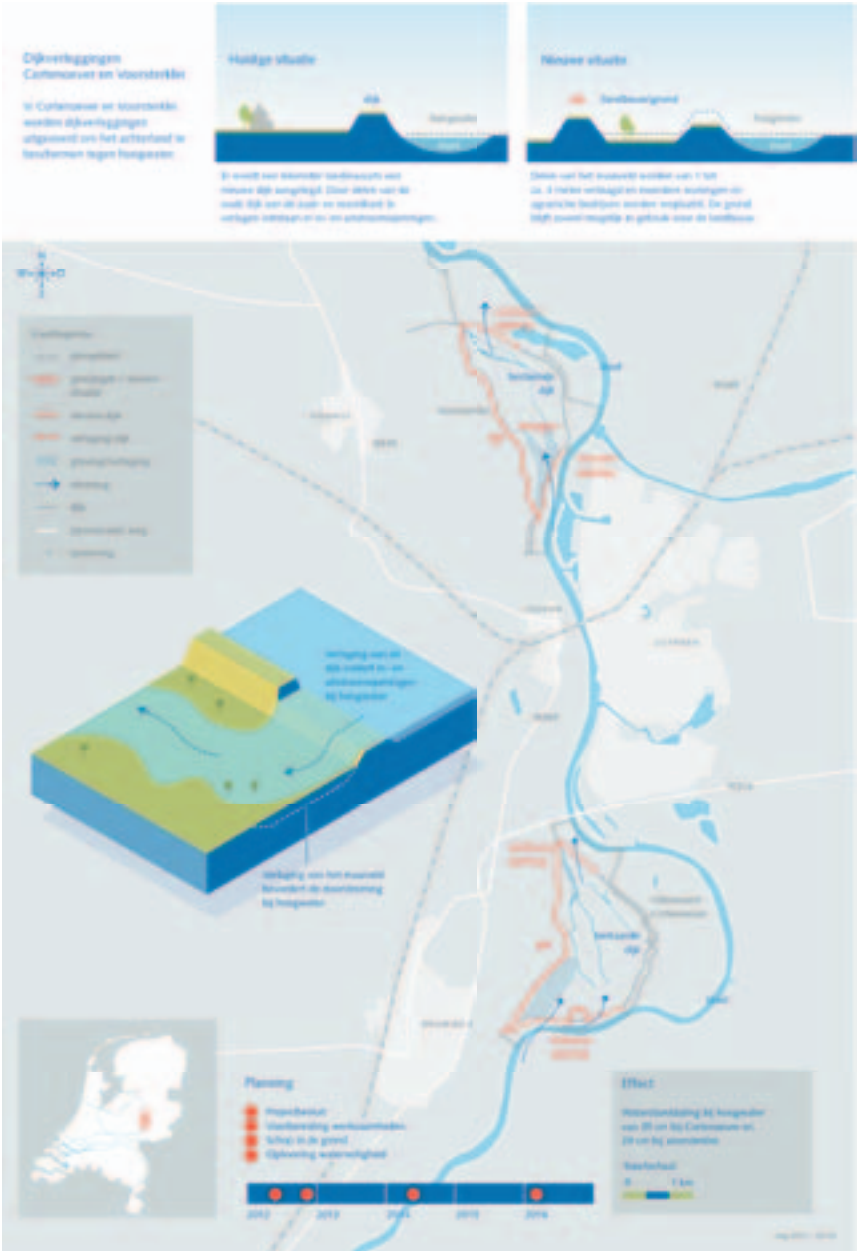
- 125 jaar wonen en werken tussen water en spoor, Historische Vereniging Zutphen
- Beleef de IJssel, Paul van Gaalen
- Het ontwerp van de openbare ruimte, H.Meyer
- De structuurdruager, het verbindend element tussen stad en landschap. Afstudeeronderzoek B. van Eck en V. Hensen
- The image of the city, Kevin Lynch

Website's:

www.natuurverenigingijsseldelta.nl
www.commonswikimedia.org
www.paradisetheworld.com
www.forumbelgiumdigital.com
www.zoom.nl
hubertduijzer.blogspot.com
www.kustvaartforum.nl
www.apart-fotografie.nl
www.heijmans.nl
<http://www.drijvendcelbeton.nl/pro-drijvendesteiger.html>
www.mijntuin.org (foto's meidoorn)

Luchtfoto's:

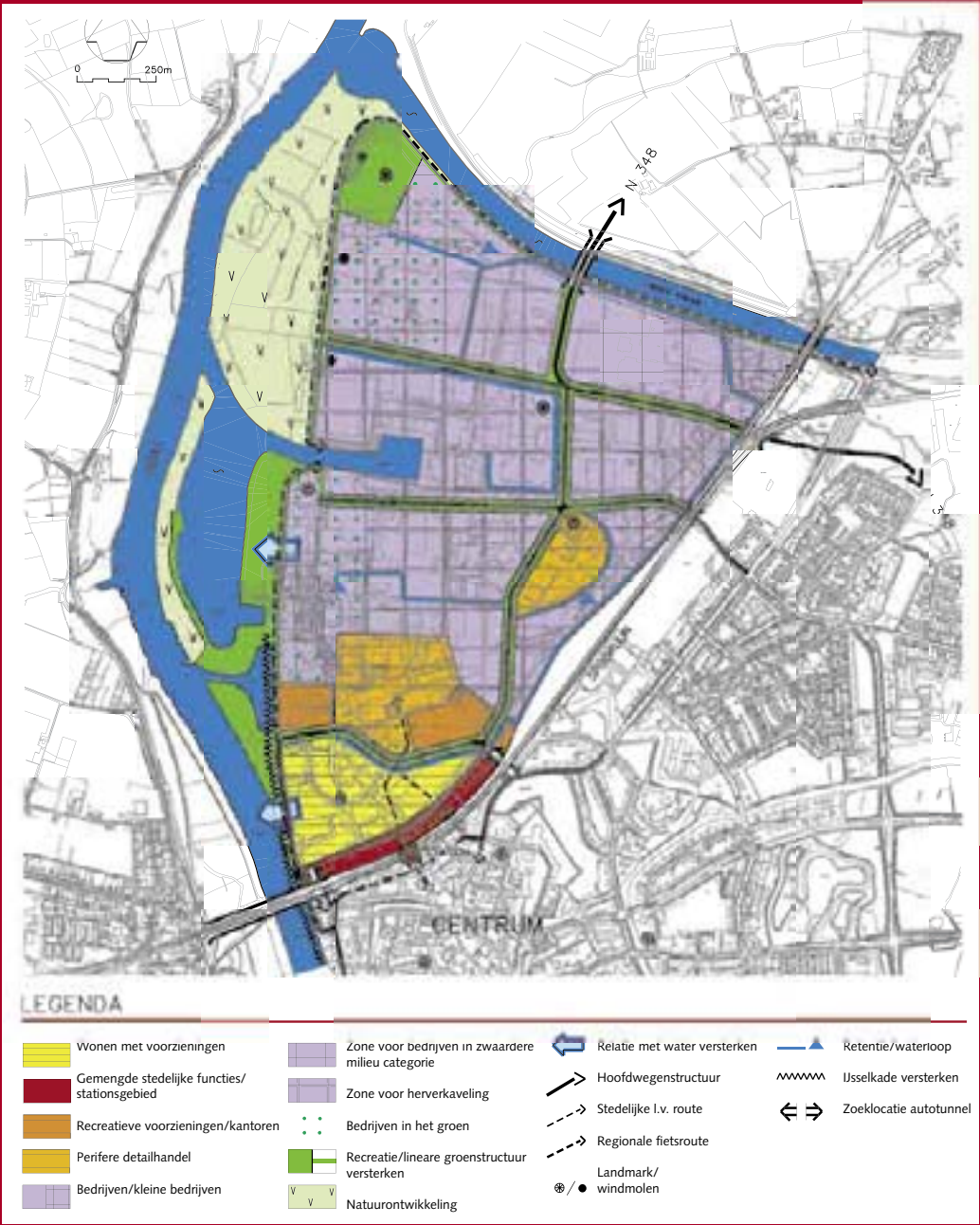
Your Captain Luchtfotografie

Bijlage I

Twee dijkverleggingen ten zuiden en noorden van Zutphen moeten zorgen voor een gecontroleerdere doorstroom van de IJssel bij hoogwater. Dit project is onderdeel van het Rijksproject Ruimte voor de Rivier. Het betreft een dijkverlegging in het meest gewaardeerde natuurgebied van de IJssel ‘Cortenoever’ ten zuiden van Zutphen. Ook is er een dijkverlegging in het natuurgebied en landbouwgebied ‘Voorsterklei’.

STRUCTUURPLAN De Mars

Stedenbouwkundig plan Noorderhaven (2011)

Stedenbouwkundig plan Noorderhaven (2011)

arbeiders fabriek

hoogwater bij onderdoorgang spoorbrug

historische kaartmateriaal uit het boekje
van : 125 jaar werken en wonen tus-
sen water en spoor van de Historische
Vereniging Zutphen

Coenenspark Zutphen na 70 jaar alweer gedempt

Buurtschool de Mars

Witte huisjes (arbeiderswoningen)

Gasfabriek (behorende bij houthaven)

bijlagen

Tijdens een twee daagse intensieve workshop in Gorssel hebben we een aantal scenario's met de groep ontwikkeld. Deze gaan vooral in op de relatie van het gebied met de Mars,

Hoe krijgt het gebied meer relatie met de Mars?

1 vrijkomende kavels in bedrijventerrein transformeren tot landbouw

2. Parkstad de Mars, bedrijven worden gecentreerd en ingepast in een parkachtige setting

3. Manhattan aan de IJssel
nieuw woonfront aan de IJsselszijde. Bedrijven situeren langs het spoor

4. organische werkstad
groene huls van bedrijvigheid

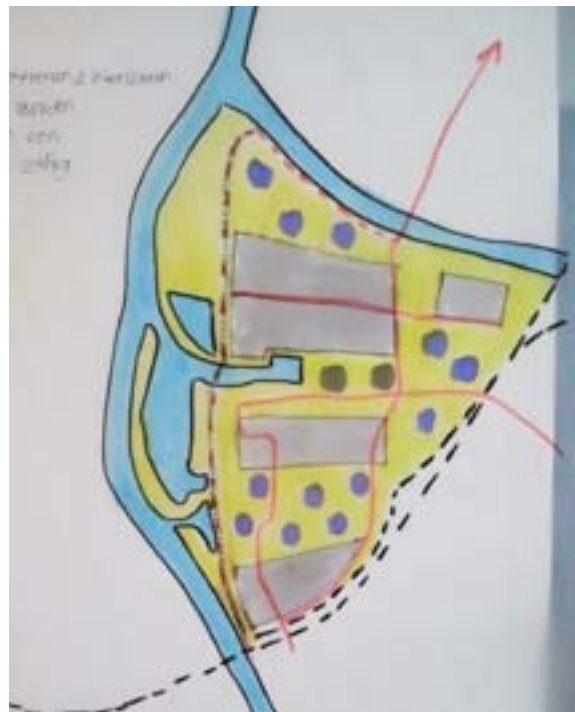
Wat heb ik kunnen gebruiken voor het masterplan?

De gedachte wat je kunt doen met vrijkomende grond, en het verplaatsen van bedrijven naar een alternatieve locatie om een gebied beter te maken. Dit is een combinatie van alle vier de scenario's.

1

2

3

4